Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Casus longi super Institutis

Accursius, Guilelmus

[Lyon], um 1490

Incipit liber quartus

urn:nbn:de:bsz:31-315990

Visual Library

obligatio. Hoc amplius ꝛc. Jaz vidiſtis
tres modos ꝑncipales tollēde obligatio-
nis: q̃rto etiā modo obligatōnes que con
ſenſu naſcunť cōtrario cōſenſu tolluntur
veluti ſi cōuenerit inter me ꝛ ticiū vt fun-
dum tuſculanū habeā emptū ꝑ.c. deinđ
nōndū p̄cio ſoluto nec fundo tradito pla
cuerit inter nos ꝙ ab emptōe ꝛ venditōe
diſcedať: inuicē liberamur: ꝛ ſic ꝑ ꝯtrariū
conſenſum tolliť obligatio cōſenſu cōtra
cta: idē etiā intelligas ĩ oībus alijs cōtra-
ctibus ex cōſenſu deſcēdētibus. hoc dicit.

Explicit liber tercius inſtitutionum.
Incipit liber quartus.
De obligationibus que ex delicto na
ſcuntur. Rubrica

ſ Uperiori libro expoſituz eſt ꝛc. Nō eſt hic opus aliqua
continuatōe. In textu eniz
inueniť cōtinuatio ĩ effectu
talis. Sup̄ dictū eſt quid eſt
obligatio: ꝛ ꝙ oēs obligatōes aut ſunt ex
contractu: aut ex q̃ſi cōtractu: aut ex male
ficio: vel q̃ſi vt dictū ē. ſ. de obli. § ſequeť
diuiſio. Cū igiť in ſuperioribus ſatꝭ dictū
eſt de obli. q̄ ex cōtractu vel q̃ſi contractu
naſcunť. Nūc tractandū eſt de obli. q̄ ex
maleficio vel q̃ſi deſcēdūt. Scire tñ debe
tis ꝙ obligatōes q̄ naſcūť ex ꝯtractu qua-
druplici genere reperiunť: vł in q̃ttuoꝛ ge
nera diuidunť. obligatōes tñ q̄ naſcūtur
ex maleficio in vno genere reperiunt: ſꝑ ei
naſcunť re ip̄a. i. ab ip̄o delicto ꝑpetrato:
veluti ex furto aut dāno aut iniuria. hoc
dicit. Sed ſuꝑ. §. iſto dubitari pōt ſuꝑ id
qđ dicit ꝙ obligatōes ex ꝯtractu in q̃ttuoꝛ
genera diuidunť. Obligatōes tamē q̄ ex
maleficio naſcunť ſunt vnius generis. Et
qꝛ ſicut obligatōes q̄ ex cōtractu naſcunť
aliq̃n re: aliq̃n v̄bis: aliq̃n litteris: aliq̃n
ex ꝯſenſu naſcunť: ꝛ ſic obligatōes que ex
maleficio oriunť aliq̃n fiūt re vt pꝫ ĩ furto
Aliq̃n v̄bis vt pꝫ ĩ cōtumelia. Aliq̃n lr̃is
vt pꝫ in libello famoſo ad infamiā alicui⁹
cōpoſito. Quid eſt ḡ ꝙ dicit obli. ex malefi

cio eſſe vnius generis magis q̃ȝ obligati-
ones ex ꝯtractu. ſi dicas ꝙ oēs naſcāť ex re
ip̄a. i. ex maleficio ip̄o: ſic ſilr ꝛ ex alia ꝑte
oēs obligatōes ex ꝯtractu naſcūť. ad h̄ di
cas ꝙ ex vno fonte naſcūť obli. ex malefi-
cio: ideoq̧ oēs ſunt eiuſdē generis. vñ lꝫ oēs
ſint odioſe ꝛ ſtricti iuris diuerſaꝫ hēant pe
nam. Secus tñ ē in obligatōib⁹ q̄ naſcūť
ex ꝯtractu: qꝛ diuerſaꝫ ſortiunť naturā ſm
diuerſitatē ꝯtractus ꝛ q̃litatē. Quedā em̄
ſunt obli. bōe fidei: q̄dā ſtricti iuris. Iteꝫ
obli. q̄ fiūt ex maleficio: ſtatiꝫ obligāt ma
leficio cōmiſſo: ſic aūt nō eſt in oblig. q̄ na
ſcūť ex ꝯ̄ctu: ſꝫ diceꝫ aliq̄s Nōne actio in-
iurie diſſimulatōe aboleť: q̄re ḡ ip̄o male
ficio nō videť malefactoꝛ obligatus. Rñ.
īmo dēres ꝯ̄riū ꝯcludere: ſi em̄ aboleť diſſi
mulatōe: ḡ nata fuit. Furtū ꝛc. Queſiui a
legiſlatoꝛe q̄d eſſet furtū: ꝛ q̄d rapina ꝛc.
Et ip̄e ꝑmo ponit diffinitōeꝫ de furto di.
ꝙ furtū ē ꝯtractatio rei aliene ĩuito dño: ꝛ
exponit h̄ nomē rei di. ſiue ip̄ius rei. i. ꝓꝑ
etatꝭ ſiue poſſeſſiōis: ꝛ iſtđ furtū cōiter fuit
ꝓhibitū a lege diuina. ſ. ꝑ p̄ceptū iſtđ: nō
furtū facies. h̄ dič. Manifeſt⁹ fur ꝛc. Sup̄
dictū ē ꝙ furtoꝝ duo ſunt gñ̄a. Nā aliđ ē
furtū manifeſtū: ꝛ aliđ nō manifeſtū. Sꝫ
dñe q̄d ē fur manifeſt⁹: dr̄ ĩ ḡco quē ḡci vo
cāt ſic volūt. i. ille q̄ dep̄hendiť ĩ ip̄o furto
et ñ ſolū ille q̄ ĩ furto dep̄hēdiť dr̄ fur ma-
nifeſtus: ſꝫ ille q̄ ĩ eo loco vbi fecit furtū de
p̄hēdiť dr̄ fur manifeſt⁹: ꝛ ponit de h̄ duo
exēpla in lr̃a. Alteri⁹ ſcire dēs ꝙ ſi extra lo
cum q̄ furtū fecerit viſus fuerit cū re furti-
ua vł dep̄hēſus ĩ q̄cūq̧ loco publico vł ꝑ
uato: vł ab extraneo vł a dño añq̄ȝ ꝑuene
rit ad locū vbi furtū ferꝛe deſtinaſſet: fur
manifeſtus diciť: veꝝ ſi ad locū deſtinatū
cū re furtiua ꝑuenerit añq̄ȝ cū re furtiua đ
p̄hendať fur nō manifeſt⁹ dr̄. Sꝫ dñe q̄s ē
fur nō manifeſt⁹. Frater h̄ tibi patere dꝫ ex
his q̄ diximus: cū em̄ ꝯtrarioꝝ eadē ſit di
ſciplina: ſi pꝫ tibi q̄s ē fur manifeſtus: ḡ ꝛ
q̄s nō manifeſtus. Nā q̄ nō ē manifeſtus
hic non manifeſtus dr̄. hoc dicit. Furtoꝝ
aūt ꝛc. Satis ſup̄ dictū eſt q̄d eſt furtuꝫ: ꝛ

vnde dicatur. Modo dicendum eſt quot ſunt genera furtoꝝ: ꝛ dicitur ꝙ duo. Quia furtū aut eſt manifeſtū: aut nō manifeſtū Jmmo diceret aliq̄s ꝙ q̄ttuoꝛ ſunt genera furtoꝝ. Aliud eſt manifeſtū: aliud non manifeſtū: aliud cōceptū: ꝛ aliud oblatū Et rn̄det ꝙ nō eſt ita. qꝛ cōceptū ꝛ oblatū ponūt ſpecies potius q̄ȝ genera. Et dubitatur ſup hoc qđ in iſto. §. dicit᷑: ꝙ ſi extraneus viderit furē rē meā furtiue aſportantem ꝙ ꝓpter viſionē extranei fur ille dicit᷑ manifeſtus: ꝛ ita actōe furti manifeſti tenetur mihi ad q̄druplū: ꝛ ita ꝑ viſionē extranei mihi acq̄rit᷑ actio: qđ eſt cōtra illud generale ꝑ liberā ꝑſonā nihil nob᷑ acq̄ri. Ad hoc dicūt quidā ꝙ hoc eſt ſpeciale in odium furti: ſicut ꝛ in odiū furis hoc itroductū eſt ꝙ aliq̄s teneat᷑ actōe furti perpetuo: tn̄ alie p̄torie actōes penales ſunt annales. Aliȷ̄ dicūt ꝙ in iſto caſu mihi acq̄ritur actio ꝑ liberā ꝑſonā: ſed ex delicto furis mihi acq̄rit᷑ cū exinde vitat᷑. Hoc dicit. Conceptū furtū ꝛc. Dixi iuſtinia. dn̄e: ſat̄ vidi q̄d eſt furtū manifeſtū ꝛ ex cōſequentia q̄d eſt furtū nō manifeſtū: ſed intellexi a vobis fieri mentōem de furto cōcepto ꝛ oblato: vn̄ quero Dn̄e q̄d ē furtū cōceptū Et dicit impa. frater: hodie furtū cōceptuȝ non eſt in vſu: olim tn̄ erat talis eiꝰ natura ꝙ ſi aliq̄s credebat rē furtiuā in domo alicuius eſſe ad eā cū magna pompi. conueniebat ꝛ dn̄s domus eā reſtituere nolebat quāq̄ȝ nō eſſet fur dabat᷑ tn̄ dn̄o rei cōtra eum actio furti cōcepti. Olim q̄ȝ erat alia ſpecies furti q̄ vocabat᷑ oblatū: ꝛ habebat olim locū actō furti oblati in tali caſu. pone ſic. Quidā erat amicus meus ſpecialiſ et penes eū erat res furtiua depoſita: ipſe aūt videns ꝙ res furtiua cum magna diligentia querebat᷑: plus diligēs ſuā honeſtatē q̄ȝ me penes me rem illā furtiuaȝ depoſuit. Deinde fuit res illa furtiua penes me inuēta: vnde teneoꝛ ego actōe furti cōcepti ꝛ ille qui penes me rē illā depoſuit tenetur mihi actione furti oblati ad reſarciendum quicquid illis ſoluero cōuentus actōe furti ꝯcepti. fuit ēt olī q̄dā actio que vocabatur actio furti ꝓhibiti que datur cōtra eū qui me ꝓhibuit querere teſtibus preſentibus reȝ furtiuā quā in domo ſua eē dicebā ꝛ ad hoc ex edicto p̄toꝛis fuit inſtituta actio furti nō exhibiti aduerſus eū qui rem furtiuā queſitā ꝛ penes eū inuentam non exhibuit: ſed omēs iſte actiones videlicet furti concepti oblati prohibiti non exhibiti: que propter requiſitionē rei furtiue olim erant adinuente: hodie in deſuetudinē abierūt: quippe cū hodie requiſitio rei furtiue locuȝ non habeat eo ꝙ hodie omēs qui rem furtiuā ſic receperint ꝛ collocauerint: furti non manifeſti teneant᷑ hoc dicit. Pena manifeſti ꝛc. Queſiui a iuſtiniano que eſſet pena furti manifeſti. Reſpondet iuſtinianus ꝙ pena furti manifeſti eſt quadruplū. non manifeſti autē duplū. hoc dicit. Furtū autē fit ꝛc. Queſiui a iuſti. qualiter fieret furtū. Reſpōdit dicens ꝙ non ſolū fit furtū qn̄ aīo intercipiendi cauſa id eſt intrandi ꝓprietatem aliquis amouerit: ſed cū aliquis rem inuito dn̄o cōtractat. vnde ſi creditoꝛ pignore vtatur vel ip̄e depoſitarius re depoſita penes ip̄m vel res que ad vnū vſum conceditur: in omnibus his caſibus furtū fit. Vn̄ ſcire debes ꝙ illi qui habēt rē ſibi ad vnum vſum cōmodatā ſi in aliū vſuȝ cōuertant: ita demū furtū cōmittūt ſi intelligant inuito dn̄o hoc facere. ſȝ po. q̄d ſi nō credāt ſe inuito dn̄o hoc facere ꝛ dn̄s hoc ratū habeat: fit ne furtum in hoc caſu. Reſpōdet ꝙ nō. vn̄ ad hoc ꝙ cōmodatarius cōuertat rem ſibi cōmodatā in aliū vſum q̄ȝ in eū ad quē cōmodata erat furtuȝ faciat: duo exigunt᷑ videlicet ꝙ credat ſe inuito dn̄o hoc facere ꝛ credat eū nō ꝑmiſſurū hoc dicit. Unde illud ꝛc. Supꝛa dictū eſt ꝙ furtū nō fit niſi cū cōtractatōe rei aliene et dn̄o inuito: ꝛ ita neceſſe eſt ꝙ duo concurrāt. ſcilicet ꝙ contractans credat ſe inuito dn̄o contractare: ꝛ ꝙ domino inuito cōtractet: ꝛ qꝛ ita eſt ideo querit᷑ vtruȝ vere eſſet furtū cōmiſſum in tali caſu. Ticius

acceſſit ad ſeruū meū ⁊ euꝫ ſolicitauit hoc
modo. Dn̄e ſerue nequā vade furari dn̄o
tuo res iſtas ⁊ cū eis venias ad me ad ca-
ſtrum meū: ⁊ ego bene defendā te contra
dn̄m tuū. Seruus autē ille acceſſit ad me
dn̄m ſuū: ⁊ intimauit mihi oīa hec. Ego
autem volēs ticiū in furto cōprehendere
dixi illi ſuo meo. Serue bone ⁊ fidelis ſu
per multa te cōſtituā: vn̄ volo ꝙ res illas
capias ⁊ fugias ad ticiū ſolicitatorē. Ser
uus aūt ille de volūtate mea res illas de
tulit ad ticiū: venio poſtea ⁊ res meas fur
tiuas ſeu furatas ſimul cū ſeruo meo inue
nio apud ticiū: facio eū in iudiciū cōueni-
ri ⁊ intēto cōtra eū tam actōem furti q̄ꝫ ſer
ui corrupti. Ex aduerſo aduocati ticij ipꝫ
viriliť defendētes dicūt ſe paratos eē oſtē
dere ꝙ neutra actōe iſtarū teneať. Innotu
it em̄ iam nobis tota veritas: actione em̄
ſerui corrupti nō teneť dicūt ipi: q̄ꝛ ſeruus
non eſt corruptus q̄ꝛ non habet res illas
me inuito ſꝫ magis me volēte ⁊ iuſſu meo
fuerūt ſibi deportate. Super iſta q̄ſtione
olim fuit magna dubitatio: cōſtitutio tn̄
dn̄i iuſtiniani ſtatuit ꝙ teneať actōib'am
babus: q̄ꝛ q̄ꝫtū in ipo fuit res illas inuito
dn̄o contractauit: ⁊ etiā ſeruū corrupit. Et
ꝓpter hoc ſtatuit iuſti. ꝙ p̄dictis duabus
actionibus teneať vt auferať occaſio deli
quendi: ne forte ſi iſte in caſu iſto impuni
tus remaneret ex huius impunitate alij
tēptarent ſeruos alienos corrūpere qui de
facili poſſent corrūpi: q̄ꝫq̄ꝫ iſte bonus non
fuit corruptus. ⁊ hoc dicit Interdū āt ⁊c̄.
In ſuperioribus eſt notatū ꝙ qui ſeruuꝫ
alienū corruperit furtū cōmittit: ⁊ nō ſolū
fit furtū in ſurripiēdo nobis ſeruos nr̄os:
ſꝫ ⁊ ſi q̄s aliquē liberoꝝ nr̄oꝝ nobis ſurri-
puerit furtū cōmittit. ⁊ h̕ dicit. Aliqn̄ āt
⁊c̄. Littera iſta poſita fuit h̕ ꝓpť quoddā
verbū qd̄ vidiſtis poſitū ſup̄ in diffinitōe
furti. Sup̄ em̄ dictū eſt ꝙ furtū eſt ꝯtracta
tio rei aliene: ⁊ ex h̕ videť ꝙ nō poſſet fieri
furtū in re ꝓpria: vt ſi rē ſuā ꝓpriā quam
q̄s creditori obligauit ſubtraxerit. ⁊ h̕ dic̄
Interdū furti ⁊c̄. Scire deēs ꝙ q̄n̄q̃ teneť

ille q̄ furtū nō facit: ⁊ hoc recipiť in illo cui'
ope ⁊ ꝯſilio furtū factū ē cuiuſmodi eſt ille
q̄ de manu tua pecuniā ſeu nūmos excuſ
ſerit: ⁊ ab alio ſurripiūť. Et ēt q̄ tibi volēti
euadere reſiſtit vt alius res tuas raperet:
necnō ⁊ ille q̄ pāno rubeo vľ aliq̄ alio mō
oues vel boues fugauerit: vt alius ſbigēs
eas ſurripet: ⁊ h̕ veꝝ ē ſi h̕ eo aīo fecerit vt
alius eas ſurriperet: ſi em̄ ꝑ laſciuiā h̕ fece
rit ⁊ n̄ vt ab aliq̄ alio ſurripenť: tūc n̄ teneť
act. fur. ſꝫ lege acq̄ľ. ⁊ h̕ di. Cū aūt ita ope
vni' alť furtū fecerit ābo act. fur. tenenť: et
caue tibi ꝙ bn̄ ſcias lr̄am ⁊ naturā diſtin-
guere: q̄ꝛ qd̄ iā dictū ē ꝙ ille cui' ope fit fur
tum teneť actōe furti: itellige de eo q̄ opeꝫ
expreſſam p̄buit: ſicut ſi aliq̄s furtū volē-
teꝫ facere ſciēs ꝙ ipe facturus eēt accōmo
dauit ſcalas vt feneſtrā aſcēdat ⁊ frangat
naꝫ aliť vult littera ſequēs. ſcꝫ ꝙ ille q̄ p̄-
bet ꝯſiliū tm̄ faciēti furtū furti actōe nō te
neatur: veluti ſi aliq̄s ſolū ꝯſiliū dederit
alicui faciēti furtū: q̄ꝛ tūc act. fur. nō tene-
biť. h̕ dicit: ⁊ ita hēs i h̕ .§. tres caſus: vn'
eſt qn̄ aliq̄s opē vel ꝯſiliū expſſum p̄buit
furtū faciēti. ſcd̄s qn̄ opē vel ꝯſiliū tacitū
tercius qn̄ ſolū ꝯſiliū ⁊ nō opē. In p̄mis
duob' caſib' teneť act. fur. in tercio n̄ teneť
h̕ dicit. ibi q̄ ſunt. Pone. Meus fili' vel
ſu' me' codicē meū m̄ ſurripuit: nūq̄d poſ
ſuꝫ ꝯ eū agere act. fur. Rn̄. ꝙ n̄. res tn̄ ipa
i furtiuā cām deuenit: vn̄ nec vſucapi pōt
an̄q̄ꝫ i dn̄i ptātez ꝯuertať. ſi tn̄ aliq̄s filio
meo vľ ſuo m̄ furtū faciēti ipe ꝯſiliū ⁊ opē
dederit tenebiť act. fur. h̕ dic̄. Furti aūt ⁊c̄.
Dixi legiſlatori. dn̄e iā bn̄ video i q̄b' pōt
fieri furtū: q̄ꝛ nedū i re aliēa: ſꝫ i re ꝓpria.
Sꝫ dn̄e ꝓ deo cui ꝯpetit actio furti. Ipſe
rn̄. d. ꝙ act. fur. ꝯpetit ei cui' iteresſt rē n̄ fu
iſſe ſurreptā q̄ꝫuis nō ſit dn̄s rei ſurrepte.
q̄ꝛ ēt ipi dn̄o rei nō ꝯpetit niſi ei' iterſit fur
tum fcm̄ n̄ eē. vn̄ ſi creditori res obligata
ſurripiať dn̄o rei. ſ. debitori nō ꝯpetit actō
furti ſed magis ipi creditori: q̄ꝫuis em̄ cre-
ditor hēat actionem pſonalem per quam
poſſet a debitore ſuum conſequi ſi ydone
us fuerit debitor tamen tutius eſt ei pi-

gnoꝛi incūbere q̄ꝫ in perſonā agere: ⁊ hoc vult innuere. qꝛ ſi debitoꝛ creditoꝛi pign⁹ ſurripuerit: poterit creditoꝛ ꝯtra debitoꝛē furti experiri. h̄ dicit. Itē ſi fullo ⁊c̄. Sup̄ poſitū ē vnū exemplū in q̄ actio furti dať ei cuius intereſt lꝫ non ſit dn̄s vt dictum ē in creditoꝛe. Hic poniť aliud in fullone ⁊ ſarcinatoꝛe. ſi eñ fullo vel ſarcinatoꝛ veſtimēta mea que ſibi curāda ſarcinanda ue certa mercede cōſtituta furto amiſerit m̄ nō ꝯpetit actō furti eo q̄ mea nō intereſt veſtimēta illa nō fuiſſe ſurrepta cū iudicio locati a fullone eſtimationē veſtimētorum meoꝝ cōſequi poſſim. ⁊ hoc dicit. Sed ⁊ bone fidei ⁊c̄. Iā habuiſtis duo vľ tria exempla ī q̄bus ꝯpetit actio furti illʼ quoꝝ intereſt furtū factum nō fuiſſe. Hic adhuc pōit quoddā exemplū de eodē. Si eñ bone fidei ēptoꝛ a nō dn̄o rē emerit et ſibi fuerit ꝓtradita ⁊ poſtea ſurrepta. quā q̄ꝫ nō ſit dn̄s ſibi nihilominus competit actio furti ſicut ⁊ creditoꝛi. Scire tñ dēs q̄ aliter fullōi vľ ſarcinatoꝛi nō ꝯpetit actō furti niſi ſint ſoluēdo. rō qꝛ nihil ē periculo eius q̄ nihil hꝫ. Similiter ſi ꝑ parte fuerit ſoluēdo fullo vľ ſarcinatoꝛ dn̄o nō fulloni ꝯpetit actio. h̄ dicit. Que de fullone ⁊c̄. Sup̄ dictū ē q̄ ſi veſtimētum fullōi vľ ſarcinatoꝛi curādum vel ſarcinādū traditum ſurreptū fuerit. q̄ fulloni ſi ſoluendo fuerit nō dn̄o ꝯpetit actio furti. Idē intelligas ſi res fuerit ſurrepta cōmodatario: qꝛ ſi fuerit ſoluēdo ſibi ⁊ nō ꝯmodatario ꝯpetit actio. qꝛ ad rē reſtituēdā nō tenetur ⁊ hec vera fuerunt ſꝫ iura ātiqua. dn̄s tñ iuſti. ponit ī q̄dā ꝯſtitutiōe quā hēs. C. ď fur. ⁊ ſer. coꝛ. l. fi. §. tales. itaq̄ꝫ h̄ emendauit. ſtatuit eñ q̄ in electione ꝯmodatoꝛis ſit vtrū velit agere ꝯtra ꝯmodatariū act. ꝯmodati vel aduerſus eum q̄ rēꝫ ſurripuit act. furti. ⁊ ſi dn̄s vnā iſtarū elegerit ad alterā nō pōt redire. ſi. n. dn̄s act. furti moueat aduerſus furē cōmodatari⁹ penitus liberať: ſi aūt contra cōmodatariū moueat actiōꝫ nō poterit poſtea cōtra furē agere. ſꝫ cōmodatarius qui a ꝯmodatoꝛe cōueniť: potiť aduerſus furē hēre act. ⁊ nullo mō ꝯmodatoꝛ niſi ignarus rei ſurrepte ꝯtra ꝯmodatarium act. ꝯmodati egerit p̄mo. ex hoc eñ nō obiciť ſibi obſtaculum a iuř re cōpta: qui poſſit agere niſi a commodatario ſibi fuerit ſatiſfactū. ⁊ h̄ dicit Si is apud quē ⁊c̄. Dictū ē ſupra de fullone ⁊ ꝯmodatario q̄liter eis competit actio ꝑ re aliena: mō videamus de depoſitario vtrū ſi res apud aliquē depoſita fuerit: ďpoſitario ꝯpetat actio furti. non eñ teneť niſi de dolo. ⁊ ita nō intēeſt ſuam rē nō fuiſſe ſurreptā. ſi autē in dolo fuit nō dabitur ſibi actio ne ex malicia ſua actionē cōſeq̄tur. ⁊ hoc dicit. In ſumma ⁊c̄. Dixi iuſti. dn̄e q̄d plura vultis dicere in titulo iſto. Iā tātum dixiſtis de materia iſta q̄ generať tediū deo ⁊ toti mūdo. ⁊ r̄ndet iuſti. Frať vt breuiť hūc titulū expediam⁹ ſcire debes q̄ apud ātiquos queſitū fuit vtrū īpubes rē alienā amouēdo furtum facere poſſit. ⁊ placuit dn̄o iuſti. q̄ ſi īpubes animū furādi habuerit ⁊ in ip̄m poſſet cadere iſtud delictū hoc ē ſi ſit ꝓximus pubertati q̄ act. furti teneatur. ⁊ hoc dicit. Furti actio ⁊c̄. Queſiui a iuſti. de natura furti. ſ. ad q̄d dať actio furti. ⁊ r̄ndꝫ iuſti. q̄ actio ſiue ſit ad duplū ſiue ad q̄druplū dať ad penā ⁊ nō ad rē ſuā ꝓſequendā. dať etiāꝫ dn̄o alia actio. ſ. rei ven. ⁊ ꝯdictio furtiua ſcire tñ dēs q̄ rei vendicatio dať ꝯtra quēlibet poſſidentē. ꝯdi. furti. dať contra furē ⁊ eius heredē. ⁊ hoc dicit.

De vi bonoꝝ raptorum rubꝛica.

Iſto de furto ſequiť de rapina que ē ſpēs furti. Qui reſ alie. Dixi iuſti. Dn̄e iā vidi q̄ ille q̄ rē alienā clā ſurripit teneť act. fur. ſꝫ q̄d diciť de illo q̄ rē alienā rapit. ⁊ r̄ndet q̄ ille ſilr̄ act. furti teneť: nullus eñ magis rē inuito dn̄o ꝯtractat q̄ꝫ q̄ eam vi rapit. vn̄ impꝛob⁹ fur diciť. ⁊ pro iſta impꝛobitate pretoꝛ induxit act. vi. bo. rap. ⁊c̄. īfra annūꝫ quadruplum: poſt annum vero ſimplum. ⁊ datur ꝓpter vnam rē vi raptā quāq̄ꝫ aliť ſecus videreť ꝓpter v̄ba in numero plurali poſita a p̄toꝛe in

noīe ac. ſ. vi bo. rap. ꝛ h̄ dic̄. Quadruplū
aūt ꝛc̄. Sup̄ dictū ē ꝙ act. vi bo. rap. īf̄ an
nū dat̄ in q̄druplū poſt annū vero ī ſim-
plū. q̄ro vtrū quadruplū iſtud ſit totū pe
na. ꝛ rn̄det ꝙ nō. ꝛ in iſto q̄dru. ſimplum
ineſt: ꝛ triplū ē pe͞a. ſiue ꝯp̄hēdat̄ raptor
ī delicto ſiue nō nō. eñ dꝫ eē melioris ꝯdi
tionis raptor q̄ꝫ fur. ꝛ h̄ dicit. Queri ſolet
cōiter ſup h̄ qđ dr̄ in fi. §. ꝙ ridiculū eſſet
ꝙ ille q̄ rapit eēt melioris ꝯditionis q̄ꝫ il-
le q̄ rem clā ſurripit. ꝯtrariū eñ videm⁹.
Maior eñ pe͞a in fligit̄ furib⁹ q̄ꝫ raptori-
bus: cū in pe͞a furtī manifeſti totū q̄dru.
ſit pe͞a. In pe͞a aūt raptoris ſolū triplum
ē pe͞a. Ad h̄ aūt diuerſimode rn̄det̄: q̄daꝫ
eñ ꝯcedūt ꝙ maior pe͞a furib⁹ q̄ꝫ raptori-
bus p. l. infligit̄: ꝛ nō ſine cā. videlꝫ q꞉ ſe
pius ſit furtū q̄ꝫ rapina. vñ ne hmōi ma
leñ. īpunito facil⁹ talia facinora ꝑpetren
tur: vt vnius pe͞a ſit met⁹ multoꝝ vt. C. ad
l. iul. rep. l. i. tal̄ pena ꝓ furto ꝛ maior q̄ꝫ ꝓ
rapina introducta ē. Alij alit̄ dicētes re-
ſpōdet ꝙ q̄ in vno grauat̄ in alio dꝫ rele-
uari. vñ pe͞a raptoris pl⁹ ꝯtinet. ſi nā cri
minalit̄ abit̄ ꝯ eū ſuſpendi dꝫ. Vocat eñ
lex raptores famoſos latrones. ff. de pe͞is
l. capitaliū. §. famoſi. In furto aūt nō dꝫ
aliq̄s morteꝫ pati. vt ī aut̄. ſignata. C. de
ſer. fu. ſuper illa. l. lex noua. ꝑpterea ſi cō-
ueniat̄ ciuilit̄ raptor equū ē vt ei mīor pe
na īfligat̄ q̄ꝫ furi. dñs aūt guido lr̄e adhe
rēs dicit ꝙ q̄ in vno grauat̄ in alio dꝫ rele
uari vt. ff. đ iureiur. l. eū q̄. Raptor eñ in
h̄ q꞉ releuat̄ ſi nō cā rapina dep̄hendat̄: te
net̄ ſolūmō ad triplū: ſꝫ grauat̄ in h̄. q̄a
nō hꝫ remediū aliqđ ſi nō dep̄hēdat̄ cum
furto. q꞉ ſp̄ tenetur ad triplū. ſꝫ fur. in hoc
releuat̄ ꝙ ſi nō dep̄hēdat̄ cū furto anteq̄ꝫ
deueniat ad locū deſtinatū: nō tenet̄ niſi
in duplū ꝛ iō in alio grauat̄. ſ. ꝙ lꝫ depre
hēdat̄ cū furto ꝙ teneat̄ ad q̄druplū. ꝛ ſi
dicat q̄s q̄liter pōt raptor nō deprehendi
hāc q̄onē hēs ſufficiēter ſolutā in glo. ſi-
gnata in iſto eodē. §. ſup illis v̄bis. ſiue đ
prehēdat̄ ſiue nō. Alij ad h̄ alit̄ rn̄dēt di-
centes ꝙ nūq̄ꝫ ē melioris ꝯditiōis raptor

q̄ꝫ fur. eo ꝙ ſp̄ pōt act. fur. ꝯueniri vt. ff. đ
fur. l. ſi vēdidero. §. cū ſcriptor. Sꝫ h̄ notā
dū ꝙ ſi fur furti manifeſti act. ꝯuicat̄ in q̄
druplū ꝯdēnat̄. raptor q̄ꝫ ī q̄druplū ꝑ ac.
vi bo. rap. condēnatur. ꝛ ſilr̄ per act. furti
māifeſti puniet̄ cōuict⁹. ꝛ ita adhuc reſtat
p̄mū ꝙ plus venit in actōe furti q̄ꝫ in act.
vi bo. rap. Qr̄ tñ ꝛc̄. In iſto. §. dicit̄ ꝙ act.
vi bo. rap. ita ꝯpetit ſi aliq̄s rē alteri⁹ do-
lo malo rapuerit. Ceterū ſi aliq̄ ſ errore du
ctus rē alienā credēs eſſe ſuā: eā alteri ra-
puerit iure p̄mitiuo nō tenetur act. vi bo.
rap. ſꝫ ne inueniat̄ via ꝑ quā raptores ſu
am maliciā īpune poſſint exercere ꝯſtitu-
tionib⁹ p̄ncipū ē ꝓuiſum: ne alicui liceat
rem mobilē vel īmobilē lꝫ ſuā eſſe dicat
vel eſtimet alicui ꝑ vī auferre. ſi ꝯtra hoc
ſtatutū venerit ſi ſit dñs rei q̄ eā capit: ca
det a dñio ſue rei. ſin aūt res aliena fuerit
dꝫ eā p̄mo reſtituere: ꝛ poſtea ī penam ſui
delicti eſtimationē rei preſtare. ꝛ illđ non
ſolū hēbit locum ī reb⁹ mobilib⁹ vt ex hac
cā ab oī rapina hoīes ſe abſtineant. h̄ dic̄
Sane ī hac act. ꝛc̄. Dixi iuſti. Dñe ꝯpetit
ne m̄ hec actio ita demū ſi dñs fuero rei.
Rñ. ꝙ īmmo ſiue ī bonis ei⁹ fuerit res ra-
pta: ſiue ī bonis videlꝫ ei⁹ q̄ ius aliqđ ha
buerit in re. vt q꞉ ſibi ſit ꝯmodata vl̄ ipi
gnorata ſiue locata vl̄ depoſita vel aliq̄đ
iuris habeat ī ea: ita ꝙ ei⁹ īterſit mō non
rapi. ſēp eñ ꝯpetit iſta actio vt nō dñiuꝫ
rei rapte accipiat̄ ſꝫ ꝙ res ſibi rapta reſti-
tuat̄. ꝛ vt breuit̄ me expediam. ex q̄cūq꞉ cā
pōt ꝯpetere alicui actio furti ꝑpt̄ furtum
datum in re: ex omī cōſimili cauſa pōt da
ri actio vi bo. rap. ꝑpt̄ rapinam in re fa-
ctam. hoc dicit. Poſt maleficium rapine
de damno exeq̄tur qđ ꝑ. l. acq̄. punitur.

De lege acquilia. Rubrica

Amni iniurie ꝛc̄. Hic po. ſic ca. Si
aliq̄s dederit m̄ dampnū ꝑ iniuriaꝫ
ad dānū iſtud puniendū ꝯſtituit̄ actio ꝑ
l. acq̄liā. Et ſciēdū ē ꝙ. l. acq̄l. tria ſunt ca
pita. vidēdum ē ergo de p̄mo capite. In
p̄mo aūt capite ē cautū. vt ſi aliq̄s ſuum
alienū alienāue q̄drupedē q̄ in pecudum

numero ſit iniuria occiderit quāti p̄cij ea res in anno ꝓximo p̄terito fuerit tm̄ dn̄o dare ↄdemnet̄. hoc dicit. Qđ aūt nō preciſe ⁊c̄. PoſitꝪ materialit̄ v̄bis galli acq̄l. q̄ aliquātulū ſunt obſcura: intēdit iꝑator v̄ba illa per ordinē exponere. Et p̄mo exponit q̄re nō ſufficiat ſibi dicere p̄ciſe. ſi q̄ſ hoīem alienū alienāue q̄drupedē occiderit ſʒ adiecit q̄ in pecudū numero ſit. h̄ enī adiecit ad ſignificādum ꝙ ſi aliq̄s occiderit vrſum meū vel leonē vel aliā feraʒ beſtiā ꝙ nō d̄eat puniri ꝑ p̄mū caput. l. acquil. eo ꝙ nō ſunt de numero pecudū illarū q̄ gregatī paſcunt̄. i. ī paſcuis cuſtodiūtur. ſicꝫ equi. muli. oues. ⁊ boues. capre ⁊ ſilīa. Sʒ dn̄e de ſuib᷒ q̄d dicem᷒ ↄtinētur ne ſub pecudū numero. Et rn̄det. d. ꝙ ſic qꝛ gregatī paſcunt̄. ⁊ h̄ ↄfirmat ꝑ auctoritatē antiquoꝝ. d. ꝙ ſic voluerūt homerus elius ⁊ martian᷒. Iniuria aūt oc. ⁊c̄. Exponit iuſti. illud v̄bū poſitū p̄us iniuria occiderit. d. ꝙ ille iniuria occidit q̄ nullo iure occidit. ⁊ manifeſtat ꝑ exēpla qualit̄ q̄s pōt iure occidere qꝛ hoc videt̄ alicui dubiū. vn̄ dicit. Si em̄ ſuum meū latronē diurnū dū tm̄ telo ſe defenderꝫ q̄s occiderit iure ꝑmittēte eū occidere videt̄. ⁊ iō nō tenet̄. ⁊ hoc intellige ita ſi nō poſſit occiſor alio mō euadere ꝑiculū. idē dic̄ de eo q̄ caſu occidit ſuū alienū ſi nō fuerit ī culpa ⁊ dolo ⁊ de h̄ ponit̄ tale exēplum. Quidā milites ludebāt cū iaculis ī cāpo eis đ putato ad ſe exercitādos. ſi ſuus alienus ibi trāſitū fecerit ad ludū reſpiciēdū cum tm̄ eius nō int̄ſit. ſi eū aliq̄s militū ſe exercitātiū traiecerit nō intelligit̄ miles eſſe in culpa ⁊ iō nō tenet̄. Si aūt aliq̄s p̄uatus h̄ fecerit cui᷒ non int̄erat telo traicere culpe reus eſt ⁊ nō tenet̄ ex p̄mo capite. l. acq̄l. eodē mō ſi alio loco q̄ʒ in loco militibus ad ſe exercitādoſ deſtīato h̄ fecerit culpe reus ē ⁊ tenebit̄. h̄ dic̄. Itē ſi puta. ⁊c̄. Hic ponit aliud exēplū ī q̄ ſi in culpa fuerit q̄ hoīeʒ occiderit: tenet̄ act. l. acquil. ſi aūt ſine culpa eū occiderit nō tenet̄. ⁊ ē exēplū tale. Quiđ putator ex arbore diecto ramo ſuū alicuius int̄fecerit. vn̄ q̄d iur. in iſto cāu ſit q̄rit̄. ⁊ rn̄det̄ ꝙ diſtīguit̄ qꝛ aut illđ factū ē ꝓpe viā publicā aut ꝓpe viaʒ vicinalē. ⁊ tūc ſi nō p̄clamauit videt̄ eſſe in culpa ⁊ tenet̄. Si aūt p̄clamauit ⁊ qui trāſibat h̄ nō obſtāte ꝓceſſit ⁊ ſibi p̄cauere noluit. tūc putator extra culpā ē ⁊ non tenet̄. Idē dico ſi ꝓpe locū aliquē vbi nō erat ius ↄuerſandi vel trāſeūdi ramo ex arbore deiecto putator ſuū alicuius ibidem trāſeūteʒ occiderit: qꝛ tūc quāq̄ʒ non ꝓclamauerit extra culpā ē: niſi de dolo putatoriſ ↄſtiterit quē cū viderit tm̄ nō ꝓclamauit. In iſto tm̄ caſu ſemꝑ p̄ſumēdū eſt ꝓ putatore. ſ. eū eſſe extra culpā ⁊ doluʒ niſi dol᷒ poſſet ꝓbari. ⁊ ſic intellige qđ h̄ dicit̄ Preterea ſi medic᷒ ⁊c̄. Adhuc nota bonū aliđ exēplū in q̄ ſi aliq̄s ſuū alicui᷒ occiderit ſi fuerit ī culpa tenebit̄. ſi aūt nō fuerit ī culpa nō tenebit̄. Si em̄ medic᷒ ſuū tuū ſecuit ⁊ poſtea curationē ei᷒ reliq̄t et ſuus tuus mortu᷒ ē. ī culpa ē medicus. ⁊ iō tenebit̄. idē erit ſi iꝑite eū ſecuit ⁊ ꝓpt̄ hoc mortu᷒ ē. ī culpa em̄ ē ⁊ iō tenet̄. Imperitia em̄ culpe ānumerat̄. ⁊ h̄ dic̄. Impetu q̄ʒ ⁊c̄. Habebas mulionē quendā q̄ ſuū tuū impetu mulaꝝ q̄s ꝓpter iꝑitiā retinere non potuit oppreſſit. vn̄ mulio iſte in culpa ē: ⁊ iō tenet̄. Si aūt ꝓpter infirmitatē eas retinere nō potuit: alius tm̄ bene eas retinuiſſet adhuc in culpa ē ⁊ tenet̄. Idē iuris ē ī eo q̄ aſcendit equū tuuʒ ⁊ ꝓpter imꝑitiam vel infirmitatē eū retinere nō potuit ⁊ equus ſuum alicui᷒ oppreſſerit: eque tenet̄. Si auteʒ ſatꝪ fortꝪ fuit mulio: ſi tm̄ aliquo caſu fortuito ꝑ mulas q̄s ducebat vel equū quē aſcēdebat ſuus alicui᷒ oppreſſus fuerit nō tenet̄. attamen infirmitas vel iꝑitia alicuius nulli dʒ eſſe damnoſa. hoc dicit. His aūt v̄bis expoſitꝪ duobus verbis poſitis ſup̄. in p̄n. Hic exponit certū mēbrū. ſ. hoc qđ dictū ē ibi quāti in eo āno plurimi fuerit dicens ꝙ hoc nihil aliud ē dictu: niſi ꝙ ſi aliquis īterfecerit ſuum tuū. ſi eo die q̄ interfecerit fuerit luſc᷒ vl̄ mācus in anno tm̄ ꝓximo p̄

terito fuit integer ꝛ precioſioꝛ valde q̃ȝ eo
tpe quo occiſus fuerit: tenet̃ quãti in ãno
ꝓximo p̃terito plurimi fuerit ꝛ non quã
ti eo die q̃ occiſus fuerit. ꝛ iõ dicit̃ hec ac-
tio penal' de ſui p̃mitiua natura q꞉ obli-
gat delinquẽtẽ: nõ tãti quãti damnũ da-
tũ eſt: ſȝ aliqñ longe pluris. Et propterea
etiã in heredẽ nõ dat̃. in eum aũt daret̃ ni
ſi vltra damnũ lis eſtimaret̃. hoc dicit et
caue. q꞉ q̃daȝ volunt dicere ꝙ hec actio de
ſui p̃mitiua natura ñ ẽ penal' ſȝ p̃ſeabil' ſo
lũ. Dñs aũt guido dicit hanc eſſe penalẽ
de ſui p̃mitiua natura. ſic̃ ſatꝭ põt ꝓbari
per lr̃ã iſtam: penalẽ aũt dicit eã eẽ. ve
rum ẽ dicit ipſe in duplũ. ꝙ aũt duplum
p̃ſtet̃ in hac actõe hoc contingit per infi-
ciationẽ: ꝛ ſic eſt penabil' in duplum ꝛ in
p̃ẽali de ſui p̃mitiua natura ſꝑ intellige
Illud nõ ex verbis legis ꝛc. Scire dẽtꝭ ꝙ
nõ ex verbis. l. ſȝ ex int̃pretatiõe ẽ. vt ſi ali
q̃s ſ'uũ meũ occiderit iniuria nõ ſolũ act.
l. acq̃l. fiet eſtimatio ſ'ui p̃ẽpti ſ'm qđ iam
dictũ ẽ. ſȝ ꝛ oĩs dãni m̃ in ſeruicio meo ꝑ
illud coꝛpus occiſum dati in aliȷs rebus
meis. veluti ſi ſeru' me' iſtitut' fuerit hr̃s
ꝛ anteq̃ȝ hereditatẽ adiret ab aliq̃ fuerit
occiſus nõ ſolũ coꝛpis ſ'ui mei fiet eſtima
tio: ſȝ hereditatꝭ amiſſe eſt hñda rõ. Ad h̃
etiã adiũgere poſſum m̃lta alia exempla
Si eñ ex vno pari mularũ vna occiſa fu-
erit vel ſi ex q̃drigis equoꝝ vnus occiſus
fuerit: vel ex comedis vnus occiſus fuerit
nõ ſolũ eſtimatio coꝛpis ẽ habẽda. ſȝ ſi ꝑ
vnius moꝛtẽ alt̃ vel altera minus vtil' fa
cta vel factus fuerit toti' illius dãni rõ eſt
habẽda. hoc dicit. Liberum ꝛc. In iſto. §.
vltĩo dicit iuſti. ꝙ ſcd̃m q̃ iã dictũ eſt ſi ſer
uus meus iniuria iã occiſus fuerit ſi volu
ero ꝯ eũ agere ad ꝓſequẽdũ damnum m̃
datũ in ſ'uo meo occiſo poſſũ h̃ facere act.
l. acquil'. ex p̃mo capite. poſſum etiã ſi vo
luero criminalit̃ ꝯ eũ agere. vel poſſuȝ eũ
accuſare. l. coꝛnel'. de ſicca. ꝛ h̃ intellige ſi
doloſe eũ occiderit. Sec' aũt ẽ ſi ſolũ fuerit
in culpa occiſoꝛ. ꝛ hoc dicit. Caput ſcd̃m
ꝛc. Dixi iuſtiniano. Dñe ſatꝭ vidi de p̃mo

capite: mõ dicatꝭ de ſcd̃o capite. Et rñdet
Frater caput ſcd̃m in vſu nõ ẽ. ꝛ hoc dicit
Capite t̃cio ꝛc. ſup̃ vidi de capite p̃mo ꝛ ſe
cũdo. Reſtat videre de tercio capite. Et ſci
re dẽs ꝙ in capite t̃cio cauetur de omni dã
no de q̃ nõ ẽ cautũ in capite p̃mo. Unde
terciũ caput locũ hȝ cũ aliq̃s ſeruum vel
quadrupedẽ illã que pecudũ numero eſt
vulnerauit vel occiderit. ꝛ ſic caue tibi q꞉
moꝛs venit in iſto capite tercio ſicut in p̃-
mo. ſȝ nõ in illis animalib' in quibus ve
nit in p̃mo. Itẽ damnũ iniuria datũ ĩ cer
tis animalibus ꝛ in ceteris reb' inanĩatꝭ
hoc tertio capite vindicat̃. vñ ſi q̃d fuerit
ruptũ vel fractũ vſtũ vel ceſum actio ex h̃
capite ꝯſtituit̃. Scire tamẽ dbes ꝙ plura
verba hic poſuerunt iuris conditoꝛes q̃ȝ
neceſſe fuerit. omnia eñ v̉bo rupti ꝯtine-
ri poterũt. Adhuc ẽt ſcire dẽtis ꝙ ſi aliq̃s
in alienũ vinum vel oleum aliq̃d immi
ſcuerit ꝑ qđ natura vini vl' olei coꝛrumpa
tur. hoc t̃cio capite. l. acquil'. tenet̃: ꝛ h̃ dic̃
Illud palam ꝛc. ſicut in occiſione de q̃ in
p̃mo capite tractat̃ ꝑ. l. acq̃. pena ĩponit̃
ſi dolo vel culpa facta fuerit occiſio ꝛ alit̃
nõ. Similit̃ ꝛ hic nõ debẽt puniri ꝓpt̃ dã
num datũ de q̃ in t̃cio capite tractat̃: niſi
dolo vel culpa hoc factũ fuerit. ꝛ h̃ dicit:
Hoc tñ capite ꝛc. Scire debeꝭ ꝙ ĩ p̃mo ca
pite punit̃ occiſoꝛ tãti q̃ti plurimi fuerit
res in anno retro: ſed in t̃cio capite fit eſti-
matio quãti plurimi fuerit in. xxx. diebuſ
retro. ꝛ nõ repitur hec dictio plurimi in h̃
tercio capite. Sufficit eñ cãm eſſe poſitaȝ
ĩ p̃mo capite. ĩtelligit̃ eñ hec dictio q̃ȝ plu
rimi ꝛc. in p̃mo capite poſita ĩ tercio repe
tita. hoc dicit. ſup iſto. §. querꝭ ſolet cõiter
ꝛ etiam in gl. de hoc fit mẽtio: q̃re minus
ſpaciũ in t̃cio capite q̃ȝ in p̃mo apponitur
Ad hãc queſtionẽ rñdebat Io. d. ꝙ hanc
queſtionẽ ſoluit appollo. ꝛ hẽs notatũ. ff.
e. l. i. Dominuſ aũt azo dicebat: ꝙ primo
capite tenetur q̃s ſolummõ ꝓpter ſeruuȝ
occaſum vel q̃drupedẽ. ſed in tercio capi-
te tenet̃ q̃s ꝓpt̃ ſeruum vel quadrupedeȝ
vulneratũ. ꝓpterea q꞉ q̃ p̃mo capite de-

linquit ⁊ grauius delinq̄t: ⁊ grauius pu-
nitur. Cōtra hoc aūt ē q̄ nō ſolū ꝓpť ani
malia occiſa teneť q̄s p̄mo capite ſʒ etiam
tercio vt ꝓpter animalia q̄ ſunt de nūero
pecudum. ſʒ ad h̄ pōt dici q̄ plus deliquit
q̄ hoīem occidit q̄ ad imaginē dei fcūs eſt
q̄ꝫ q̄ aliud animal ⁊ etiā plus delinq̄t qui
animal occidit qđ de pecudū nūero ē q̄ꝫ q̄
aliud animal ſicut canē vel ferā beſtiā. ta
les aūt ſunt q̄ p̄mo capite teneť ⁊ iđ plus
puniri debēt. Ceterū placuit ⁊c̄. Scire de
betis q̄ tūc demū hʒ locū actio. l. acquil.
directa cū de corpe ſuo aliq̄s dānū đderit
in corpus. qn̄ aūt aliq̄ alio modo q̄ꝫ corpe
ſuo aliq̄s dānū dederit ī corpus: hēbit cō
tra ip̄m act. l. acq̄l. vtilis locū. veluti ſi ho
minē alienū aut pecus ita īcluſerit vt fa
me necareť. ⁊ ſilr̄ in alijs exēplis poſitis ī
lr̄a. ſʒ q̄d dicemus de illo q̄ ſuū alienum
in fluuiū deiecit ⁊ is ſuffocat᷒ fuerit. Rn̄.
q̄ nō ē dubiū quī corpe ſuo ī corpus dam
nū dederit. ⁊ iđ act. l. acq̄l. teneť. ſʒ domīe
q̄d ſi alicui dānū datū fuerit a nō corpe in
nō corpus. vtputa ſi aliq̄s miſericordia
ductus ſuū alicuius ꝯpeditū ſoluerit vt
effugiat: q̄d dicemus ī iſto cāu. Rn̄. q̄ ne
q̄ꝫ dabiť in hoc caſu act. l. acquil. dircā nec
vtilis ſʒ act. ī factū ſubſidiaria q̄ dať pro
damnis que. l. acq̄l. non ꝯprebēdūtur te-
nebiť. hoc dicit.

De iniurijs Rubrica.

Oſt alia p̄uata delicta de iniurijs
ponit dn̄s iuſti. qđ ē p̄uatū delictū
tn̄ nō ꝯpetit cuilibʒ ſʒ iniuriato. Genera-
liť ⁊c̄. Queſiui a iuſti. q̄d dicať fieri p iniu
riā. Et rn̄det. d. q̄ generaliť diciť fieri iniu
ria qđ nō iure fit. ⁊ ita poniť hic aūt p̄ua-
tiue. Specialiť aūt diciť iniuria p ꝯtume
lia: a cōtemnēdo dicta quā greci appella-
bāt ſicut voluerūt. qn̄q̄ꝫ aūt ſp̄aliť dr̄ cul-
pa. ſicut ſumiť in act. l. acquiľ. vbi poniť
damnū iniuria datū. i. culpa faciētis da
tū. Tercio mō ſumiť iniuria p iniq̄tate vľ
p iniuſticia. vn̄ cū pretor vel iudex cōtra
aliquē p̄nūciat alle contra quē iudicatuʒ
ē iniuriā accepiſſe dr̄ ſiue iniuſticiā. In-
iuria aūt ⁊c̄. Scire dēs in p̄ncipio q̄ lʒ in-
iuria quattuor mōis ſumať vt ex p̄cedēti
reſpōſo liquet. Attamē in toto iſto titulo
ꝓprie ſumiť iniuria p cōtumelia. Volui
ergo ſcire a legiſlatore quō dr̄ iniuria ſiue
ꝯtumelia ꝯmitti. Et rn̄det dicēs. q̄ nō ſo-
lū ꝯmittiť iniuria cū q̄s pugno pulſatus
fuerit aut fuſtib᷒ ceſus vľ v̄beratus. ſʒ etiā
ſi alicui ꝯuiciū aliqđ dictū fuerit. Itē pl᷒
dico q̄ ſi aliq̄s vellet poſſidere bona ali-
cuius tāq̄ꝫ bona debitoris ſui ſciēs eū ni-
hil ſibi debere iniuriā ꝯmittit. Idē dico
ſi aliq̄s ad infamiā alicuius libellū ꝯpo-
ſuerit aut ſcripſerit aut ediderit iniuriaʒ
ꝯmittit. ſi aliq̄s pudiciciaʒ alicuius bone
matrone attēptauerit vľ matriſa. aſſocia
tus fuerit vel p̄textatū. ſ. maſculū vľ pre-
textatā ſcʒ feminā affectat᷒ fuerit. ⁊ alijs
plurib᷒ mōis. hoc dicit. de p̄textata auteʒ
de qua in iſto titulo fit mētio: antiq̄ diuer
ſas fabulas notauerūt. ſʒ dn̄s Jo. ⁊ eius
ſequaces dicebāt q̄ hoc nomē p̄texta ha-
buit ortū a q̄dā nobiliſſimo iuuene filio
ſenatoris. Referebat eīm̄ q̄ q̄dam nobiliſ
ſimus vir quēdā filiū habebat. xiiij. an.
vel. xv. ꝯtigit autē q̄ quadā die ſecut᷒ fuit
patrē ſuū ad capitoliū ⁊ ibidē cū p̄re ſuo
inťfuit. vbi pať eius cū alijs ſenatoribus
de ſecretis vniuerſi orbis tractauerat. Fini
to ꝯſilio cū iſte tanq̄ꝫ puer reuerteretť do-
mū mať eius queſiuit ab ipſo vn̄ veniſſet
Qui rn̄dit q̄ fuit cuʒ patre ſuo in conſilio
vbi pať eius cū vniuerſis alijs ſenatorib᷒
tractauerat de ſecretis mulťq. Mox mať ei᷒
more mulierū cepit a puero pſcrutari q̄d
ī cōſilio illor ⁊ de quo tractaſſent. puer iſte
quāq̄ꝫ iuuenis nihilomin᷒ diſcretus cogi
tans q̄ nō eſſʒ bonū ꝯſiliū ſenatoꝝ mr̄i re
uelare: cepit dicere matri q̄ totū ꝯſiliū fu
iſſet q̄liter pater ei᷒ pullos matris ſue poſ
ſet diſſipare. q̄ multos habebat: domuʒ
aūt reuertēte patre ſuo in cōtinēti dixit ei
mulier īflāmata. Bn̄ ſcio q̄d in ꝯſilio ve-
ſtro feciſtis hodie. Machinati eſtis in mor
tē pulloꝝ meoꝝ. Dn̄a dixit ſenator. q̄s tibi
hoc intimauit. Que rn̄dit: filius meus q̄

vobiſcū erat in conſilio. ꝛ totū ↄſiliū au-
diuit ꝛ mihi retulit. Mox autē pater di-
ſcretionē filij nolentis conſilium ſenatoꝝ
propter aliqua blādimēta matris ſue re-
uelare perpēdens. accepit puerū ꝛ duxit
coram ſenatoribus ꝛ ſeriez illius facti eis
narrauit. qui propter diſcretionē ſuā incō
tinēti puerū in ſenatorem elegerunt. ꝛ ꝓ
pter miraculum tāte diſcretionis ī puero
fecerūt ſibi fieri quādam veſtem que vo-
cabatur pretexta forte dicta a pr̄e ꝛ tego
gis. que pre alijs veſtibus eum tegebat
erat forte quedā veſtis āpla que tegebat
omnes alias veſtes ſicut faciūt cappe no-
ſtre. ꝛ poſtea ſtatutū erat nobilium roma
norū vt filij eorum hac veſte vterent̄. Pa
titur autē quis ꝛc̄. Supra dictum ē quot
modis fit iniuria. modo videndum eſt q̄
liter quis patitur iniuriam. Patitur aūt
quis iniuriā nō ſolū ſi aliquo predictorū
modoꝝ ei directo fiat iniuria vtputa q̄a
conuiciū ei dictū fuit vel aliquo alio mō
ſed etiā ſi liberis eius quos ī poteſtate hꝫ
aliquo p̄dictoꝝ modorū fiat iniuria pat̄
dicitur paſſus iniuriam. vn̄ ꝓ iniuria fa-
cta vni perſone. q̄n̄qꝫ tribus q̄n̄qꝫ q̄ttuor
datur actio iniuriarū. veluti ſi facta fuerit
iniuria filiefamilias nupte dat̄ actio iniu
riarum patri mulieris ꝛ etiam mulieri ꝛ
marito mulieris. Sed quid ſi marito fuit
iniuria facta pōt ne vxor agere ꝓ iniuria
ſibi facta ꝛ ecōuerſo. Rn̄det ꝙ nō. Equuꝫ
en̄ eſt vxores a viris defendi: ꝛ non mari
tos ab vxoribus. Quattuor en̄ pſonis cō
petit actio iniuriarum ꝓ iniuria facta vni
perſone in tali caſu. Pone ꝙ aliq̄ filiafa-
mi. nupta filio meo ſit quā ī poteſtate ha
bebā: huic ſi facta fuit iniuria ↄpetit actio
iniuriarū nupte ꝛ m̄ ſocero ꝓ iniuria fa-
cta nurui mee. ꝛ etiā filiofamilias mari-
to mulieris ꝛ etiā patri mulieris. Seruis
aūt ꝛc̄. Supra dictū ē ꝙ patit̄ aliq̄s iniu-
riā nō ſolū p ſemetipſum ſed ꝛ p vxorem
ſuā ꝛ liberos ſuos q̄s in poteſtate hꝫ. Hec
autem omnia debes intelligere vera eſſe

in liberis. Si enim alicui ſeruo fiat iniu-
ria non intelligitur fieri aliqua iiuria eo
ꝙ inſpecto iure ciuili ſerui pro nullo ha-
bentur. ſed domino ſerui fit iniuria pro ī
iuria facta ſeruo ſicut per iniuriam factaꝫ
vxori vl' liberis iniuria fit marito vxoris ꝛ
illi in cuius poteſtate liberi ſunt. Solum
enim in duobus caſibus fit domino iniu
ria per iniuriam factam ſeruo vel ſi in cō-
tumeliam domini apte facta fuerit ſeruo ī
iuria lꝫ non atrox. Ceterū ſi aliq̄s contra
ſeruum tuū conclamauerit ꝛ cum leuit̄
pugno percuſſerit dabitur tibi actio iniu
riarum. et hoc dicit. Si communi ſeruo
ꝛc̄. Supra dictum eſt ꝙ ſi ſeruo alicuꝰ q̄
in totum alicuius ē fiat iniuria ꝙ in duo-
bus caſibus actio iniuriarū cōpetit dn̄o
ſed pone ꝙ ſeruo cōmuni alicuius ſimpli
cis hominis ꝛ alicuius nobilis viri ꝓ eq̄
libus partibus fiat iniuria ex qua naſcat̄
actio iniuriarū. qualiter d̄bet iſta iniuria
eſtimari. Et reſpōdet ꝙ nō debet fieri iniu
rie eſtiatio ꝓ ea pte ꝓ q̄ q̄ſqꝫ eoꝝ dominꝰ
eſt. ſed ex pſonis dominorum hoc eſt di-
gnitatibus: hoc eſt dicere ꝙ licet humilis
pſona tantum habeat in ſeruo q̄tum et
nobilis non tamē tātuꝫ debet iniuria ſua
eſtimari q̄tū iniuria facta nobili ad. l. aūt
inductā in cōtrarium. ff. eo. l. ſed non eſt
equū. Rn̄det ſic exponēdo. l. ſꝫ nō ē equū
ꝓ maiori pte q̄ꝫ ꝓ qua dn̄s ē dānationem
fieri: hoc ſic intelligo ꝙ q̄libꝫ dominoꝝ
habebit dimidiā emēde reſpectu facto ad
ſuum totū. Si en̄ ſeruus cui facta ē iniuria
totus fuiſſet nobilis: eſtimaret̄ iiuria ſua
xx. ſolid̄. ſꝫ qꝛ nō eſt niſi dimidius eſtima
bitur. x. ꝛ ita eſtimatio nobil' viri deducit̄
ad ſuū totū. aut illō eſtimabit̄ habito re
ſpectu ad diuturnitatē. Si autē ſeruus cui
facta eſt iniuria non valeat. x. cuꝫ ergo nō
habeat niſi medietateꝫ in ſeruo ſuo eſtima
bitur q̄nqꝫ. alijs aūt mōis ſoluitur ibidē
Sꝫ q̄d ſi fiat iniuria ſeruo in q̄ aliq̄s habꝫ
vſumfructū cui ↄpetit actio iniuriarum.
Et reſpōdet ꝙ dn̄o ꝓprietat̄. Sꝫ pone ꝙ

alicui libero homini q̄ tibi bōa fide ſuiat fiat iniuria. dabit̃ne tibi actio iniuriarū Et reſpondetur q̄ non ſed ſibi. ꝛ hoc verū eſt niſi in cōtumeliā tui dñi cui bona fiđ ſeruit ſit vulneratus vl' pulſatus. Idem ē in ſeruo alieno tibi bona fide ſeruiente vt tunc pro iniuria ei facta tibi concedat̃ actio iniuriarum quando ī cōtumeliā tui iniuria fuerit ei facta. ꝛ hec ſunt que in littera continentur. Pena autem iniuriarū ꝛc̄. Dixi iuſtiniano. Domine dicas mihi que pena īponit̃ pro iniuria ī actione iniuriarum ꝛ ipſe notat mihi ātiquas fabulas dicēs q̄ antiq̄tus īponebat̃ vna pena pro iniuria per. l.xij.ta. ꝛ alia p pretores. Poſtea ꝛ ſcđa: ꝛ vt breuit̃ dicā mēbrum p mēbro. ꝓpter aūt os fractū. vt ſi aliquis in ore pcuteret̃ ita q̄ ſanguis vndiq; flueret. ſm dñm. G. ſunt pecuniarie pene conſtitute ꝓpter veterum paupertatē: q2 ita pauperes erant tūc q̄ ſatis puniebantur p os fractū ſi parum de pecunia ſoluerēt Maluerunt enim tunc temporis ſuſpēdi q̄ȝ aliquid de pecunia ſua dare. vel poteſt hoc qđ dicit ꝓpter nimiā paupertatē veterum referri nō ad ꝑmū dictū ſʒ ad aliud quod dicit erat pena talis. Quia eniʒ ita pauperes erant olī q̄ nō habebāt pecuniam vñ ſatiſfacere poſſent mēbrū ruptum ꝛ ꝓpter hoc fuit ſtatuta pena talionis ſed poſtea pretores circa naturā iniuriarum tractantes ſtatuerunt q̄ pro iniuria agatur ciuiliter. ꝛ tūc dʒ iudex in tātū cōdemnare iniuriantē q̄ȝti ille cui fit iniuria: iniuriam ſibi factam eſtimauerit vel minoris ſecundū q̄ ſibi equū viſum fuerit. dic̄ etiā iuſtinianus q̄ pena. l. xij. tabu. in diſſuetudinē abijt. pena aūt a pretoribus introducta hodie habet locum. nā ſcđm q̄litatē pſone cui fit iniuria creſcit vel minuitur iniurie eſtimatio: ꝛ hoc dicit. Sʒ ꝛ lex corne. ꝛc̄. Scire debes q̄ ꝓ omni iniuria de mūdo dʒ agi actiōe iniuriarū ex. l. cor. de iniurijs qđ contingit in tribus caſib᷒ puta ſi aliq̄s dicat ſe pulſatum vrberatū vel domū ſuā vi introitam ꝛ appello domū tuā ſiue propria tibi fuerit ſiue locata ſiue gratis conceſſa. ꝛ hoc dicit. Atrox iniuria ꝛc̄. Intellexi dñe iuſtiniane ſupius fieri mētionē de atroci iniuria. ſʒ dñe qualiter cognoſcā atrocē iniuriā. ꝛ ipſe reſpōdet dicēs q̄ atrox iniuria quattuor modiſ cognoſcatur. videlʒ ex loco duplex ſcʒ ex loco vbi fit vel ex loco vulneris. Iterū ex facto. vt ſi aliq̄s vulneratus fuerit vel grauiter leſus. ꝛ etiā ex perſona vt patet ex litt̄a ꝛ hoc dicit. Parū refert ꝛc̄. Scire debetis q̄ non refert vtrum atrox iniuria fiat filio fami. an patrifa. Equaliter eīm dicat̃ atrox ꝛ hoc dicit. In ſumma dicēdū ē de omni iniuria ille q̄ patit̃ iniuriam poteſt agere de iniuria ſibi illata ciuiliter ſi voluerit vel criminaliter. ſi autem ciuiliter agat eſtimatione facta ſecundum q̄ ſupra dictum eſt iudex penam reo irrogabit. Si autem criminaliter. tunc extraordinaria pena reo eſt imponenda. hoc tamen vult ſemper obſeruare dominus iuſti. quia illuſtres ꝛ ſuperilluſtres iniurias ſibi illatas per procuratores agere poſſint tam criminaliter q̄ȝ ciuiliter ſecundum tenorē conſtitutionis leonis quam habes. C. e. l. fi. ad quam recurre. Non autem ſolum ꝛc̄. Scire debes q̄ non ſoluʒ tenetur actione iniuriarum qui facit iniuriam. ſed ꝛ ille qui procurauit vt ab alio fieret. ꝛ hoc dicit. Hec actio ꝛc̄. Si aliquis fecerit mihi iniuriam ꝛ ego diſſimulauerim: ſi peniteam poſtea ꝛ velim agere iniuriaruʒ nō poſſum. ꝛ hoc dicit.

De obligationibus q̄ ex quaſi maleficio naſcuntur.

Via de obligationib᷒ que ex maleficio naſcuntur dictum eſt. ſequitur de obligationibus que ex quaſi maleficio naſcuntur. ꝛ propterea conuenienter ponitur hic rubrica de obligationibus que ex quaſi maleficio naſcuntur.

Si iudex ꝛc. In toto ti. iſto nihil aliud di
citur niſi ꝙ ponuntur quedã exempla in
quibus q̄dem exemplis tenet̃ aliq̄s ex q̄ſi
delicto. ꝛ inter omnia exempla p̄mum ex
emplũ ē de iudice q̄ cognoſcēs inter me ꝛ
aduerſariũ meũ ꝑ ſuã ĩprudẽtiã vel ĩperi
tiã ꝯtra iuſticiam meã ꝓnũciauit credens
bene facere. Iſte enim iudex dicitur litem
facere ſuã hoc ē damnũ alterius in ſe trãſ
ferre. In id etiã m̄ tenet̃ in quo per ĩperiti
am ſuam me leſit. Sꝫ quo genere dicem⁹
ipſum m̄ obligatũ. Reſpõſio vt ſuperius
dictũ ē ꝙ cũ nõ ſit obligatus ex contractu
nec ex q̄ſi ꝯctu: eo ꝙ neqꝫ ꝯẏ̄t neqꝫ q̄ſi ꝯẏ̄t
neqꝫ ex maleficio q: credebat bñ facere ex
q̄ſi delicto obligat̃. Sꝫ ꝓ deo inq̄ꝫtũ ſuſti
nebit iudex iſte impitus penã. Reſpõdet̃
ꝙ inq̄ꝫtũ equũ viſum fuerit iudici maiori
hoc ē ſecũdũ ꝙ plus vel minus iudex ma
ioꝛ viderit ipſum erraſſe. ſecus eñ ē ſi cir
ca certa ꝛ ꝯmunia aliq̄s iudex errauerit: ꝛ
ſec⁹ ſi errauerit circa occulta hui⁹ ꝑhĩe. ꝛ h̄
dicit. Circa titulũ iſtuꝫ ſolebat dñs meus
Ia. de balđ. rimari mirabilit̃ ꝛ q̄rere q̄re
ita ē ꝙ ſi aliq̄s iudex male iudicauerit ꝑ ĩ
prudentiã ſuã vel impericiam quare hoc
appellat̃ q̄ſi malefic. Si autem medic⁹ ali
quis ꝑ imprudentiam vel impericiaꝫ ſu
am aliquē male ſecuerit vel malã potiõeꝫ
ſibi dederit: illud appellat̃ vere malefici
uꝫ. vt. ff. ad. l. acquil. ꝛ. ſ̄. ad. l. acq̄. §. Pre
terea ſi medicus. quare hic ſolebat domi
nus Ia. in primis dicere ſit pro ratione
voluntas. Et talem deinde allegabat per
ſuaſionē vel perfunctionē iudicũ male iu
dicantiũ per ĩpericiam non numerat̃ inter
genera maleficiorum. mala autem ſectio
annumerat̃. Huius autem ratio põt ēē q:
in his in quibus maius periculum verti
tur maioꝛ cautela eſt adhibenda. vnde q:
in mala ſectione ꝛ in mala potione verti
tur periculum coꝛporis. Statutuꝫ fuit ꝙ
ſi aliquis male per impericiam ſuam ſe
cuerit vel alicui mala medicamina dede
rit: ꝙ ex malef. teneretur. vt ſic metu pene
perterriti imperiti medici ne de facili pro

ſilirent ad malas ſectiones vel malas po
tiones dandas ne ita per imperitiam in
terficiant homines ſicut infra. In iudi
cijs autem non vertitur tãtũ periculũ. q̄a
non eſt ibi periculum coꝛporis: ſed tantũ
pecunie. Et propterea ſufficit ꝙ ex quaſi d̄
licto teneatur iudex. Item ponit aliam rõ
nem talem. in mala potione vł in mala ſe
ctione non ē maleficium tantum. In iudi
cio autem per ignoꝛantiam facto eſt aliter
in cuius reſpectu dicitur beneficium. ſ. il
le pro quo fertur ſententia. Ille enim cõ
modum ſuſtinet lꝫ alius incõmodũ. ꝛ pro
pterea nõ appellat̃ maleficiũ ſicut ſectio
Item is ex cuius cenaculo ꝛc. Iam vidiſtꝭ
vnum exemplũ vbi obligatus ē aliquis
nõ ex contractu neqꝫ ex quaſi cõtractu ne
qꝫ ex maleficio ſed ex quaſi maleficio ē ob
ligatus. Modo ponit hic aliud exēplum
vt ecce. Si de cenaculo alicuius fuerit ali
quid eiectum vel effuſum ex quo aliq̄s le
datur iſte de cuius cenaculo illud eicitur
vel effunditur eſt obligatus non ex con
tractu neqꝫ ex quaſi contractu nec ex male
ficio quia ipſe non eiecit: ſꝫ ex quaſi male
ficio id ē quo ad id qđ imminet quaſi deli
quiſſe videtur eo ꝙ vſus eſt opera maloꝝ
hominum. ꝛ poſſum coniungere ſequen
tem verſiculum ſi ex certa ſcientia non fa
cio vt per exempla diſtinguam. Cui ſimi
lis eſt ꝛc. Iam vidiſtis duo exempla in q̄
bus ē obligatus ex quaſi maleficio. adhuc
ponit aliud exemplum parum differens
a ſecundo. Ecce ſi aliquis habebat aliq̄d
poſitum vel ſuſpenſum ſupra viam pu
blicã qđ nocere poſſet tranſeuntibus qui
ita patitur poſitum vel ſuſpenſum tene
tur ex quaſi delicto vel maleficio q̄ꝫq̄ꝫ ne
mo leſus fuerit. dumtamen id qđ poſituꝫ
eſt vel appenſum ledere poſſit aliquem ſi
ceciderit ꝛ punitur ex ſecundo edicto de
eiectis et effuſis in. x. aureis: licet nihil no
cuerit: nõ eñi inſpicit̃ hic euentus ſꝫ quid
euenire poteſt. in deiectis vero vel effuſis
tũc deinde puniẽdus ē quis cum ꝑ eiectũ
vel effuſum alicui nocitum fuerit. Sꝫ dñe

ꝓ deo que eſt pena de eiectis ⁊ effuſis. Et
rñdet dñs iuſtinia. ꝙ ex pmo edicto de eie
ctis vel effuſis pena eſt dupli damni dati
Si aũt liber homo intfectus fuerit ꝑ eie-
ctum vel effuſum: tũc ꝯſtituta ē pena. l. au
reoꝝ. ſi aũt veniat liber homo ⁊ ꝑ eiectuꝫ
vel effuſum ei nocitũ ſit tũc punief inq̃tũ
iudici equũ videbif. Debet em̃ iudex cõ-
putare ipendia in curatione facta ⁊ opas
eius q̃bus caruit forte ſi ſcriptor manu d-
xtera mutilatus ē vl' alibi ē vulnerat' ita
ꝙ ſcribere non põt vel q̃bus cariturus ē
vtputa ſcriptor ē ⁊ manus eſt ei abſciſa q̃
ſcribere ſolebat qđ tam̃ difficilimum eſt
enarrare. dicit gloſa ꝙ nõ referas ad im-
pendia ſed ad opas q̃bus caruit ⁊c. Licet
em̃ ita eſſet ꝙ ſolebat q̃libꝫ ãno. x. libras
ſcribẽdo lucrari: nõ tñ ꝑpter h̾ ſeq̃tur ꝙ ĩ
poſterũ faceret. poſſet em̃ ꝯtingere ꝙ non
inueniret q̃ opas ſuas ꝯduceret. ⁊ h̾ vult
dicere littera iſta. Si filiuſfa. ⁊c. Sup̃ di-
ctum ē ꝙ ſi aliq̃d de hoſpitio patrisfamil'
eiectũ vel effuſum ſit qđ alicui nocuerit vl'
ſi aliq̃d poſitũ vel ſuſpẽſum fuerit ſupra
viã publicã cuius caſus trãſeũtib' ſit pi-
culoſus: q̃liter agatur cõtra patremfa. ex
edicto de eiecti vel effuſis. Sꝫ põe ꝙ ex do
mo alicuius filijfa. ſeorſum a pr̃e habi-
tanti fuerit aliq̃d eiectũ vel effuſum qđ ali
cui tranſeũti nocuerit vel aliquid habue
rit appẽſum ⁊c. Quid iuris in iſto caſu da
bif ne actio in patrem. Et rñdꝫ iuſti. ꝙ nõ
dabif in patrẽ aliq̃ actio nec etiã actio ex
peculio ſed ꝯtra filiumfa. ē agendũ. Hoc
etiam idẽ obſeruãdũ dicit littera in filio-
fa. iudice q̃ ꝑ iperitiã ſuã litẽ ſuã fec. ⁊ ꝑ ĩ
prudentiã ſuã. Hoc aũt ſic exponũt q̃daꝫ
ꝙ ſi filiuſfa. ꝑ ipitiã litẽ ſuam fecerit ſi ſe-
orſum a patre habitauerit non tenef paf
etiã de peculio. Si aũt cũ patre habitaue
rit paf de peculio tenef. ſꝫ dominus. G. ꝑ
ꝯſtanti ponit ꝙ ſi filiuſfa. ꝑ imperitiã litẽ
ſuã fecerit ſiue ſeorſum habitauerit a pa-
tre ſiue cũ patre. ſed hoc non refert ſemp
em̃ filius tenef inſolidum: paf autẽ pecu-
otenus ⁊ gloſat ſecũdum ꝙ in gloſa ordi-
naria ē. Idem ē in filiofa. q̃ ad hoc ſcꝫ vt
ſemp teneaf filiuſfa. iſolidũ ſiue ſimul cũ
patre habitauerit ſiue ſeorſum a patre. ſꝫ
tñ quãdo filius litem ſuam facit paf tene
tur de peculio lꝫ filius ſeorſum habitaue
rit quãq̃ꝫ ĩ caſu qñ filiuſfa. aliquid appoſi
tum hꝫ qđ nocere poſſit pater non teneaf
Iterũ exercitor ⁊c. Non ſolum in exẽplis
p̃dictis tenef q̃s ſiue obligaf ex quaſi ma
leficio. ſed ſimiliter põt ꝯueniẽter poni ex
emplũ de exercitore nauis aut caupone
aut ſtabulario. Si em̃ aliqđ furtũ vel dã-
nũ fuerit factũ in naui vel caupona vl' ſta
bulo ꝑ aliquẽ eoꝝ quoꝝ opa vtif magn'
exercitor nauis vel ſtabuli vel dñs caupo
ne ex q̃ maleficio obligaf. qꝛ ꝙ deliquiſſe
videf q̃ opa maloꝝ hoĩm v titur. In om
nibus autẽ quattuor exẽplis ſiue caſibus
ſupradictis poteſt aliquis per act. in factũ
que heredi datur ſed nõ cõtra heredẽ con
ſequi illud in q̃ ſibi obligãf p̃dicti. h̾ dic.

De actionibus Rubrica.

Eobligatiõibus viſum ē. mõ vidẽ
dum ē de actionib'. Et ſi tu dicas
q̃re dicit de actionib' ĩ plurali. Frater qꝛ
multe ſunt diſtinctiões ſiue diuiſiões ac-
tionũ. Et ſi tu q̃ras: q̃re ergo dñs iuſti. dif
finit actionẽ in ſingulari. Fraf h̾ facit vo-
lens loq̃ in genere. ſciẽs ꝙ genus genera
liſſimum plura genera et plures ſpecies
ſub ſe ꝯprehẽdit. Diffinitio aũt generis
ꝯuenit ſingulis ſpeciebus: non tñ vertif
⁊ ꝑpterea ꝯuertif. ⁊ ꝑptea melius ĩ ſin-
gulari ſub genere q̃ꝫ ſub ſpecie diffinit ac
tionẽ. Supeſt vt de actionibus loq̃mur
⁊c. Acceſſi ad iuſti. impe. ⁊ dixi ſibi. Dñe
iã ſat dixiſtis. ꝑ deo ĩponat vestro finem
volumini. Reſpõdet dicẽs. Supereſt vt
de actionibus loquamur. per hoc aper-
te deſignans ꝙ prius promiſit de his
aliquid determinare qđ verum ē vt. ſ. de
iur. na. gen. et ci. §. ſi. q̃ſi dicat poſt mul
tos et varios tractatus ſupereſt ⁊c. Sed
domĩe dixi ego circa actiones quid pro

mittiꝰ tradere. fraꝫ ſcire debes ꝙ in toto
ti. iſto intēdimus duo facere. ſ. diffinire ac
tionē ꝛ diuidere actiones. Vn̄ p̄mo diffi-
nit actiōem dicēs ꝙ actio nihil aliud ē q̄ꝫ
ius ꝓſequēdi in iudicio qḋ ſibi debeꝫ. ꝛ h̄
dicit littera iſta. Supeſt ꝛc̄. Et hec ē p̄ma
ps ꝛ durat vſqꝫ ad illū. §. Oīm ꝛc̄. Sꝫ que
rit hic dn̄s Ja. vnde ſumiꝫ hec neceſſitaſ
dicit ipſe. Fraꝫ dicaꝫ tibi. Iſta neceſſitas
ſumiꝫ ex h̄ qꝛ totuſ liber iſte imo qḋ plus
ē totū corpꝰ iuris ꝯſiſtit in tribus. Omne
eñ ius q̄ vtimur aut ptinet ad perſonas
aut ad res aut ad actiōes vt. ſ̄. de iur. na.
gen. ꝛ ci. §. fi. In p̄mo libro dictū ē de pſo
nis: in ſcḋo ꝛ t̄tio de rebus vſqꝫ ad locum
iſtum. Nō ergo ſupeſt vt de actionibus
loquamur. vel ſic iſta neceſſitas pōt ſumi
a natura ſucceſſorū edicti vt p̄mo tracteꝫ
de ꝓximiori niſi in agnatiꝫ. oli eñ in agna
tis non hēbat locū ſuccō. vt ſatiꝫ apparere
pōt inſpicienti ꝑ illud qḋ notaꝫ ſup. l. pri
ma ꝛ ſecūda. ff. de ſuc. edicto. ordo tñ ſuc-
ceſſorij edicti ē poſt patrē de filio ſiue poſt
matrē de filia tractare: vt latēt ex pōt colli
gi ex quadā. l. ff. de act. ꝛ obli. l. filiuſfa. Cū
ergo tractatū ſit de obliga. q̄ ē mater act.
reſtat de eius filia tractare. Tertio mō ſu-
mitur neceſſitas ſic. ſ̄. vidimus de multiſ
ꝛ varijs iuribus mō videndū eſt de effectu
iurū. ꝛ ꝓpter h̄ dicit. Supeſt ꝛc̄. Parum
eñ eſſet iura eſſe in ciuitate niſi magiſtra
tus eſſent q̄ iura reddere poſſent. ſimiliter
parū eſſet obligatiōes eſſe natas niſi eſ-
ſēt actiones q̄ obligationū ſiue iurū ſunt
executiue. Oīm aūt actionū ꝛc̄. Hic incipit
ſcḋa ps ꝛ durat vſqꝫ ad fi. ti. ſꝫ qꝛ iuſti. in
hoc ti. pōit ſex diuiſiones actionū quarꝫ
q̄nqꝫ ſunt de p̄ncipalibus actionibus ſi-
ue de p̄ncipalibus diuiſionibus act. ꝛ ſex
ta extrauagās ē ꝓut ibi diceꝫ. iō ſubdiui-
das iſtā ꝑtē in q̄nqꝫ ꝑtes p̄ncipales. in q̄-
rū p̄ma ꝑte ponit p̄mā diuiſionem talem
actionū. ꝙ q̄dā actiones ſunt in rē: q̄dam
in pſonā. ꝛ durat vſqꝫ ad illū. §. ſꝫ iſte ꝛc̄.
Ibi incipit ſcḋa in qua ponit talē diuiſio
nem ꝙ q̄dam actiones ſunt pretorie q̄dā
ciuiles ꝛ durat vſqꝫ ad illū. §. Sequēs ꝛc.
Ibi incipit t̄cia in qua ponit talē diuiſio
nē ꝙ q̄dam actiones ſunt rei ꝑſecutorie: q̄
daꝫ pene: ꝛ quedā mixte. ſ. tā rei q̄ꝫ pene ꝑ
ſecutorie. ꝛ durat vſqꝫ ad illū. §. Omnes
aūt actiones ꝛc. Ibi incipit quarta pars ī
q̄ pōit quartā diuiſionē actionū q̄ talis ē
ꝙ omnis actio aut ē in ſimplum aut eſt in
duplū aut in triplū aut in quadrupluꝫ. ꝛ
durat vſqꝫ ad illū. §. Actionū aūt ꝛc. Ibi ī
cipit q̄nta ps in q̄ ponit q̄ntam diuiſiōeꝫ
actionū ſcꝫ ꝙ q̄dam actiōes ſunt ſtricti iu
ris quedā bone fidei. ꝛ durat vſqꝫ ad illuꝫ
§. Sunt ꝑterea ꝛc. Ibi incipit ſexta ī qua
innuit taleꝫ diuiſionem actionū extraua
gantium ꝙ quedam actiones ſunt perſe
cutorie ſolidi quedam nō. ꝛ iſtā extraua-
gātē actōm ꝓſeq̄tur vſqꝫ ad finem ti. Me
tamuſ ergo que ſeminauimus ꝛ colligamꝰ
q̄ ſparſimus ꝛ redeamus ad p̄mā ꝑtē in q̄
ſic pone caſum. dicit iuſti. ꝯtinuādo ꝓceſ
ſum ſuū ex q̄ expeditū ē p̄mo de pſonis ꝛ
rebus. Supeſt vt iā de actionibus loqua
mur. ꝛ hoc in p̄ma ꝑte. Sꝫ pone. dn̄e iam
video q̄ vos vultiſ tractare de actione. Di
catis ergo mihi quid eſt actio. ad h̄ reſpō-
det iuſti. diffiniendo actionem ſic. ꝙ actio
nihil aliud eſt q̄ꝫ ius perſequendi in iudi-
cio quod ſibi debetur. ꝛ hoc in prima par
te p̄me diuiſionis vſqꝫ ad illū. §. Omniū
ꝛc. Hic incipit prima pars ſecunde partiſ
in qua iuſti. ponit bimembrem diuiſionē
actionum. ſed alterum membrorum diui
ſionis ſue non proſequitur videlicet ac-
tiones in rem. ſed quia quedam actiōes
in rem competunt pro rebus corporalibꝰ
vendicandis ꝛ q̄dam ꝓ incorporalibus
vendicandis vel denegandis. idcirco ſb-
diuidas iſtam particulam ī duas parti-
culas. In quarum prima parte tractat ḋ
actionibus in rem que locum habent ꝓ
rebus corporalibus. In ſecunda parte
tractat de actionibus in rem que compe-
tunt pro rebus incorporalibus. Prima
ps durat vſqꝫ ad illū. §. Sꝫ iſte ꝛc. Et in ꝑ
te iſta ita ꝓcedit. p̄mo ponit diuiſionem

ſuam. ſecūdo aſſignat rōnē ſue diuiſiōis
tercio exēplificat tanq̄ȝ de pmo membro
ſue diuiſionis. His igit͛ breuit͛ plibatis ita
ponam⁹ caſum. Acceſſi ad iuſtinianuȝ ⁊
ita pposui corā eo. Dn̄e ego ſatis bn̄ vido
q̄d eſt actio. p deo dicatis m ſi plȝ aliquaȝ
compendioſaȝ viā vel diuiſionē actionis
⁊ ad hoc rn̄det iuſti. Amice libēter. dico ti
bi q: omniū actionū q̄bus inter aliquos
litigatores apud iudices ordinarios vel
dele. vel etiā apud arbitros ꝯmiſſarios d̄
quacūqȝ re corporali vel incorporali agit͛
ſumma diuiſio in duo genera deducitur.
Aut enim omnes actiones ſunt in reȝ aut
in perſonam. ⁊ q̄ iſta diuiſio ſit bona li-
quet tali ratione. nam quicunqȝ ī iudicio
experitur aut agit cum eo qui obligatus
eſt ex contractu vel quaſi. aut ex maleficō
vel quaſi. aut alijs quibuſdam id eſt ex va
rijs cauſarum figuris. ⁊ in hoc caſu quan
do agitur contra eum qui aliquo p̄dicto-
rum modorum obligatus eſt prodite ſūt
actiones in perſonam per quas actor in-
tendit aduerſarium ſuum aliquid ei dare
aut facere oportere. aut agit cum eo q̄ nul
lo iure eſt ſibi obligatus. mouet tamē ei
controuerſiam de aliqua re ⁊ in hoc caſu
prodite ſunt actiones in rem. cum ergo q̄
cunqȝ agit: aut agit contra eum qui ſibi
obligatus eſt ⁊ tunc contra eum habet lo
cum act. in perſonam. aut contra eum q̄
nullo iure ē ſibi obligatus ⁊ tunc habet
locum act. in rem. ⁊ pluribus modis agi
non poteſt. Liquet igitur manifeſte q: ſu
pradicta diuiſio bona ſit. ſed domine iaȝ
video quia diuiſionem veſtram ſatis pro-
babili rōne cōfirmatis. p deo ſi placet po-
natis m familiare exemplum qualit͛ agit͛
cū eo q̄ nullo iure ē m obligatus. Ad hoc
rn̄det iperator. Amice ponam⁹ q̄ aliquis
poſſideat aliquā rē corpalē quā titi⁹ affir
mat eſſe ſuā. ⁊ ille q̄ poſſidet dicat rē illaȝ
ſuā eſſe. nā in caſu iſto ſi titius rē illā ſuaȝ
eſſe intēdat ⁊ a poſſeſſore iure dn̄ij eā ven
dicet. tūc actio in rē locū hȝ. ⁊ hec dicunt͛ ī
hac parte vſqȝ ad illum. §. Eque ſi agat

⁊c̄. Viſo de actione in rē que locū ſibi ven
dicat in reb⁹ corporalibus: hic incipit iu
ſti. tractare de actionibus in rē que locum
hn̄t in reb⁹ incorporalibus ſed quia pe-
tuntur ſeruitutes ⁊ vēdicātur ⁊ hoc p cō-
feſſoriam actionem in rē ⁊ aliqn̄ negāt͛ d̄
beri: ⁊ hoc per negatoriā in rē actionē. id-
circo diuidas ptem iſtā in duas ptes. in
quarū pma pte tractat de ꝯfeſſoria actio-
ne p quam vēdicātur ſeruitutes. In ſecū
da tractat de negatoria per quā ſuitutes
denegātur. pma pars durat vſqȝ ad illuȝ
§. Ecōtra quoqȝ ⁊c̄. ibi īcipit ſecūda ⁊ du
rat vſqȝ ad illū. §. Sed iſte ⁊c̄. In pte iſta
ita pcedit. pmo tractat de confeſſoria per
quam vendicantur ſeruitu. ru. prediorūȝ
in ſecunda tractat de confeſſoria per quaȝ
vendicant͛ ſeruitu. vrba. predi. ⁊ eundeȝ
pcedendi ordinem obſeruat in ſecunda
parte: primo enim tractat de negatoria p
quam denegant͛ ſeruitutes ruſticorū pre
diorum. ſecūdo tractat de negatoria per
quā denegāt͛ ſeruitutes vrbanorum pre
diorū. Ultimo in fine iſtius ptis aſſignat
differentiam inter actionem negatoriam
in rē que locū ſibi vēdicat in rebus īcorpo
ralib⁹. ⁊ illā actionē negatoriā in reȝ que
ꝯpetit p reb⁹ corpalib⁹. His igit͛ ad vbe-
riorem doctrinā pnotatis venio ad caſum
⁊ ē caſus talis. Acceſſi ad iuſtinia. ⁊ ita q̄-
ſiui ab eo ⁊ dixi. Dn̄e iā video de acti. in
rē. ⁊ vn̄ actio in rem hȝ locū p dominio re
rū corpaliū. ſȝ nūq̄d ſunt plures actiōes
ī rē. ⁊ rn̄dȝ iuſti. q̄ ſic. Sicut em̄ dixi tibi q̄
actio ī rē locū ſibi vēdicat qn̄ aliq̄s rē cor
palem aliquā iur. dn̄ij in iudicio intentat
ſuā eē eodē mō dico tibi q̄ ſi aliquis ius
vtendi fruendi ſibi eſſe in fundo vel edi-
bus vicini ſui dicat vel ſi dicat ius ſibi eē
ducendi aquā in fundum ſuū per fundū
vicini ſui. In omnibus his caſibus actio
confeſſoria locum habebit ⁊ non ſolum
in ſeruitutibus ruſti. predio. vendicādis
locum hȝ in rem actio confeſſoria: ſed et
in ſeruit. vrba. predi. eiuſdem enim ge-
neris actio que de iure vrba. predio. com

petit veluti ſi aliq̄s agat ſe habere ius ne
vicinus ſuus altius edes ſuas tollat vel
ſi aliq̄s dicat ſe habere ius ꝓſpiciendi in
fundū vicini ſui vel ꝓijciēdi aliq̄d de fū
do ſuo in fundū vicini ſui: aut ſi agat iuſ
ſibi eſſe vtēdi mittēdi tignū de edib⁹ ſuis
in edes vicini ſui. ⁊ ſic in his omnib⁹ ſu-
perioribus caſib⁹ actio ꝯfeſſoria locū hꝫ in
rē. Et h̄ in p̄ma pte illius vltīe ptis. Mō
pone caſum ī ſecūda. Dn̄e iā ſatꝭ liquet m̄
de ꝯfeſſoria in rē q̄ locū hꝫ ī vēdicatione
rerū incorporaliū. ſꝫ nunq̄d dn̄e ſunt plu
res actiones in rē que locū habere poſſūt
ī reb⁹ īcorporalibus. Ad hoc rn̄det dn̄ſ iu
ſti. q̄ ſic. Nā ſicut ego dixi q̄ ī ſuitu. ruſti.
vel vrba. p̄dio. vēdicandis locū hꝫ con-
feſſoria in rē. Eodē mō dico tibi ī caſu cō
uerſo q̄ ſi aliq̄s negat te habere ſuitutem
ruſti. vel. vrba. p̄dio. ꝯpetit ei actio in reꝫ
negatoria. nam de vſufru. ⁊ de ſerui. ru-
ſti. p̄dio. Item de ſeruitute vrba. p̄dio. ꝓ
dite ſunt in rem actiones negatorie velu
ti ſi q̄s agat ius vtēdi fruēdi in fundo ſuo
vel in edibus ſuis aduerſariū ſuū nō ha
bere: vel ſi aliq̄s agat ius nō eſſe aduerſa
rio ſuo eūdi vel agēdi p̱ fundꝫ ipſius ad
uerſarij. vl' ſi q̄dam dicat aduerſariū ſuū
nō habere ius in edibus ipius actoris vt
ipe actor nō teneat' alti⁹ tollere edes ſuas
vel ſi q̄s dicat aduerſariū ſuum nō habe
re ius ꝓſpiciēdi p̱ fundum ſuū vel ꝓijciē
di aliq̄d in fundo ſuo vl' ſi aliq̄s agat ius
nō eſſe aduerſario ſuo mittēdi tignum ex
edib⁹ aduerſarij in edes ſuas. Nā in om-
nibus caſib⁹ his ſicut in ſuperioribus ha-
bent locū actiōes in rem: ſꝫ tn̄ negatorie
Sed h̄ genus negatorie ſcꝫ actionis in re
bus corpalibus locū nō hꝫ. Nā licꝫ in hiſ
caſibus ſup̄dictis agat poſſeſſor negato-
ria ⁊ h̄ in rebus incorpalib⁹. ī reb⁹ tam̄ cor
poralibus ille agit q̄ nō incumbit poſſeſ
ſioni. q: nō ē aliqua actio a iure ꝓdita bn̄
ficio cuius actionis poſſit negare illā rem
corporalem actoris eſſe. ſꝫ licꝫ tibi dixerim
regulariter q̄ poſſidenti ⁊ detinēti in re-
bus corporalib⁹ non ꝯpetat actio in vno

tamē caſu ille q̄ poſſidet nihilomin⁹ acto
ris partem ſuſtinet ſicut in latiorib⁹. ff. li-
bris apertius apparebit. Et hec dicūtur ī
ſecūda pte ⁊ expedita ē p̄ma diuiſio actio
num quā ꝓſequit' vſqꜫ ad illū. §. Sed iſte
⁊c̄. Hic incipit ſecūda diuiſio p̄ncipal' act.
quā ꝓſequit' iuſti. vſqꜫ ad illū. §. Sequēs
illa ⁊c̄. Et in hac parte ſecūda ita ꝓcedit.
Primo ponit generalē diuiſionem actio
num. Secūdo ſubdiuidit ſecūdum mem
brum ſue diuiſionis. ⁊ ſcd̄m hoc diuidas
partem iſtā in tres partes p̄ncipales. In
q̄rum p̄ma parte ponit diuiſionē genera
lem actionū vt dixi q̄ talis ē. Actiones q̄-
dam ſunt ciuiles. quedam p̄torie. Et du-
rat hec pars vſqꜫ illuc. Cum in ſe ⁊c̄. Hic
incipit ſecūda pars in q̄ ſubdiuidit laten
ter ſecūdum mēbrum ſue diuiſionis vide
licꝫ pretorias act. ⁊ latēter innuit talē di-
uiſionem q̄ pretoriarꝫ actionū quedam
ſunt in rem quedā in perſonam. non tam̄
hanc dico eſſe generalem diuiſionē actio
num. q: nō eſt generalis immo bimēbris
cum in diuidētibus contineant' oēs ſpe-
cies ipſius diuiſionis: igit' in hac diuiſiōe
ſole p̄torie continētur. Dico ergo iſtā diui
ſionē actionum generalē nō eſſe. ⁊ durat
hec pars vſqꜫ ad illum verſiculum. Ecce
plerūqꜫ ⁊c̄. Ibi incipit t'cia pars in qua ꝓ
ſequit' vtrunqꜫ mēbrum ſue diuiſiōis ſcꝫ
pretorias actio. tam in rem q̄ꜫ in perſonā
De ciuilib⁹ enim nihil dicat principalit' ī
hac parte ⁊ durat iſta particula vſqꜫ ad p̄
dc̄m. §. Sequens breuit' ⁊c̄. His prelibatꝭ
ſic pone caſuꝫ. Domine iā poſuiſtis mihi
vnā compendioſam diuiſionē actionum
⁊ membra diuiſionis p̱ dilucida exēpla d̄
claraſtis. Pro deo nunquid ſunt plures
diuiſiones actionū. Et rn̄det iuſtinianuſ
q̄ ſic. nā actiones quedam ſunt ciuiles q̄
dam p̄torie. Iſte enim actiones de quib⁹
ſuperius mētionem habuimus ⁊ ſi que
eis alie ſimiles ſunt ex legitimis ⁊ ciuili-
bus cauſis deſcēdunt. id eſt ciuiles ſunt.
alie autē actiones ſunt quas pretor intro
duxit ex ſua iuriſdictione. ⁊ h̄ in p̄ma pte

Sed dñe nunqd ꝓtorie diuidi poſſunt. et
reſpondet ꝙ ſic. Pretoriarū eñi quedā in
rem quedam in pſonā ſunt. ꝓtor eñi quaſ
dam actiones ex ſua iuriſdictione cōpara
tas habꝫ tam in rem ꝙꝫ in pſonam quas
etiam ipas ꝓtorias neceſſariuꝫ eſt .i. vtile
exemplis oſtendere. Et hoc in ſecūda pte
vſqꝫ ad illū verſiculū. Ecce plerunqꝫ ⁊c̄.
Hic incipit quarta pars in qua iuſti. p
ſequit̄ membra ſue diuiſionis: ſed qꝛ illa
ſubdiuiſio continet illa duo mēbra idcir
co diuidas hanc terciā ptem in duas par
tes principales. In quarū pria pte pſeqt̄
actio. ꝓtorias in pſonā. Prima ps durat
vſqꝫ ad illū .§. In pſonam. Hic incipit
ſecūda ⁊ durat vſqꝫ ad illū .§. Sequēs il
la ⁊c̄. In prima pte ita ꝓcedit. Primo in
generali ſub breuiloquio tangit duas ꝓ
torias in rem. Secūdo ſpecialit̄ vtrūqꝫ di
uiſum ꝓſequit̄ de vtroqꝫ ponēdo exēpla
dilucida. Tercio interſerit quandā ꝓtoriaꝫ
pſonalē ꝓpter ſimilitudinē ⁊ ꝯuenienti
am quaꝫ habet cum duabus ſupioribus
realibus ſicut in apparatu plenius decla
ratur. Quarto reuertit̄ ad ꝓtorias in rem
que cōpetūt alicui rōe iuris qđ hꝫ in re ali
ena. His viſis ita pone caſum. Dñe vos
dixiſtis mihi ſupꝰ ꝙ ꝓtoriarū actionū que
dam ſunt in rem qdam in pſonā: ⁊ ꝓmiſi
ſtis ꝙ eaſdē p exempla mihi oſtenderetis
Ad hoc rñdet iuſtinianus. amice libent̄.
ecce plerūqꝫ ꝓtor pmittit in rem agere: ita
vt actor dicat ſe aliquaꝫ rem quaſi vſuce
piſſe quā in veritate nō vſucepit: ⁊ tamē
vtili in rem actione ꝓtoria ita vendicat ſu
am eſſe quaſi vſucepiſſet. Et nō ſolū in ca
ſu iſto locum habet actio pretoria in rem:
ſed in caſu cōuerſo. quādoqꝫ eñi ita pmit
tit ꝓtor in rem agere vt aliquis dicat ad
uerſariū ſuū rem quaſi nō vſucepiſſe quā
in veritate vſucepit. ⁊ ita eaꝫ rem ab eo ꝓ
toris auxilio aduocat quaſi eam nūqꝫ vſu
cepiſſet. Sed bone dñe ꝓ deo dicatis mi
hi exemplū familiare in quo actor dic̄ ſe
quaſi vſucepiſſe rem quam in veritate nō
vſucepit. Ad hoc reſpondet. amice dabo
tibi bonū exēplū. Nam po. ꝙ aliqua res
alicui ex cauſa iuſta puta petro a non dño
tradita ſit: veluti ex cā emptionis vel do
nationis: aut ex cā dotis: aut ex cā legato
rum: vl̄ ex alia ſimili cā apta ad dominij
tranſlationeꝫ: necdum petrus bone fidei
poſſeſſor illius dominiū bñficio illius vſu
capionis adeptus ſit ſi poſſeſſionē illius
rei aliquo caſu amittat nullā habet de iu
re ciuili directā actionē in rem ad illā rem
proſequendā: ita eñi ꝓdite ſunt actiones
in rem de iure ciuili vt quis rōne dñij reꝫ
ſuam vēdicaret. Cū igit̄ de iure gentium:
puta p traditionē nō ſit illiꝰ rei dñs effectꝰ
neqꝫ de iure ciuili puta p vſucapionem. li
quet manifeſte ꝙ omē bñficiū iuris ciuil̄
in hoc caſu petro ſit ꝓclusum: ſed qꝛ ꝓtori
qui naturali equitate mouet̄ duruꝫ vide
batur ⁊ hoc caſu petro poſſeſſori bone fi
dei deficere penitus actionē quandā: acti
onē de equitate introduxit bñficio cuius
actōnis petrus qui poſſeſſionē amiſit di
cit ſe eam rem quaſi vſucepiſſe: ⁊ ita ꝓto
ria in rem vēdicat ſuā eſſe ſicut ſi in rei ve
ritate eā vſucepiſſet ⁊ directa in rem ciui
li eā vēdicaret. ⁊ iſta actio de equitate ꝓto
ris i h caſu itroducta publiciana appellat̄
q iō ſic appellat̄ qꝛ pmū a publicio ꝓtore
in edicto ꝓpoſita ē. ⁊ hec dñr vſqꝫ ad illū
.§. Rurſus ex diuerſo ⁊c̄. In parte iſta tra
ctat caſum cōuerſum. ſ. ad caſum ꝓcedētē
In pncipio eñi ꝓxi .§. duo dixerat ⁊ nō ex
emplificauit niſi d vno. ſ. qñ actor dicit ſe
vſucepiſſe qđ nō vſucepit: ⁊ circa materiā
iſtam venio ad tale exemplū. Quidā eñi
erat abſens cā reipublice in abſentia ſua
vſucepit rem pñtis. qualit̄ eñi hoc poſſit
eſſe habes in glo. Pretor infra annū ab
ſentis reciſa vſucapione p bñficiū reſtitu
tionis pmittit actorē petere rem ſuaꝫ acſi
reus nō vſucepiſſet rem illam. Et ad hoc
proponit actionē reciſſoriā: ⁊ iſta reciſſo
ria nō ſolū cōpetit in duobus caſibus pre
dictis ſed etiā in qbuſdā alijs eā accōmo
dauit ꝓtor ſimilit̄ eqtate motus ſicut ex
latiore digeſtoꝝ vel pandectarū volumīe

plenius patere pōt. ⁊ hoc dič. Rurſus ex
diuerſo ⁊c. Duo ſunt hic poſita. ſ. rurſus
que eſt dictio iteratiua ⁊ etiā hec dictio ex
diuerſo: dictionē iteratiuā ideo bis poſu-
it qꝛ ſicut ſupra tractauit de p̄toria: in rem
ſic et hic lꝫ aliquis poſſet dicere ꝙ hic tra
ctetur de p̄toria in ꝑſonā: in plurībus tñ
dicit̄ reciſſoria in rem: ⁊ hec etiā fuit ratio
quā dñs Johan. in arbore act. poſuit int̄
actiones reales referēs ſe ad ea q̄ frequen
tius accidūt ⁊ ꝯtingūt. Et ita ſolebat rñ-
dere dño Ja. de baldō. reꝑhendēti domi-
nū Johan. eo ꝙ reciſſoriā int̄ reales ordi-
nauit in arbore ſua. ex diuerſo aūt dič: qꝛ
hic tractauit de actione ꝑ quam actor ne-
gat aliū vſucepiſſe qđ vſucepat: in ſupio
ri. §. tractauit qualit̄ actor affirmat ſe vſu-
cepiſſe qđ nō vſucepit. qualit̄ aūt abſens
rem p̄ntis pōt vſucapeꝛe habes in glo. Jtē
ſcire debes ꝙ in iſto. §. notat̄ ſecūda cā īuē
tiōis tituli de maioribꝰ reſtituēdis. Pria
eñ cā fuit ne abſ̄ntes a p̄ntibꝰ lederēt̄ vl̄ ſi
lederent̄ vt reſtituerent̄: ⁊ de iſta cā tracta
tum eſt ꝓxi. §. Secūda cā fuit ne lederent̄
p̄ntes ab abſentibus. ⁊ de iſta ſecūda cau
ſa tractat. §. iſte. ſ. de reſtituēdis p̄ntibus
ꝯtra abſentes. ſed q̄d ſi ambo eēnt abſen
tes: reſtitueret̄ ne vnus ꝯtra aliū. Rñdet̄
ꝙ ſic. Bene eñ reſtituit̄ ꝓuilegiatus cō
tra ꝓuilegiatū: vt eccleſia ꝯtra eccleſiā ⁊
minor ꝯtra minorē. Tria eñ p̄ncipaliter
debes ſcire circa iſtū. §. Primū eſt q̄bus ⁊
qñ det̄ reſtitutio: ⁊ de hoc vſqꝫ huc dictuꝫ
eſt. Secūdū eſt infra qđ tp̄s det̄ reſtitutio
de quo diuerſimode dicūt vt hēs notatū
ſup. l. C. ꝙ tpe militie. ⁊. ff. ex quibus ca.
ma. l. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimplicit̄. Do
minus aūt Jaco. dicebat ꝙ tēpus ip̄ius
nō mutat̄ ſꝫ eſt ſꝑ quadriennū ꝯtinuū: ſꝫ
cū aliq̄s in tpe leſus ſit tp̄s ad qđ bñ mu
tat̄. Terciū eſt de reciſſoria. doctores auteꝫ
dicūt ꝙ nō eſt ꝓpriū nomē act. ⁊ dicebāt
ꝙ miores reſtituunt̄ iur. actōis ⁊ maiores
offi. iudi. Dñs Ja. dicit ꝯtrariū. dicit eñ
l. qꝛ ſimili mō reſtituūt̄ maiores ⁊ miores
vñ dicebat ꝙ nihil aliud ē reciſſoria q̄ꝫ ac

tio q̄ p̄mo añ vſuca. vel p̄ſcrip. fuit direc-
ta: mō eſt vtilis. Jtē q̄d eſt qđ dicit hūc li
brū corrigi ꝑ. C. cū liber iſte poſtea factuſ
ſit: ⁊ añ pādectā codex factus ſit: vt. ſ. in
prohe. C. ⁊ cū ſacratiſſimas. Ad hoc rñde
tur ꝙ verū eſt ꝙ impator p̄mo ad impia-
les cōſtitutiones curā ſuā direxit: ⁊ ex tri-
bus codicibus. ſ. hermoge. grego. ⁊ theo
doſtano fecit fieri vnū. C. quem ſuo felici
noīe nūcupauit. deinde erexit curā ſuam
ad īmenſa veteris prudētie volumia ⁊c.
Et tercio librū iſtū mādauit cōponenduꝫ
vt habet̄. ſ. ī ꝓhe. ī p̄allegato. §. Sꝫ poſt
ea vidēs impator ita cōſtitutiones vaga
ri extra corpus iur. mādauit poſtea diſſol
ui codicē ⁊ ꝙ insererent̄ ille ꝯſtitutiones:
et ſic factū fuit. vñ ꝯſtitutio illa q̄ corrigit
librū iſtū eſt vna de ꝯſtitutionibus. Jteꝫ
ſi q̄s in fraudē ⁊c. De reciſſione alienatio
nis. ſ. qualit̄ ego poſſum petere ꝑ reciſſo-
riā rem meā abſente me vſucaptā vel pre
ſcriptā reſciſſa vſucapione ꝑ bñficiū reſti-
tutionis ſatis dictū eſt. ſ. in materia ſua.
Nūc aūt videndū eſt de quadā alia reuo
catione q̄ fit alio caſu viꝫ de reuocatione
que fit a creditore qñ d̄bitor in fraudē cre-
ditoꝝ mala fide aliēat. Et circa hāc mate
riam dicit legiſlator breuiter ꝙ ſi debitor
mala fide in fraudeꝫ creditoꝝ alienauerit
ꝑmittit̄ creditoribus bona fide reuocare
ab ip̄o ea q̄ ſunt alienata ꝑ in d̄ acſi bona
illa remāſerint in bonis debitoris illius.
vñ hic tractat de alia reuocatoria quā fe-
cit in ꝓxi. §. que vocat̄ pauliana: ſed vide
tur in p̄ncipio ꝙ p̄tor ꝑmittat mētiri hic ſi
cut in duobus ꝓxi. §. Et rñdet̄ ꝙ nec h̄ nec
ibi ꝑmittit p̄tor mentiri. Jp̄a eñ verba h̄
poſita ſunt ſicut in bonis debitoris man
ſiſſent: ⁊ verba poſita ſupius acſi non vſu
cepiſſet effectū denotant. quaſi diceret ſi-
cut in reciſſoria ꝑmittit̄ ei q̄ abſens fuit cā
reipublice vel alia iuſta de cā duꝫ res ſua
vſucapta fuit in effectu agere acſi rem ſu-
am nō vſucepiſſꝫ aduerſarius eo ꝙ fingit
lex rem nō eē vſucaptā reciſſa vſucapiōe
ꝑ bñficiū reſtitutionis. ⁊ ſicut p̄tor fingit

hoc nõ eſſe vſucaptũ qđ in veritate ẽ vſu
captum remouendo vſucapionez de me-
dio ⁊ ſic fictio hec veritati p̄iudicat ſicut ⁊
alibi in fictione. l. cor. que fingit captiuũ
mortuũ p̄ mortuũ p̄ma hora captiuitatis
et in fictõe poſtliminij vbi fingit̃ captiuũ
ſimilit̃ ſp fuiſſe ĩ ciuitate. vt. ff. de capt. ⁊
poſtli. re. l. poſtliminiũ. ⁊. l. pẽ. §. fi. ⁊. l. ꝙ
ſi filius. ſic ⁊ in iſta reuocatoria ꝑmittitur
creditoribus rem debitoris in eoꝝ fraudẽ
alienatã acſi nõ eſſet alienata petere. ſed
videt̃ ꝙ male ponit̃ in lr̃a hec dictio itera
tiua Item: cũ in ꝓxi. §. tractatũ ſit de reuo
catoria p̄toria in rem cũ pauliana ſit in ꝑ
ſonã. Cũ igit̃ ſimus in tractatu p̄toriaruz
realiũ ſicut patet. ſ. ⁊. ĩ. ⁊ in illo. §. In ꝑſo
nam. vbi de ꝑſonalibus aget. male vide
tur hic iſerere act. p̄torias ꝑſonales: ⁊ ma
le videtur hic poni hec dictio item iterati
ua cũ quaſi de alia materia hic tractet. ad
hoc r̃ndet. non eſt dubiũ q̃n pauliana de
qua p̄ncipalit̃ in hoc. §. tractat̃: ⁊ alie due
đ quibus fit mẽtio. ſ. pauliana fauiana ⁊
caluiſiana. ff. de vſur. Videamus. §. in fa
uiana int̃ ꝑſonales: tamen eas int̃ p̄tori-
as interſerit ꝓpt̃ ſimilitudinẽ quã habẽt
in reuocãdo. iđ dicit. Itẽ ſup iſto. §. põt re
formari vnũ quare tale: reuocat̃ ꝑ paulia
nam qđ in fraudẽ creditoꝝ a debitoribus
eſt alienatũ. Per caluiſianã autẽ ⁊ fauia
nam quãq̃ȝ ſup hoc ſit diſſenſio reuocat̃
illud qđ in fraudẽ patroni ẽ a liberto alie
natũ. Quero ergo cũ neceſſe ſit ꝙ ꝓbetur
fraus taȝ emptoris q̃ȝ vẽditoris ad hoc ꝙ
creditor poſſit reuocare illud qđ in fraudẽ
eius eſt alienatũ. In reuocatõe aũt q̃ fit a
patrono rei alienate in eiꝰ fraudẽ a liber-
to ſuo ſufficit ꝙ ꝓbet fraudẽ alienãtis ſo-
lum. Ad hoc dicit̃ ꝙ creditor q̃ agit pauli
ana reuocat alienata ab eius debitore nõ
ſoluto p̄cio ⁊ ꝓpter hoc grauat̃. q: tã em-
ptoris q̃ȝ vẽditoris fraudẽ neceſſe hȝ pro
bare. Patronus aũt q̃ vult reuocare alie-
nata in eius fraudẽ neceſſe hẽt ſoluere p̄-
cĩũ emptori: ⁊ iđ in hoc releuat̃ q: nõ hȝ
neceſſe ꝓbare niſi fraudẽ alienãtis. Sed
dñe que ẽ rõ huius diuerſitatiſ ꝙ plus de
beat grauari patronus q̃ȝ creditor q̃ reuo-
cat. Frat̃ dicit iuſti. rõ vna iam dicta ẽ ſcȝ
q: qui in vno grauat̃ in alio debet releua
ri ꝑ. l. ff. de iureiu. l. cũ qui Alia rõ eſt iſta
et magis ſpãlis: q: patronus qui reuocat
certat de lucro captando: creditor autẽ de
dãno vitando. De actione aũt pauliana
fauiana ⁊ caluiſiana diuerſi diuerſimode
ſentiũt. Quidã em̃ ſicut gar. ⁊ om̃s antiq̃
vſq; ad. B. Jo. ⁊ Azo. dixerũt q: caluiſia
na dat̃ patrono: ⁊ pauliana creditori: ⁊ fa
uiana vtriq;. Et pro ſe allegabant. l. ff. de
vſur. videamus. §. de fauiana. Dixerunt
em̃ ꝙ in. l. illa dicit lr̃a ꝑ q̃s vñ iſti fecerũt
t̃les v̾ſus. Cal. pa. ſȝ pau. cre. fauiana ca
uebit vtriq;. Jo. ⁊ B. ⁊ eoꝝ ſeq̃ces dixer̃t
ꝙ fauiana dat̃ patrono: pauliana credito
ri ⁊ cal. dat̃ vtriq; ꝑ alios v̾ſus. Creditor
a paulo fauioq; patronꝰ amet̃ Iſtis calui
ſius cõis amicꝰ habet̃. Dñs aũt G. dicit ꝙ
pauliana dat̃ ſoli creditori ſꝫm ꝙ oẽs alij
dicũt: q: cal. ⁊ fa. dant̃ ſoli patrono ⁊ nũ-
q̃ȝ creditori: nec meminit ſe vidiſſe. l. q̃ di
cat fauianã vel cal. dari creditori niſi in. l
videamus de vſur. iſta lr̃a ꝑ quas qđ nõ
credit. cõis em̃ lr̃a eſt ꝑ quaȝ ⁊ nõ ꝑ quas.
Itẽ ſeruiana ⁊c̃. Adhuc ꝓſequit̃ iuſti.
materiã ſuã dicẽs ꝙ nõ ſolũ p̄cedẽtes ſũt
p̄torie in rem ſed etiã ſeruiana ⁊ q̃ſi ſuia-
na que ⁊ ypothecaria vocat̃: ⁊ ſtatim dic̃
effectũ vtriuſq;. Seruiana em̃ cõpetit lo-
catori ſiue dño domus ꝓ rebus coloni q̃
pignoris iur. ꝓ mercedibꝰ fundi vl̃ domꝰ
tacite obligant̃. q̃ſi ſeruiana aũt vocatur
alia ꝑ quã creditoris pignora ypothecaſ-
q; ꝑſequũt̃ Que aũt ſit dĩa int̃ iſta tria no
mina ſeruiana ⁊ q̃ſi ſeruiana ⁊ ſaluianuȝ
interdictũ que vident̃ nõia ſynonima ſa
tis põt patere ex notula. Et licȝ ypotheca
ria reuocet nudã poſſeſſionẽ ⁊ ſaluianũ ĩ-
terdictũ ſimilit̃ tamẽ differũt: q: qui intẽ-
dit ſal. interdictũ nõ hẽt ꝓbare niſi vnuȝ
ſcȝ ꝙ ille qui conduxit domũ tempe ꝯdu-
ctionis poſſedit res illas. In ſeruiana ve
ro debet probare duo. Dñs aũt Jaco. hic

agitabat vnū verbum de quo nunq̄ȝ fece
runt mentionez gloſatores .ſ. quare vna
actio vocatur ſeruiana alia quaſi ſuiana.
Et ad iſtam queſtionem ita reſpondebat.
Actiones vocantur vere ⁊ directe in caſu
iſto in quo ſunt extēſe. Seruiana aūt ſicut
ex p̄mitiua ſui natura eſt: inueniebat̄ con-
tra colonū ⁊ poſtea extēdebat̄ cōtra queli
bet aliū debitorē: ⁊ tunc per extenſionem
ſortita eſt naturā quaſi ſeruiane. vel ſic et
melius. Seruiana dicitur illa actio q̄ no-
bis ſeruit vere ſicut dicitur aliquis nobis
vere ſeruire qñ gratis ſeruit. Sic autez eſt
de actione ſeruiana: qñ em̄ domū meam
tibi loco non cōuenio tecū ꝙ res illate mi
hi ſint obligate: ⁊ tñ ſunt. ⁊ ita ſine pacto
interueniēte res illate mihi obligate ſunt
et pro eis competit mihi ſeruiana. Inter
pignus ⁊c. Volui ſcire a legiſlatore q̄ ſit
differentia inter pignus ⁊ ypothecaz. ad
hoc q: in fi. pri. §. dixit ꝙ quaſi ſuiana ē
actio p quā creditores pignora ypothecaſ
ue perſequant̄. Et ip̄e rñdet dicens ꝙ nul
la eſt differētia inter pignus ⁊ ypothecaz
quo ad actōem ypothecariā Nam quecū
q̄ȝ res fuerit a debitore creditori obligata
ſiue fuerit creditori tradita ſiue nuda con-
uentione ſiue traditōe ſibi obligata ſemp
poteſt creditor illā rem a quocūq̄ȝ poſſeſ-
ſore petere p ypothecariā actōez In alijs
tñ facimus differentiā inter hec verba: di
cimus etiā ꝙ pignus ꝓprie dicit̄ res obli
gata ⁊ tradita creditori. Res dico mobilis
qñ aūt aliqua res nuda cōuentōe ſine tra
ditione obligatur: eam dicimus appella-
tiōe ypothece ꝯtineri. hoc dicit. Sed vide
tur in p̄nci. ꝙ littera dicat falſum cū dicat
ꝙ inter pignus ⁊ ypothecā nulla eſt dr̄ia
q: act. ypothecaria vēdicat̄ hn̄ti poſſeſſio
nem. ff. de pigno. ⁊ q̄ nondū ſunt. §. j. ſȝ q̄
habet pignus hȝ detentionē ad minus: q̄
re ḡ nō pōt hr̄e actōem ypothecariā. Frat̄
qui habet pignus ſine dubio q̄ȝdiu hȝ pi
gnoris poſſeſſionē ſiue detentionem non
hȝ ypothecariā: ſed ſi pignus traditū fue
rit poſtea amiſſum: vel ſi pignus alij p̄ca
rio ꝯceſſerit: tūc cōpetit creditori ypotheca
et poſtea caute dicit in notula vt hac actio
ne peti poſſit a quolibȝ poſſeſſore. ⁊ hoc ē
qđ dicit. In pſonā q̄ȝ actōes ⁊c. Nō ſoluȝ
p̄tor introduxit actōem in rez ſȝ ēt actōem
in pſonā: cū igit̄ ſup̄ dictū ſit de realibus
p̄torijs: reſtat đ pſonalibꝰ p̄torijs tractare
Pretoriaꝝ aūt pſonaliū actionū ad minꝰ
due ſunt actōes. Pretor aūt quaſdā indu
xit actōes in pſonā q̄ ſunt rei pſecutorie ⁊
non penales: ⁊ quaſdā īroduxit penales
In p̄mo igit̄ mihi ponit exēpla p̄toriarū
actionū in pſonā q̄ nō ſunt penales. Pri
muȝ exemplū eſt in actōe de ꝯſti. pecunia
et illi actioni erat olim inſimul actio que
dicitur receptiua: ſed ſi q̄d antea plenius
hn̄t hodie in actōe de cōſti. eſt trāſmiſſuȝ.
et ea tanquā ſupuacua hodie ꝯſtōnibus
pſonalibus iuſſa eſt recedere ab aula. Se
cundū exemplū eſt in actōe de peculio: p̄-
tor em̄ ꝓpoſuit actōem de peculio ſeruoꝝ
vel filioꝝ. Terciū exemplū eſt de actōe in
factū q̄ deſcēdit de iureiur. p̄tor em̄ intro-
duxit actōez ex iuramēto in q̄ ſolū querit̄
an actor iurauerit: ⁊ nō ſolū has actiones
pſonales ⁊ act. pena. introduxit p̄tor: ſȝ ⁊
alias plures h̄. ⁊ hoc d. In pecunia āt ⁊c
Sup̄ ꝓxi. §. poſuit iuſti. tria exempla p̄to
riarū actionū pſonaliū penaliū quoꝝ pri-
mū fuit de acti. de ꝯſti. pe. ſȝ dixi ei. dn̄e p
deo dicat̄ in effectū act. de ꝯſtitu. pe. ⁊ qñ
agit̄ act. đ ꝯſti. pe. ſiue cui cōpetit act. hec
Frat̄ dic ip̄e. Iſta actōe agit̄ ꝯ oēs illos q̄
cūq̄ȝ p ſe vel p alio ſe aliq̄d ſoluturos cō-
ſtituerūt: dū tñ nō interponat̄ aliq̄ ſtipu-
latio: nā ſi ſtipulatio eēt interpoſita tene-
rēt̄ iure ciui. ⁊ nō act. p̄toria. ⁊ h̄ dic̄. No.
ꝙ ad h̄ ꝙ aliq̄d veniat in act. de cōſti. nc̄e
ē ꝙ ſit đbitū: vl̄ ciuile: vl̄ ciuile ⁊ naturale
vel naturale tm̄. No. ēt ꝙ ex illo. §. pbat̄
ꝙ ex nudo pacto orit̄ actio. Itē cū ſtipula
tio a iur. gē. vel naturali hēat illđ qđ ma-
ius eſt. ſ. ꝯſenſus. videt̄ ꝙ magis deberet
denoīari a iur. gē. vl̄ naturali q̄ȝ a iure ci-
uili. Frat̄ vnūquodq̄ȝ ī ſua ſingularitate
denoīatur: ⁊ p illud cognoſcit̄: vñ ſi dicat̄

comes venit neſcitur quis venit: ſed ſi di
catur comes talis locī venit ꝑ ſuaꝫ ſingu
laritatē cognoſcitꝰ ꝛ ab eadē ſingularitate
denominatꝰ ſtipulatio: qꝛ a iure gē. vel na
turali habet quoddā cōe ei ꝛ oī ꝯtractui.
vt patet ꝑ illū. §. Adeo. ſingulare aūt hēt
a iure ciuili ſcꝫ ꝙ debeat ꝓcedere introga
tio ꝛ ſequi rñſio. vñ qꝛ ſua ſingularitas a
iure ciuili fuit introducta a ſua ſingulari
tate dicitꝰ eſſe de iure ciuili. Actiones autē
de peculio. Dixi dño iuſti. Dñe iam vidi
effectuꝫ ꝓmi reſponſi: ꝓ deo dicatis mihi
de ſecūdo exempla quare īuēta fuit de pe
culio actio. rñdet. Frater equuꝫ fuit ꝙ iſte
actiones īuenirentꝰ ꝑ quas cōtra patrē vꝉ
dñm poſſet agi ex ꝯtractu filiorūfa. vꝉ ſer
uoꝝ: qꝛ licꝫ actione de peculio de iure ciui
li nō teneantꝰ patres vel dñi: equū tamen
eſt ꝙ peculiotenus teneantꝰ eo ꝙ peculiū
ē quaſi patrimoniū filioꝝ vel ſeruoꝝ. ꝛ h̔
dicit. Item ſi aliquis poſtulante ꝛc. Dixi
iuſti. Dñe iam vidi naturā duoꝝ exēplo
rum: nūc ſi placet dicatis mihi naturā ter
cij exempli ſcꝫ actionis in factū que datur
ex iuramēto ſcꝫ qñ habet locum hec actio
Et ipſe rñdet Frater dixit ipſe. ſi aliqͦs peti
erit. x. ab aliquo dicēs illa ſibi deberi ꝛ re
us ſacramentū ſibi deferat ꝛ actor delato
ſibi iuramēto iurauerit illꝺ eē ſibi debitū
qꝺ petit: ꝛ poſt iuramentū noluerit ſolue
re qꝺ petitū eſt in iſto caſu accōmodat pre
tor ſibi actionē ꝑ quā queritꝰ an iurauerit
vel nō: ꝛ an ñ ſit debitū: qꝛ iuramētū hic
pro veritate ē acceptū. ꝛ hoc dicit. No.
ꝙ multiplicitꝰ accipitꝰ iuramentū in corpe
iur. vt ſatis habes notatū in glo. ſed illꝺ
iuramentū vocatꝰ de re. i. veritate: ſic ꝛ q̄
dam ſubtilitꝰ loqui volētes dicūt in re. i.
in veritate. Hic ſolebat q̄rere dñs Jaco.
vtrū actio in factū q̄ deſcendit ex iureiurā
do eſſet ꝑtoria vel ciuilis: ꝙ ſit ꝑtoria appa
ret apertiſſime ꝑ lrām iſtam: ꝙ aūt ſit ciui
lis videtꝰ qꝛ actio in factū que datꝰ ex ſnīa
eſt ciuilis ſm oms. Actio aūt in factum ex
iureiuran. datꝰ ad ſimilitudinē iudicati.
vt. C. de rebus credi. ꝛ iureiuran. l. actor.

Ad hoc reſpondetꝰ ꝙ ſimilitudinē habet
cum iudicijs eo ꝙ iſta actio ꝓcedit ex iura
mento ꝛ iuramentū multas habet ſimili
tudines cum ſententia ꝛ multas diſſimi
litudines. Pla. etiam dicit ꝙ iſta actio in
factū tunc deinde datur ex ſentencia quā
do nō eſt ſnīa ſecuta Secuta eñ ſnīa datꝰ
actio in factū ex ſnīa que eſt ſimilis. Do
ctores aūt dicūt ꝯtrariū vt apparet in glo.
Penales q̄ꝫ ꝛc. Multe diuiſiones ꝯſue
uerūt notari in hoc. §. adhuc tamē nō ha
buimus ꝓncipalitꝰ niſi duas: quarū pria
eſt ꝙ oīs actio aut eſt in rē aut eſt in pſonā
Secūda eſt ꝙ oms actiones aut ſunt ciui
les aut ꝑtorie. Sub materia aūt ꝑtoriarū
multe ſunt diuiſiones. qꝛ ꝑtoriarum alie
ſunt in rem alie in pſonā Item actionū ꝑ
toriarū pſonalium alie ſunt penales: alie
nō pēales. ꝺ ꝑtorijs āt actōibꝰ nō pēalibꝰ
pſonalibus dictū eſt. ſ. in pri. §. De ꝑto
rijs aūt pſonalibus videndū eſt in lrā ꝑ
ſenti. Non ſolū eñ dicit iuſti. introduxit
ꝑtor actiones pſonales nō penales: imo
et multas ꝑtorias pſonales penales: ꝛ de
hoc ponit tria exempla. Primū eſt ꝙ pre
tor introduxit tria. actionē ꝑtoriā pſonalē
penalē in eum qui album ipſius corrupit
Secundū eſt ꝙ ꝑtor introduxit actionē ꝑ
toriam pſonalē penalē in eum qui patro
nū parentēue in ius vocauerit anteq̄ꝫ hoc
a iudice impetraſſet. Terciū eſt ꝙ ꝑtor in
troduxit actionē ꝑtoriā pſonalē penalem
in eū qui in ius vocatū vi exemit vꝉ aduer
ſus eum cuius dolo fuerit exemptus. ꝛ h̔
dicit. Que aūt ſunt differentie intꝰ actiōes
ꝑtorias pſonales pēales ſatis patet. Iſte
eñ. §. longe melius eſt notus q̄ꝫ ſequens
. §. ſm opinionē dñi G. cur tamē hoc dixe
rit neſcio: niſi qꝛ ꝺficiebat glo. ſignata: ſu
per illo verbo fere. Et ipſe nihil aliud di
xit q̄ꝫ dicit illa gloſa: ſed qꝛ gloſam nō ha
buit ita dixit. Preiudiciales aūt ꝛc. Sup̄
dictū eſt ꝙ ſub materia ꝑtoriarum multe
ſunt diuiſiones. Quedam eñ ſunt actio
nes ꝑtorie in rem ꝛ quedam in pſonam.
Pretorie aūt in rem ſubdiuidunꝰ: qꝛ que

dam ſunt penales ⁊ quedam nõ penales
ſicut iam infra dictum ē. Modo redeun-
dum eſt ad alteruʒ membrum diuiſionis
prime p̄toriarũ. ſ. ad p̄torias in rem. ⁊ de
illis ſcire debetis ꝙ realiũ actionũ p̄toria
rum quedam ſunt p̄iudiciales de quibuſ
hic tractat: ⁊ quedã nõ p̄iudiciales de q̃-
bus aũt dictũ eſt ſupra. Et ponit iuſtini.
tria exempla in iſto. §. in honore ſancte tri
nitatis de actionibus p̄torijs p̄iudiciali-
bus. Primũ exemplũ eſt de actione in reʒ
per quam querit̃ an aliq̃s ſit liber vel ſer
uus ſimpliciter. Secundũ exemplũ eſt in
actione per quam vendico te in libertum
meũ. hec eñ actio eſt p̄toria ⁊ realis ⁊ pre
iudicialis. Terciũ exemplũ eſt in actione
qua te dico filiũ meũ eſſe ⁊ heredẽ: ⁊ vẽdi
co te in filium. tu aũt ecõtra viriliter te de
fendis. hec eñ actio ſimilit̃ eſt realis ⁊ p̄-
toria ⁊ p̄iudicialis. Scire tamẽ debetis ꝙ
vna iſtarũ triũ actionũ fere legitimã ha-
bet cauſaʒ. i. fere eſt ciuilis. illa ſcʒ q̃ queri
tur an aliq̃s ſit liber vel ſeruus. Cetere au
tẽ due hñ ſũt p̄torie. hoc dicit. Et nota hic
ꝙ quattuor reperiũtur actiones p̄iudicia
les: quarũ due ſunt p̄torie mere: tercia eſt
mere ciuilis. quarta eſt fere ciuil̃. Prime
due ſunt actio in rem qua vendico aliquẽ
filiũ meũ ⁊ actio qua vendico aliquẽ in li
bertũ meũ. Tercia aũt p̄iudicialis que ē
mere ciuilis eſt petitio hereditatis. Quar
ta aũt que eſt fere ciuilis eſt actio qua ven
dico aliquẽ in ſeruũ meũ. Sed dñe ꝓ deo
que eſt ratio ꝙ due p̄me ſunt pretorie: ter
cia eſt mere ciuilis. Frater hec ꝓprie actõ
in rem ſ̃m ius ciuile competit ei qui ē do
minus rei petite de iure gentiũ vel ciuili.
Hoc aũt nõ eſt reperire in duabus p̄mis
actionibus. Patronus eñ nõ eſt dñs li-
berti ſʒ ſolũ ius habet patronatus in eũ.
Similiter pater nõ eſt ꝓprie dñs filij: ſed
magis habʒ poteſtatem q̃ȝ dominiũ in fi
lio. Hereditas autem ẽ res que de iure gẽ
tium vel ciuili poteſt dominio noſtro ſbij
ci: ⁊ ꝓpter hoc dicitur ꝙ tercia eſt ciuilis.
Similiter ⁊ ſeruus dominio noſtro ſubij
citur: vnde quarta actio ſimiliter dicit̃ ci-
uilis niſi aliud conſtaret. Sed quid ē illud
Frater q: in ea nõ ꝯtingit diſcernere inter
rem petitã ⁊ ꝑſonaʒ a qua res petitur ⁊ ꝓ
pterea dicitur fere ciuilis. hoc eñ eſt vnde
de illis quattuor que in ciuilibus queſtio
nibus conſiderant̃ vt habes notatũ ſup
illo verbo fere: que notula deficiebat dño
G. Et ꝓpterea in his que hic recitant̃ fe-
cit magnã ſolẽnitatẽ ⁊ mirabiliter rep̄hẽ
debat notatorẽ. Sic itaqʒ diſcretis ⁊c. In
ter oẽs p̄ncipales diuiſiones actõnũ hec
principalior eſt. ſ. ꝙ actiones aut ſunt in
rem aut in perſonã. hec eñ diuiſio locum
habet in iure ciuili ⁊ in iure p̄torio. Cum
igit̃ ſuperius dictũ ſit ꝙ actiones quedaʒ
ſunt in rem ⁊ quedã in ꝑſonã: ⁊ etiaʒ que
ſunt reales ⁊ que ꝑſonales: ⁊ hoc ſiue ſint
ciuiles ſiue p̄torie. Sic itaqʒ diſcretis ⁊ di
uiſis actionibus ſcʒ ꝙ quedam ſunt in rẽ
et quedã in ꝑſonã neceſſariũ eſt naturam
vtriuſqʒ videre. Natura aũt actionis rea
lis eſt vt ꝑ eam petat aliquis rem ſuã ſibi
reſtitui. Iſta aũt natura realis nõ tangit̃
hic niſi in fine. §. quaſi incident̃ vbi dicit̃
q̃uis ſit aduerſus eos hec in rem actio ꝑ
quam aliquis rem ſuã petat. Natura au
tem actionis ꝑſonalis eſt vt per eam pe-
tat quis rem alienã ſibi dari. Certũ eſt er-
go aliquem nõ poſſe petere rem ſuam per
actionem ꝑſonalẽ ꝑ quam ꝑſonalem di-
cat aduerſariũ dare oportere: quia qđ me
um eſt meũ amplius fieri nõ poteſt: ſʒ da
re eſt accipientis facere: quare nõ poterit
aliquis agere ad rem ſuam petendam ac
tione ꝑſonali: quia intendit aduerſarium
ſuũ dare oportere. hoc verum eſt cõmuni
ter loquendo. In quibuſdam tamen caſi
bus poſſum petere rem meam ꝑ actioneʒ
ꝑſonalem vt patet in conditione furtiua
quãq̃ȝ eñ hoc regulariter ſit verum ꝙ ac-
tione ꝑſonali nõ poſſit quis rem ſuã pete
re: in odiũ tamen furti eſt ſtatutum cõtra
rium in hoc caſu vt ſcʒ contra fures ſi ac-
tio fuerit ad petitionẽ dupli ſi ſit furtum
nõ manifeſtũ vel ad quadruplum ſi ma-

nifeſtū competat dño ad rem ſuā recupe-
randam conditione furt. que eſt pſonalis
actio nō obſtante q̄ dñs rei eſt ⁊ eam po-
teſt vendicare. hoc dicit. Sed videt̃ in pn
cipio q̄ dicat falſum dicens q̄ ab alio q̄ꝫ a
fure nō poſſet aliquis rem ſuam petere ac
tione pſonali. In actiōe em̄ cōmodati de
poſiti ⁊ ſimilibus bene petit aliquis rem
ſuam actione perſonali. Frater in his ac-
tionibus competit actio pſonalis ad hoc
vt ſibi tradat̃ ⁊ nō vt ſibi detur vt patet in
gloſa. videtur etiam q̄ nō ſit in odiū fu-
rū q̄ pluribus actiōibus teneant̃ ſcꝫ rea-
li ⁊ pſonali. Bene em̄ video q̄ contra ali-
os q̄ꝫ fures dantur plures actiones velu-
ti realis ⁊ perſonalis vt contra cōmoda-
tarium. poteſt em̄ qui rem ſuam cōmoda
uit actione cōmodati rem ſuaꝫ petere que
eſt perſonalis vel rei vendi. ſic etiam vi-
deo in pigno. acti. q̄ ſoluto p̃cio poſſit do
minus rem ſuam petere acti. pigno. que ē
perſonalis vel rei vendi. quāq̄ꝫ non ſit ei
ſanū conſiliuꝫ illam rem vendicare dum
alia ſibi competit actio: eo q̄ ſi alius pba
uerit ſe dominū rem ſuam amittet. dicūt
tamen quidam q̄ licet ei a quo res petit̃
queſtioneꝫ dñij referre abſq̄ꝫ iuſt. imo cer
te introductum eſt in odiū furum q̄ tene-
antur acti. reali ⁊ perſonali que infamat.
Sed dñe nonne dicit. l. q̄ ceſſat infamia
in conditionibus. vt. ff. de act. ⁊ obli. ceſ-
ſat. frater ignominia iur. ceſſat ſed nō fac
ti. De facto infamat conditio furtiua. ⁊ ſi
non de iure. vñ dicit̃ alibi q̄ ꝯditio furti.
nō cōpetit liberto cōtra patrē: ⁊ hoc q̄ꝛ in
famat de facto. ⁊ ſic intelligo illaꝫ. l. ff. de
obſe. pa. pſtan. dñs Ja. dixit q̄ legū con-
ditores nō fuerūt contēti q̄ fures eſſent in
fames de iure tm̄: ſed etiā voluerunt q̄ eſ
ſent infames de facto. ⁊ ꝓpterea īuēte ſūt
contra eos due actiones. ſ. actio furti que
infamat de iure. vt. ff. de fur. l. ſicut pōt. ⁊
cōditio fur. que infamat de facto. Adhuc
contra ſolutionē. ſ. in pn. dicam ſic. oppo
no: actio directa depoſiti infamat q̄ꝛ cū il
la actōe agitur quaſi d̾ pfidia. ⁊ ſimilit̃ pe

nalis eſt in quattuoꝛ caſibus. veluti quā
do aliquis deponit cauſa incendij: ruine:
naufragij vel tumultus. ⁊ ſimiliter actio
manda. directa infamat: ⁊ iſte dant̃ ei vt
dictum ē. ſ. in pma oppoſitione cui datur
rei ven. ⁊ ſic pma rñſio nulla. Frater dicit
dñs Jaco. vt ceſſent oēs iſte anguſtie dic
q̄ nunq̄ꝫ comperies q̄ reus qui nō habet
cauſam ab actoꝛe teneat̃ actione pſonali
ad rem reſtituendaꝫ preterq̄ꝫ in fure: ⁊ ſic
ceſſant oppoſitōes de depoſito ⁊ cōmoda
toꝛ in alijs ex ꝯtractu vbi inter reū ⁊ actoꝛē
naſcit̃ actoꝛi actio pſonalis. inq̄ꝫtū tñ ve-
re dñs rei ē dat̃ ſibi vēdicatio. Appellam⁹
aūt ⁊c̄. Jam dicta ē natura realiū actōnū
⁊ pſonaliū: q̄ꝛ realis dat̃ ad rē ſuā pſequē
dam: pſonalis aūt ad debitū. Mō q̄ꝛ de
realibus ⁊ pſonalibus dixerat actionibuſ
dñs iuſti. ad vberioꝛē eoꝝ doctrinā plus
de illis in lr̃a pn̄ti determinat: ⁊ dicit q̄ ap
pellamus actōes in rem vēdicatōes: ⁊ iō
vbi in. C. ⁊. ff. tractat̃ de realibus actioni
bus ab illis qui erāt legū cōpoſitoꝛes in-
titulant̃ ti. de rei ven. Actiones aūt in p-
ſonā quibus dare vel facere optere aliq̄d
intēdimus vocamus ꝯditiones: ⁊ ita om
nes actiones pſonales de mūdo ꝯditōes
pn̄t dici. ⁊ hoc erat olim conſonū effectui
actionis in pſonam: ſed hodie non eſt ita.
In actionibus em̄ perſonalibus olim fie
bāt denūciationes q̄ fiebāt p verba ſolen
nia in actōe pſonali tm̄. ⁊ q̄cūq̄ꝫ cadebat
a ſillaba cadebat a cā. Alijs mōis exponi
tur iſta denūciatio in notula: ſꝫ hodie ceſ-
ſant iſte denūciatiōes: ⁊ ꝓpterea vocant̃
abuſiue actiones in pſonā. Sequens illa
diuiſio ⁊c̄. Dicit gloſatoꝛ ⁊ male q̄ h̄ po-
nitur quarta diuiſio. Si em̄ loquamur de
principalibus diuiſionibus que tradun-
tur a pdeceſſoꝛibus noſtris nō eſt niſi ter-
cia pncipal̃. pria ei fuit hec. Actionū q̄dā
ſūt in rē ⁊ q̄dā in pſonā. ſcd̃a fuit hec. Ac-
tionū q̄dam ſant ciuiles ⁊ quedā ptoꝛie.
tercia aūt pncipalis ē diuiſio iſta. ꝯnume
rando aūt ſubdiuiſiōes p̄habitas cū pn-
cipalib⁹ diuiſionib⁹ hec ē quarta diuiſio.

Prima eñ fuit hec ꝙ oĩs actio aut ẽ in rẽ
aut eſt in pſonã. Secũda hec eſt: oĩs actio
aut eſt ciuilis aut eſt p̃toria. Tercia hec ẽ.
p̃toriarũ alia in rem alia in pſonã. Quar-
ta hec eſt. oĩs actio pſonalis p̃toria aut ẽ
penalis aut nõ penalis. Quinta hec eſt. p̃
toria in rem aut eſt p̃iudicialis aut nõ eſt
p̃iudicialis. Et hec de qua agimus in pre
ſenti eſt ſexta: ſupponẽdo ergo ꝙ ſit tercia
diuiſio p̀ncipalis venio ad caſum in hũc
modũ. Poſt duas diuiſiones p̀ncipales
de quibus ſupra dictũ eſt ponit hic iuſti.
terciam diuiſionẽ p̀ncipalẽ: ⁊ eſt talis di
uiſio. Inter oĩs actiones de mũdo q̃daꝫ
ſunt ĩuente cauſa rei pſequende: ⁊ quedã
cauſa pſequẽde pene. ⁊ quedã mixte tam
gratia rei pſequẽde q̃ꝫ pene. rei pſequẽde
cauſa ĩuente ſunt oĩs reales actiones et
fere oĩs pſonales que ex ꝯtractibus na-
ſcunt̃. veluti cum aliquis pecuniã mutu-
am vel ĩ ſtipulatũ deductã petit. Et de h̃
etiam potes habere exemplũ in cõmoda
to ⁊ mandato etiam ꝓ ſocio ⁊ in actione
ex empto ⁊ vendito ⁊ lotato ⁊ cõducto. p
ſonales que ex cõtractibus naſcunt̃ ideo
dixi ad differentiã illarũ que ex delict̃ na
ſcũtur. Fere aũt ideo dixi ꝓpter quandaꝫ
actionẽ pſonalem que ex contractu proce
dit. ⁊ tamen in quattuor caſibus eſt pſecu
toria rei ⁊ pene. hec auteꝫ ẽ actio depoſiti
Si eñ rem meaꝫ penes te depoſuerim cã
incendĳ vel ruine vel tumultus vel nau-
fragĳ ⁊ poſtea nõ vis mihi eam reſtituere
vel dolũ in ea feceris cõueniris in duplũ
hoc dicit. Videt̃ ꝙ iſta diuiſio ſit eadem
cũ diuiſione ſupius habita que eſt ꝙ acti
onũ p̃toriarũ pſonaliũ quedam eſt nõ pe
nalis ⁊ quedã penalis: frater nõ eſt eadẽ
Hec eñ diuiſio eſt in cõtractu ciuiliũ. vñ
hic dicit̃ ꝙ ciuiles quedã ſunt penales et
quedã nõ. prior aũt fuit in ꝯtractu p̃toria
rũ: ⁊ ſic nõ eſt vna eadẽ cũ altera Itẽ ſcire
dẽs ꝙ actões mixte dicunt̃ duobus mõis
vno mõ dicit̃ actio mixta q̃ ꝯtĩet rẽ ⁊ penã
et de tali mixtione loquit̃ hic. alia eñ mi-
xtura eſt ꝙ quedã actiones dicunt̃ mixte

quia ſunt in rem ⁊ in pſonã: ⁊ de illa mi-
xtione habes .ĩ. e. §. quedã. Ex maleficĳs
⁊c̃. Iam vidiſtis vnã diuiſionẽ in qua ca
uetur ꝙ actiones aut ſunt introducte rei
pſequende cã: aut pene tm̃ aut ſunt mixte
et de illis q̃ ſunt introducte tm̃ rei pſeq̃n-
de cã iam hũiſtis que ſunt oĩs reales ac
tiones ⁊ fere oĩs pſonales actões que de
ſcendũt ex ꝯtractibus. Mõ vult tractare
de actionibus ꝓcedentibꝰ ex delict̃. Qua
rum quedã ſũt pene pſecutorie tm̃: ⁊ que
dam rei tm̃: ⁊ quedã mixte tã pene q̃ꝫ rei.
et ſic ꝓſequit̃ ꝑtes illas p̀me diuiſiõis h̃
poſite in. §. Sequẽs illa diuiſio. Et p̀mo
tractat de actionibus ex maleficĳs ꝓcedẽ
tibus penã tm̃ pſequẽtibus. ⁊ de hoc po
nit vnũ exemplũ. ſ. in actione furti. Si eĩ
agat̃ actiõe furti manifeſti ad quadruplũ
ſiue nõ manifeſti ad duplũ: totũ dupluꝫ
vel quadruplũ eſt pena: q꞉ ꝓpt̃ iſtã actio
nem cõpetit dño rei vẽdicatio ad rẽ ſuam
vendicandã ſiue ille fur rem ſuã poſſide-
at ſiue aliq̃s alius: ⁊ p̃ter hoc dat̃ ꝯditio
furtiua ꝯtra furẽ. hoc dicit. Iſtud vero ⁊c̃
Cũ dicit̃ ex maleficĳs vero ⁊c̃. eſt aduerſa
tiuu q. d. neduꝫ de actionibus realibus:
ſed etiã pſonalibus deſcẽdẽtibus ex con-
tractu ex q̃bus ſup̃ dictuꝫ eſt: vero ꝓ ſꝫ et
de actionibus deſcendẽtibus ex malefici
is. Vi bonorꝫ rap. In ſuperioribus dictũ ẽ
de actionibus deſcendẽtibus ex delicto q̃
pſequũtur penã tm̃. mõ videndũ ẽ de ill̃
actionibus q̃ ꝓficiſcunt̃ ex delict̃: ⁊ ſunt
mixte tam rei q̃ꝫ pene. ⁊ de hoc ponit duo
exempla. Primũ eſt in actiõe vi bo. rap.
que dat̃ infra annũ ad quadruplũ: ⁊ d̃ il-
lo quadruplo triplũ eſt pena ⁊ ſimplũ ꝓ
rei pſecutõe: ⁊ ita ẽ mixta ⁊ ꝯtinet rẽ ⁊ pe
nam. Secundũ exemplũ eſt in act. l. acq̃-
lie: q̃ qñ dat̃ cõtra inficientẽ eſt in duplũ ⁊
vnũ ſimplũ eſt pena. Et aliud pro rei per
ſecutione: ⁊ ita ſimiliter eſt mixta q꞉ conti
net rem ⁊ penam cõtra inficiantẽ. Et etiã
poteſt eſſe mixta actio . l. acquilie: veluti
ſi aliq̃s ſeruũ meũ occiderit qui tempore
quo occidebat̃ luſcus fuit: vel aliter fuit

ita deterioratus qꝛ vilis p̄cij erat:in āno
tamē retro magne eſtimatiōis vel magni
p̄cij fuerat: tunc ꝯdēnabiť occiſoꝛ quanti
pluris fuit in anno retro ex primo capite.
hoc dicit. Item mixta ē actio ꝛc̄. Vidiſtis
ſup̄ de realibus actiōibus que ſunt rei pſ
ſecutorie tm̄:ꝛ etiā de pſonalibus que de
ſcendūt ex ꝯtractu que ſūt reales fere oēs
et de actionibus pſonalibus que deſcen-
dunt ex delictis que ſunt pene pſecutorie
tm̄:ꝛ etiā de actionibus deſcendentibus
ex delictis que ſunt mixte:mō intēdo dice
re de quadā actione pſonali que nō deſcē
dit ex ꝯtractu nec ex delicto:ſed ē pſonaliſ
mixta que deſcēdit ex quaſi ꝯtractu:ꝛ eſt
mixta taꝫ rei q̄ꝫ pene:ꝛ de hac venio ad ta
le exemplū. Quidā teſtatoꝛ fecit teſtamē-
tum ipſe aliquid reliquit alicui eccl'ie vel
alicui venerabili loco:heres teſtatoris id
diſtulit ſoluere legatū donec in iudiciuꝫ
vocareť:ille heres ꝯuētus actione ex teſta
mēto que deſcēdit ex q̄ſi ꝯtractu ꝯdēnan
dus eſt in duplū. hoc dicit. Fraťactio iſta
ex teſtamēto de qua fit mētio in iſto·§· de
ſcendit ex quaſi ꝯtractu. vt. ī. de ob. q̄ ex q̄
ſi cōtractu naſcūtur. Alij voluerūt dicere
ꝙ pſequiť hoc mō materiā ſuā inchoatā
et ꝙ hic tractať de delictꝪ:ꝛ ꝓpť delictū ē
hoc ꝙ ꝯdēnatur ad duplū vicꝫ qꝛ diſtulit
ſoluere donec in iudiciū reuocareť. ſꝫ dico
ꝙ ex ꝓcraſtinatione ꝛ ꝑ mora ſua ꝯdēna
tur in duplū. vn̄ dico ꝙ deſcēdit actō iſta
ex quaſi ꝯtractu Quedā igiť ꝛc. Dictū eſt
ſup̄ de q̄buſdaꝫ actionibꝰ que mixte ſunt
tam rei q̄ꝫ pene: ponit mō de q̄buſdā mi-
xtis que ſunt tam in rem q̄ꝫ in pſonā. ꝛ ſci
tote ꝙ poſſꝫ dici ꝙ hic adijcť terciū mem
brū illius diuiſionis quā habuiſtis. ſ̄. e.
in p̄n. vbi diciť ꝙ actionū quedā ſunt in
rem:ꝛ quedā in pſonā. Et ibi poſſet addi
terciū membrū qđ hic poniť. ſ. ꝛ quedam
ſunt mixte. vt ibi dictū eſt de act. hac que
ē mixta in rē ꝛ in pſonā. Ponit hic domi
nus iuſti. mihi tria exēpla. Primū exem-
pluꝫ eſt in actione in factum que cōpetit
coheredibus de diuidēda here. Secundū
exemplū eſt in iudicio coī diuidundo qđ
reddiť inť eos inť quos aliq̄d eſt cōe ſine
ſocietate vt diuidať. Terciū exemplū ē in
act. finiū regū. que hēt locū inť eos q̄ cōfi-
nes agros hn̄t:ꝛ in his tribus iudicijs li-
cebit iudici ex bono ꝛ equo vni rem adiu-
dicare:ꝛ illū cui res ē adiudicata in certa
ſumma pecunie alij ꝯdēnare. hoc d. Oēs
aūt actiones ꝛc̄. Poſt alias diuiſiones ſu
perius poſitas ponit hic vnā aliā diuiſio
nem dn̄s iuſti. que talis ē. qꝛ om̄s actōes
ſiue ſint in rem ſiue in pſonā ſunt in ſim-
plū: aut in duplū: aut in triplū: aut in q̄-
druplū: vltra aūt quadruplū nulla actio
penalis dēt extendi. Et ſciendū eſt ꝙ ſi di
uiſio poſita. ſ̄. in illo·§· ſequēs diuiſio eēt
quarta ſm̄ qđ male īueniť ſcriptū in omī
bus libris coīter tūc eſſꝫ hec q̄nta diuiſio
prout fere in oībus libris reperies. ſed ſic
ſ̄. dixi ī illo·§· ſeq̄ns illa diuiſio: pōiť tcia
diuiſio:ꝛ h̄ ē q̄rta vt in fi. glo. ſignate ſup
illo ṽbo actōis. addere etiā potes ꝙ q̄dā
dicūt ꝙ multū refert an aliq̄s ſtipuleť pe
nā ꝑ ṽba reſpectiua ſignificātia vel deſi-
gnātia qualitatē ꝛ hmōi ṽba ſūt. dupluꝫ
vel triplū: vel ꝑ ṽba ſimplicia: puta pro-
mittꝭ mihi centū noīe pene vel ducēta vel
mille. In p̄mo em̄ caſu nō pōt eē vltra q̄-
druplū. In ſcđo caſu bn̄ pōt eē etiā vltra
quadruplū. In ſimplū ꝛc̄. Dictū eſt. ſ̄. ꝙ
om̄s actōes aut ſunt in ſimplū aut in du
plū aut in triplū aut in quadruplū. Mō
videamus que ſunt iſte actōes q̄bus agi
tur ad ſimplū tm̄:ꝛ enumerat eas ī lr̄a. ꝛ
hoc d. In duplū ꝛc̄. Dictū eſt iā q̄ ſunt ac
tōes q̄ danť ad ſimplū: mō videndū eſt q̄
ſunt actōes q̄ danť ad duplū:ꝛ de hoc po
nit iuſti. q̄nqꝫ exēpla. Primū eſt actio fur
ti nō manifeſti. Secūdū: act. l. acq̄lie. Ter
ciū: actio depoſiti in q̄ttuoꝛ caſibus. ſ. in-
cēdio: ruina: naufragio:ꝛ tumultu. Quar
tū eſt actio ſerui corrupti q̄ competit ꝯtra
eū cuiꝰ hortatu ſeruus alienꝰ quolibꝫ mō
deterioꝛ factus ſit. Quintū ē actio ex teſta
mēto que dať alicui venerabi loco relicto
qđ quidē legatum heres diſtulit ſoluere

donec in iudiciuꝫ vocaret. ꝛ hoc dicit. Et nota ꝙ magna eſt differētia inter iſta q̄nq꜒ exempla quā꜒ hic ꝯiūgant tanꝗ̄ actiones eſſent ſimiles. Due eñ actiones furti nō manifeſti ꝛ ſerui corrupti a ṗncipio ſunt penales. Alie due ſcꝫ actio. l. acqui. et depoſiti in quattuor caſibus nō niſi ꝑ inficiationē. Terciū aūt ſingularē habet fultū: q2 penalis ē ꝑ inficiationē ꝛ ꝑ nimiam craſtinationē: ꝛ ad iſtam dr̄iam manifeſtandā habetꝭ. ſ̄. e. ſed furti. Tripli vero ꝛc. Dixi vobis exēpla illaꝝ actionū q̄bus agit̄ in ſimplū ꝛ illarū q̄bus agit̄ in duplū. Modo ponam vobis exemplum de quadam actione q̄ vocat̄ cōditio ex. l. noua ꝛ iſta dat̄ in triplū. Scire aūt debetꝭ ꝙ olim erat ꝯſuetudo ꝙ viatores ꝛ nūcij iudicū q̄ citatōes faciebāt exigebāt nomine ſportulaꝝ magis aut min9 a reis in iudiciū ꝯuentꝭ ſm ꝙ maior vel minor q̄ntitas erat petita: quidaꝫ ergo adhuc vt me reū grauaret in ſportulis p̄ſtādis executori maiorē q̄ntitateꝫ in libello ſuo inſeruit dicit̄ in. l. ꝙ quicq̄d dāni reus paſſus ē ꝑ maliciā actoris in iſto caſu triplū ꝯſequet̄ ab actore. Sed dn̄e qua actione. Frat̄ cōditione ex quadam. l. noua q̄ in nr̄o. C. refulget. ꝛ ſciatis q2. l. illā nouā nō īueni h: et forte fuit in. C. veteri quē n̄ hēm9. ꝛ cōſtitutio iſta ſiue. l. noua a. l. ꝯdictitia emanauit, erat eñ. l. cōdictitia olim ſub qua erant multe ꝯſtitutōes. Sportule aūt dicunt̄ ſalaria que dant̄ nūcijs iudicꝭ: ꝛ ſic vocat̄ illud qđ dat̄ ꝓ eo ī quo dat̄. Sporta eñ vel ſporte vel ſportula ē quoddam genus vaſis. de iſtis ſportulis habetꝭ ſpecialē rubricā in ṗncipio tercij. C. de ſportulis. Quadrupli ꝛc. Dixi vobis duo exempla illarū actōnū q̄bus agitur ad ſimplū: ꝛ illarū q̄bus agit̄ ad duplū: ꝛ earū q̄bus agit̄ ad triplū. Mō videndū eſt de actionibus que dant̄ ad quadruplum: et certe ad quadruplū agit̄ ꝑ actioneꝫ furti manifeſti: ꝛ ꝑ actionē ꝙ metus cā: ꝛ ꝑ actionē in factū que deſcēdit ex edicto de calūniatoribus que locū habꝫ q̄n aliq̄d datur alicui vt aliū calūnioſe vexet. dat̄ eñ tūc actio in factū que ē in quadruplum ei ad cuius malū id datū fuerit. Quartū exemplū eſt in ꝯdictitia act. ex. l. vñ dicit iuſti. que ex nr̄a ꝯſtitutiōe oritur que īponit penā quadrupli illis executoribus litiuꝫ qui plus exigunt ꝗ̄ fuerit ſtatutuꝫ cōtra ꝯſtitutionis noſtre normā. Sed furti quidem manifeſti ꝛc. Iſti duo ꝓximi. §. ſunt hic poſiti ad vberiorē doctrinā quā ſuperius in iſto titulo in illo. §. dupluꝫ poſuit q̄nq꜒ actiones inſimul ꝓ ſimilibus cū tn̄ in multis ſint diſſimiles. ꝛ ꝓpterea ne ꝓpter hoc crederet aliq̄s actiōes illas ſimiles eſſe oīmodo ad errorē illū remouendū ponit hic iſtos duos. §. In ṗmo ergo. §. dat dr̄iam int̄ illas q̄nq꜒ actiones pro duplo quas ponit. ſ̄. e. §. in duplū. vicꝫ inter actionē furti nō manifeſti ꝛ actionē. l. acquilie: ꝛ actionē depoſiti in quattuor caſibus: ꝛ actionē ſerui corrupti: ꝛ actioneꝫ ex teſtamēto que dat̄ ꝓ legato relicto alicui loco venerabili. ꝛ dicit ꝙ iſtarū q̄nq꜒ actionū due ſunt q̄ oīmodo ſūt penales a ṗncipio ſed demū inficiatiōe ſecuta vicꝫ actio depoſiti in quattuor caſibus: ꝛ actio. l. acquilie. Quinta aūt actio ſingularē habet fultū. Eſt eñ penalis ꝑ inficiationē ꝛ ꝑ nimiā ꝓcraſtinationē. hoc dicit ṗmus. §. ꝛ qđ dicit in lr̄a oīmodo ſunt penales nō intelligas ꝙ ſūt ꝑ ſe in pena ſed ſimiliter oīmodo. i. a ṗncipio ambe ſūt penales licet nō ſecuta fuerit inficiatio. Item actio ꝛc. Tu iam vidiſti qualit̄ ſe purgauit a ṗmo vicio: modo in iſto. §. purgat ſe a ſecūdo vicio ponēs dr̄iam int̄ quattuor actiones in quadruplū quas poſuit. q. ſimiles. ſ̄. e. §. quadrupli. d. ꝙ actio ꝙ metus cā eſt in quadruplū. verū eſt nō a ṗncipio ſed ita demū ſi iſte fuerit cōtumax ꝛ noluerit rem reſtituere obediendo prime ſn̄ie: tūc eñ debet ſequi ſn̄ia ſecūda q̄ eſt in quadruplū. Alie aūt oēs ab initio ſūt in quadruplū. ꝛ hoc dicit. Actionū autē quedā ſunt bo. fi. ꝛc. Multas diuiſiōes actionū habuiſtis. ſ̄. ꝛ poſt illaꝫ de q̄bus

dictū eſt ſupra ponit̃ hic quedā alia diui-
ſio. Et hoc ē qḋ dicit dn̄s Jaco. diuiſio eſt
hec p ſe nō pendēs ex p̄cedētibus: ⁊ trac-
tat iſte. §. vt dicit Jo. ḋ iuſticia poſita vbi
nō reddit̃ alia rō niſi qꝛ ita placuit iur. cō
ditoribus. Eſt q̄ppe diuiſio quā hic ponit
taliſ. Actionū quedā ſunt bonefidei: que
dam ſtricti iuris: ⁊ enumerat hic. xvij. ac-
tiones bonefidei. Prima ē actio ex ēpto.
ſecūda ex vendito: ⁊ ſic de alijs. Eſt ⁊ he-
reditatis petitio de qua ſꝑ ante tpa iuſti.
magna fuit dubitatio vtrū eſſꝫ bo. fi. vel
ſtricti iuris. nr̄a tn̄ ꝯſtitutio dicit iuſti. quā
habes. C. de pe. here. l. vlt. diſpoſuit eaꝫ
eſſe bo. fi. de. xvij. acti. tractat in ſeq̄nti. §.
Notare dēs ī p̄ncipio ꝙ duplex ē bona fi
des: vna q̄ eſt cōtraria dolo ⁊ fraudi. Hic
modo oēs ꝯtractus bone fi. ſunt. In om
nibus eīn debet abeſſe dolus ⁊ fraus. Eſt
et alia bona fides q̄ anthonomaſice voca
tur bona fi. ppt̃ exuberantē fidē q̄ eſt ī ea
ab iſta bona fide dicunt̃ ꝯtractus in iſto
C. enumerati bo. fi. Sed dn̄e que ē exube
rantia fidei que ē in iſta ſiue in iſtis actio-
nibuſ. rn̄ſio. Frater ex hoc ꝙ in eis multa
eueniūt ex bono ⁊ equo de q̄bus non fuit
actū int̃ ptes. In cōtractibus autem ſtri
cti iuris ſolū veniūt ea de q̄bus actū ē in-
ter ptes vt venirent. de act. depoſiti: quo
niam ipa ſit bo. fi. nemini venit in dubi-
um quantū ad aliq̄d. De ipa tn̄ dixerunt
quidā antiqui ꝙ ſimpliciter eſt bo. fi. In
quattuor tamen caſibus: puta tumultus
incēdij: ruine: naufragij. Dn̄s aūt Ja. di-
cit ꝙ actio depoſiti bo. fi. eſt ⁊ indiſtincte
Circa. §. iſtū ſolebāt querere antiqui de il
lis actionibus in iſto. §. noīatis que ſunt
tam directe q̄ȝ cōtrarie. Vtruȝ ꝯtrarie ſint
bo. fi. ſicut ⁊ directe. Dicūt doctores ꝙ ſic
qꝛ fauor eſt ampliandus. Jac. ſoluit iſtā
queſtionē: contrarie ſunt bone fidei ſicut
et directe. ⁊ dicebat ꝙ hic ē caſus. l. quam
habes. ff. de vſur. l. in cōtraria. De act. fi.
reg. q̄rit̃ vtꝝ ſit bo. fi. Quidā dixerūt ꝙ ſic
ſicut act. fami. her. ⁊ coī diuidūdo ꝑpter
cōuenientiā quā habet cum eis. Iſta eīn
tria iudicia ſunt parit̃ duplicia. ff. ḋ iudi.
l. in tribus. ⁊ p obliuionē omiſit iuſti. hic
eam noīare. vnde p̄ſumo ꝙ hic dormitaſ
ſet bonus homerus ⁊ ꝑpterea nō audeo
dicere ꝙ ſit bo. fi. ſed iudico eam ſtricti iu-
ris cū eam nō reperiā numeratā inter ali-
as in iſto. §. ⁊ in hoc reſident doctores et
reddūt rōnem que potius nitit̃ contra q̄ȝ
pro. ⁊ ē rō: qꝛ in act. fi. reg. adiudicat̃ vni
qḋ erat ꝓpriū alterius. Sed in alijs duo
bus caſibus adiudicatur vni qḋ commu
ne erat alioꝝ. Rn̄deatis ad rationē domi
ni Jaco. ſm̄ ꝙ hic loquit̃ de iuſticia p̄mi-
tiua: ⁊ hec ratio diuerſitatis potuit moue
re eos quare non ponebant eā inter alias
Querit̃ poſtea de act. p̄ſcrip. vtruȝ ſit bo.
fi. ⁊ reſpōdet̃ ⁊ dicitur ꝙ ſic in duobus ca
ſibus poſitis in littera ſcilicȝ illa que pro-
ponit̃ de eſtimato: ⁊ illa que ex permuta-
tione competit. In alijs aūt non: ſed que
eſt ratio quare magis dicatur bo. fi. in il-
lis duobus caſibus q̄ȝ in alijs. Frater di-
cit dn̄s Jaco. quia maiorem habet con-
uenientiam cum actione ex empto ⁊ ven
dito que ſunt prime inter act. bone fidei.
Non eīn ē cōueniētia int̃ eas qꝛ olim du-
bitabat̃ vtrū iſti duo ꝯtractus eſſent em-
ptionis ⁊ venditionis vt ſup̄. De actōne
q̄ȝ in factū querit̃ vtruȝ ſit bo. fi. Et rn̄det
vt habes in glo. ꝙ ſunt genera actōnū in
factū. De actione p̄ſcriptis v̄bis q̄ dat̃ ꝓ
prietario ſimilit̃ querit̃ vtrū ſit bo. fi. ⁊ vi-
det̃ ꝙ ſic p. l. ff. de p̄carijs. l. ij. §. hoc inter
dictū. Dn̄s Jaco. fecit magnā vim in. l.
iſta. quidā dixerūt ꝙ olim erat bo. fi. ſȝ ho
die nō. ⁊ ita. l. illa p lr̄am iſtā corrigit̃: ſed
tu dic ꝙ nūq̄ȝ fuit bo. fi. nec obſtat. l. p̄di-
cta. Dicit eīn ꝙ ex bo. fi. eſt qḋ ſic ītelligo
id eſt ex equitate p̄toria ⁊ nō ꝙ ſit bo. fidei
Vltimo q̄ro q̄re magis olim dubitabat̃
de petitione hereditatꝭ vtꝝ eſſꝫ bonefidei
q̄ȝ de aliqua alia. Frat̃ dicit dominus Ja
co. adhuc ego dubitarem niſi quia inue-
nio eam hic poſitam: ⁊ hoc ē quia magis
videtur habere naturam actionis ſtricti
iuris q̄ȝ bone fidei: quia natura actionis

bone fidei eſt q̄ in ea veniūt fructus a tpe
more. in peti. aūt here. nō eſt ita. Fuerat ꝛ
antea rei vxorie actio ꝛc. Dn̄e intellexi q̄
xvij. actiones ſunt bone fidei q̄ enumerā
tur in ꝓximo ſupiori. §. eſt ꝛ. xviij. que vo
caꝛ actio ex ſtipulatu ꝓ dote de qua in p̄
ſenti tractare intēdimus. ꝓ deo dicatꝫ mi
bi q̄ eſt eius natura. Fratꝛ dicit ip̄e ſcire de
bes q̄ olim erat quedā actio q̄ erat bōe fi
dei que vocabaꝛ rei vxorie actio q̄ cōpete
bat mulieribus ad dotes ſuas repetēdas
et olim numerabaꝛ. xvij. ſed quicq̄d olim
erat in actione illa hodie trāſfuſum eſt in
actionē ex ſtipulatu ꝓ dote ꝛ illa penituſ
eſt ſublata. Duo aūt bona erant in illa ac
tione vicꝫ antiqua: qꝛ erat bo. fi. ꝛ etiā ꝓta
citam habuit ypothecā. vn̄ dicimus q̄ ac
tio ex ſtipulatu quā q̄ꝫ ſtricti iuris ſit ex ſui
p̄mitiua natura tn̄ qꝛ in oībus ſupplet na
turā rei vxorie actionis q̄n̄ daꝛ ꝓ dote di
cimus q̄ habet iſta duo. ſ. q̄ eſt bo. fi. ꝛ et
q̄ tacitā habet ypothecā. ꝛ hoc d. Queritꝛ
quare mulier nō p̄fert anterioribus credi
toribus hn̄tibus exp̄ſſam ypothecā cū p̄
feraꝛ hn̄tibus tacitā. Ad hoc dico. lex bn̄
pōt adimere tibi bn̄ficiū qd̄ ꝯtulit tibi: ſꝫ
tuū bn̄ficiū tibi auferre nō pōt. Et id̄. l. be
neficiū qd̄ dedit anteriori creditori. ſ. ypo
thecā tacitā in fauorem mulieris bn̄ ei au
fert: exp̄ſſā ꝫ vero nō qꝛ h̄ nō habꝫ a lege ſꝫ
ſuo facto. qualiꝛ aūt mulier h̄eat illd̄ bn̄
ficiū ꝛ etiam heres ſuus ꝛ ꝓcurator eius
nō aūt extraneus habes. C. q̄ po. in pig.
ha. l. aſſiduis. In bone fidei aūt iudicio
ꝛc. In ſupioribus dictū eſt que actiones
ſunt bone fi. ꝛ etiā ꝑ oppoſitū patet q̄ ſūt
ſtricti iuris. qꝛ oms̄ p̄ter eas q̄ in alijs p̄ce
dentibus. §. enumeranꝛ. Modo intēdit
dn̄s iuſti. ꝓſequi quandā largā materiaꝫ
quā h̄et iudex in iudicijs bo. fi. vberi⁹ em̄
ꝛ pinguius exercet iudex offm̄ ſuū in act.
bo. fi. q̄ꝫ ī act. ſtricti iur. adeo q̄ ex iſta vbe
rantia ꝑmittiꝛ iudici ex bono ꝛ equo act.
bo. fi. eſtimare q̄ntū ꝑ actiones iſtas acto
ri ſit p̄ſtandū in quo iudicis officio ꝯtine
tur: vt ſi actor q̄ petit puta. xv. reo teneaꝛ

in aliquo puta in. x. cōpēſato eo qd̄ acto
reo dēt: iudex reū ī ſolidoſ. v. ꝯdēnabit:
fiebat iſta cōpēſatio in iudicio bo. fi. ipſo
iure ſꝫ in act. ſtricti iu. nō pōt habere locū
cōpenſatio niſi oppoſita doli exceptione ꝛ
mali. ꝛ hoc erat inductū ex ꝯſtitutōe diui
pij: ſed nr̄a cōſtitutio dicit impa. induxit
ip̄o iure tam in ſtricti iuris iudicio q̄ꝫ in
bo. fi. vſq̄ꝫ ad cōtentaꝫ in petitōne q̄ntita
tem in oī actione in qua petiꝛ q̄ntū dū tn̄
quātitas ex alia pte ſit debita: ꝛ hoc ſiue
ſit actio in rem ſiue in pſonam excepta ac
tione depoſiti: in qua videꝛ abſurduꝫ ali
quid cōpenſationis noīe opponi ne prete
xtu cōpenſationis aliq̄d depoſitarū rerū
ex actione fraudareꝛ. ꝛ hoc d. Scire debe
tis q̄ offm̄ de quo hic tractaꝛ multiplex ē
eſt em̄ quoddā offm̄ iudi. qd̄ vocaꝛ nobi
le iudicis offm̄: ꝛ eſt aliud qd̄ vocaꝛ merce
nariū: ꝛ terciū qd̄ vocaꝛ merū. Primū ſcꝫ
nobile iudicis offm̄ eſt illud qd̄ ꝑ actionē
ſupponit ꝛ vicē obtiet actōnis: ꝛ in eo fit
litiꝫ ꝯteſ. ꝛ eodē mō ꝓcediꝛ ſicut in act. ꝛ ꝑ
illud offm̄ petunꝛ ſalaria aduocatoꝝ ꝛ re
ſtitutōes maioꝝ ꝛ minoꝝ. vt. ff. de mino.
l. q̄ ſi in minoꝝ. petunꝛ em̄ reſtitutiones
implorato nobili iudicis officio. ꝛ illud
offm̄ alicui nō deſeruit ſed largo mō diciꝛ
actio. ff. de act. ꝛ ob. l. actionis verbo. ſed
ſcd̄m mercenariuꝫ iudicis offm̄ ē qd̄ actio
ni deſeruit ꝛ actioni inheret ꝛ vna cū acti
one perit. ff. de eo qd̄ cer. lo. l. in bo. fi. C.
depoſiti. l. iiij. Terciū offm̄ eſt merū: ꝛ eſt
illud qd̄ deſeruit ſiue inheret actionibus
ſtricti iur. ꝛ q̄buſdā arbitrarijs. Sed dn̄e
in quo differt ab officio mercenario. Fratꝛ
rn̄deo. Mercenariū de neceſſitate fit: q̄a
hoc exigit natura actionis cui deſeruit.
Merū aūt nō ex neceſſitate fit: ſed ex ſolo
iudicis metu vt quaſi liberū ſit ei. ſ. face
re vel non vt dicūt quidā: ꝛ ꝓ eis facit. §.
ꝯ e. p̄terea. ſed hoc videꝛ falſum. ſi ei agā
q̄ metus cā ꝛ reus noluerit parere prime
ſentētie nō habet neceſſe iudex venire ad
ſecūdā ſn̄iam ꝛ ip̄m ꝯdēnare in quadru
plū. ꝛ ſimiliꝛ oppono de arbitraria loci: ꝛ

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

credo q̄ ſi iudex h̄ nō ſecerit poterit ab eo
appellari. vñ dñs Jaco. talē dedit diffe-
rētiā inſ ea. Dixit enī q̄ officiū iud. merce
nariū quod ē in bo. fi. iud. illud officium
exercet ex natura act. Officiū vero meruꝫ
qd̄ deſeruit ſiue inheret actionibꝰ ſtricti
iuris ꝛ quibuſdā arbitrarijs: illud offici-
um nō exercet ex natura act. ſed ex mero
iudi. officio. ꝛ h̄ ſic intelligo ſm eū: illud
officiū ē merū a ꝑmitiua natura actionis
q: nō īponit aliq̄ neceſſitas iudici ex na-
tura actiōis regularit: preterq̄ꝫ cū arbitra
ria loci in q̄ ſola ē ſpeciale. ſ. q̄ de natura
actiōis hēat iudex rationē loci. neceſſariū
tñ ē ꝛ nō ſolū volūtariū lꝫ de natura ꝑmi
tiua actiōis nō ꝯpellat iudex illud officiū
exercere. ꝑ alias tñ leges cōpellit. Prete-
rea quaſdā ꝛc̄. Pret actiones de q̄bus fa-
cta ē mētio ſup̄. Adhuc ſcire debeti q̄ ſunt
quedā actiones arbitrarie h̄ ē ex arbitrio
iudicis depēdētes. ī q̄buſdā eī actionibꝰ
niſi reꝰ actori iudicis officiō ſatiſfaciat velu
ti reꝫ reſtituat cū rei ven. agit vel rem ex
hibeat cū ad exhibēdū agitur: vel ſoluat
cū aliq̄d certo loco ē ſoluēdū: vel ex noxali
cā ſuū cedat cū noxaliter agit contra ipſū
ille q̄ ſic ꝯdemnat a iudice reus. ſ. ſi non
vult ſatiſfacere ad arbitriū iudicis pōt cō
demnari vel ad intereſſe vel vt ī litē cōtra
eum iuret. ꝛ hoc dic littera iſta. p̄terea. q.
d. iſte actiones de quibus ad preſens tra-
ctare ꝑpono nec ſunt bo. fi. nec ſtricti iur.
ſicut ille d̄ q̄bus ꝑrio tractatū ē. Sed ha-
bēt aliam quandā naturam ꝑ ſe. ꝛ in hac
opinione fuerunt q̄dā antiq̄. Alij dicunt
q̄ ſunt bo. fi. ꝛ hoc q: in iſtis habet iudex
largas habenas ſicut in ꝯtractibus bo. fi.
Sed tu dic q̄ cēſent ſtricti iuris cum inter
eas q̄ ſunt bo. fi. non numerant. Item vi
detur q̄ iſta littera vel ex noxali cauſa ſer
uum cedat nō innuat q̄ dominus qui cō-
uenitur noxaliter preciſe condemnari de-
beat ad hoc q̄ ſeruū cedat ꝑ noxa. cum. l.
dicat eſtimationē damni eſſe in obligatio
ne noxe aut deditionē in liberatione. ff.
de re iud. l. miles. §. aut noxe. Frater ītel-
lige q̄ facta fuit condemnatio in eſtima-
tione damni ſꝫ poterat euitare illā dāna
tionē dādo ſuum ꝑ noxa. vnde expone lit
terā. debet cōdemnari vel ſic potes dicere
q̄ oīa iudicia ſunt abſolutoria adeo q̄ ſi
aliq̄s alicui in veritate debet. x. qui a cre-
ditore in iudiciū vocetur. ꝛ in tali ſtatu ſit
q̄ cōtra eum debeat ferri ſentētia. ſi tñ an-
te ſentētiaꝫ ſoluerit illud iudiciū qd̄ debe-
bat eſſe cōdemnatoriū modo erit abſolu-
toriū. ꝛ ſic intelligo illud verbum. iudicia
ſunt abſolutoria. Pone ergo q̄ ſeruꝰ igno
rante domino damnum dederit in rem
alicuius ille q̄ damnū paſſus ē agit cōtra
dominū petēs q̄ damnū emēdet. certe cō
demnabitur dñs ad eſtimationē niſi ante
cōdemnationē dederit ſeruū ꝑ noxa. Sꝫ
ille actōnes ꝛc̄. Dixi vobis q̄ actionū ſtri
cti iuris quedā ſunt arbitrarie. Iſtarum
enī quedā ſunt in rē quedā ī perſonā. Ar-
bitrarie in rē ſūt vt puta publiciana ꝛ ſer-
uiana. In perſonā ſunt actiones q̄ metus
cā ꝛ de dolo actio q̄ eſt arbitraria actio: et
actio per quā petitur pecunia certo loco ꝑ
miſſa. ꝛ actio ad exhibēdū. Et in omnibꝰ
iſtis caſibus ꝛ ſimilibus ꝑmittit iudici ex
bono ꝛ equo eſtimare ſm rei naturā ī quā
tū actori ſatiſfieri oportet. ꝛ hoc dicit. Cu
rare debet ꝛc̄. ſupra dicte ſunt multe diui
ſiones actionū adhuc ponet plures: ſꝫ in
p̄ſenti. §. dat quendam effectū actionis ꝛ
dicit q̄ ſi quedaꝫ actio corā iudice ꝑpona
tur curare debet iudex vt quātū poſſibile
ē ꝛ in quantū natura actionis hoc patit vt
certam ferat ſentētiā. hoc dicit. Sed aliq̄s
agens. In ſuperioribus dictū ē de natu-
ra omniū actionū: nūc autem nihil aliud
intēdit legiſlator oſtendere niſi qualiter
abuſores actionū puniātur. Dic ergo q̄
quotieſcūq̄ꝫ actor plꝰ petit in intētiōe ſua
q̄ꝫ ſibi debeat quocunq̄ꝫ genere plus pe-
tendi cadit a cauſa. hoc ē rem quam petit
amittit nec ſuccurrit ei de facili a pretore
ꝑ in integrū reſtitu. niſi fuerit minor ſi eī
mīor. xxv. ānis aliq̄ facilitate lapſus plꝰ
petierit: tūc cā cognita ſuccurrit ei: ſed in

maioribus plus petētibus nullo mō ſuc
currebať quin a cā caderēt nisi haberent
magnā ⁊ iuſtā cām erroris. Tūc eñ parcē
dum erat eis. ⁊ de h pōit duo exēpla. Pri
mū ē qñ aliq̄s maior petebat totū legatū
puta petebat legatū relictum ſibi in teſta
mēto. ⁊ per errorē cū aliq̄ pars legati vel
forte ſolida legata in codicillis eſſent ad
empta: qꝛ tñ ignorauit ſuccurrebať ei. Se
cūdū exemplū ē ī maiore q̄ integra legata
petebat ⁊ tñ tota erant alijs legata ita q̄
locus erat falcidie. hoc erat olī ī quolibet
genere petēdi plus. ſ. q̄ cadebat a cā niſi
iuſtam cām haberet vt ſupra dictū ē: ſed
hodie nō ē ita: vt habetis infra. e. §. ſed h
q̄d ē antea. Plus autē quattuor ⁊c̄. Dñe
ſupra dixiſtis q̄ q̄cunqꝫ petebat pluſ quo
cunqꝫ genere petēdi plus cadebat a cauſa
⁊ rē amittebat niſi iuſtus error eū excuſaſ
ſet. ſꝫ dñe cū plus pluribus modis poſſit
peti. dicatꝭ m̄ q̄t modis plus petiť. Ad h
dñs iuſtinianus r̄ndet ſic. Quattuor eñ
modis plus petiť re. tpe. loco. cā. Re: vt ſi
ille cui debētur. x. petat. xx. vel. xxx. vel ſi
ille cuius fundus ē ꝓ pte totū petat: petit
plus re. Tpe de hoc habuiſtis exēplū de
eo cui aliq̄d debeť ī diem vel ſub conditō
ne. ſi ante diē vel ꝯditionē exiſtētē petat
Loco plus petiť. Sup̄ vidiſtis duo exem
pla in q̄bus plus petiť. ſ. re ⁊ tpe. Modo
videatꝭ exēplū de eo q̄ plus petit loco. ⁊ ē
exemplū in eo q̄ qd̄ certo loco ſtipulatus
ē ſibi dari petit ī alio loco nulla facta com
memoratiōe de loco in quo ꝓmiſit ꝓmiſ
ſor vtputa ſi aliq̄s ſtipulat᷒ fuerit a ticio
aliquid dari epheſi ⁊ illud petat rome ſi
bi dari: iſte plus petit loco eo q̄ aufert cō
moditatē vel vtilitatē ꝓmiſſori quā ha
buit rōne loci in q̄ ꝓmiſit. vñ in iſto caſu
hꝫ locū actio arbitraria loci in qua habe
biť ratio vtilitatꝭ q̄ competitura eſſet pro
miſſori ſi ſoluiſſet loco illo in quo ꝓmiſit
ſe ſoluturū. ⁊ iſta vtilitas ī mercib᷒ veluti
in frumēto oleo ⁊ vino ⁊ alijs mercibus
bene appet. Merces eñ ī diuerſis regio
nibus diuerſa habēt p̄cia. vñ ſi. x. modia
frumēti ꝓmiſi tibi epheſi ⁊ tu petas ea ro
me auferꝭ m̄ magnā vtilitatē. Modium
eñ qd̄ nō valebat epheſi niſi. x. valꝫ forte
rome. xv. vel. xx. ⁊ iſtius vtilitatꝭ habebiť
rō. ſꝫ dñe q̄d dicetis vos de pecunia. Re
ſpōſio. Idē dico tibi de pecunia qꝛ pl᷒ ex
pedit ꝓmiſſori pecuniā ſoluere in vno lo
co q̄ꝫ in alio eo q̄ ī vno loco pōt pecuniaꝫ
ſub leuioribus vſuris habere q̄ꝫ in alio. ſꝫ
q̄d ſi is q̄ aliq̄ loco certo ſibi aliq̄d dari ſti
pulatus eſt: eodē loco pecuniā petat quo
ſibi ꝓmiſſa ē. Reſponſio. tunc rcē agit nec
habet locū arbitraria loci: qꝛ loci cōmodi
tas ē ſalua ꝓmiſſori. hoc dicit. Huic autē
q̄ plus loco ⁊c̄. Sup̄ dictū ē q̄ q̄cunqꝫ ge
nere plus petēdi olī pluſ petebať cadebat
a cauſa ⁊ rē amittebat plus petēs. qualiť
autē plus petebať re vel tempore vel loco
dictū ē ſupra. Modo dicit dñs iuſti. qua
liť plus petitur cā. ⁊ de hoc ponit duo exē
pla. vnū in iſto §. ⁊ aliō in ſequēti. Pri
mū exēplū ē tale. ſi aliq̄s ſtipulat᷒ ē ſtichū
aut decē aureos: ⁊ poſtea petit ſtichū. pre
ciſe plus petere cā videť: habuit eñ electi
onem ꝓmiſſor ſoluēdi. x. vel ſtichū. vñ cū
p̄ciſe petat vnū adimere ſibi vř electioneꝫ
⁊ ita plus petere cauſa vř: ⁊ ita olim cade
bat a cā. Quid ergo debet facere ſtipula
tor q̄d petet. Reſpōdeo ſ̄m qualitatē con
tractus dꝫ facere libellū. ⁊ hoc ē optimuꝫ
verbū quottidianū. hoc ē eodē mō quo ſti
pulatus ē. vñ qꝛ ſtipulatus ē alternatiue
⁊ alternatiue dꝫ libellū ſuū cōficere vľ for
mare. hoc dicit. Preterea ſi aliq̄s genera
liter ⁊c̄. Tu iam vidiſti vnū exēplum de
eo q̄ plus petit cā. Hic ponit dominus iu
ſtinianus aliud exēplū de eodem. Plus
enī petit cā iſte cui hō ī genere ꝓmiſſus ē
ſi hoīem certū petat. ⁊ ſimiliť ē ī vino ⁊ in
purpura ⁊ in alijs. generaliť eñ quando
cūqꝫ aliq̄d debeť ī genere ſi certū q̄d peta
tur plus peti vř. vř ei ꝓmiſſori adimere
electionē vel ad minus hoc facere intēdit
Diceret aliq̄s: hoc verum ē quādo aliq̄d
in genere ꝓmiſſum eſt: ⁊ ille cui ꝓmiſſuꝫ
ē certū petit: qꝛ tūc ſi precioſiſſimuꝫ petat

plus petere cauſa videtur. Sed quid dice
retis vos domine ſi aliq̄d in genere eſſet
promiſſum ⁊ ipſe preciſe petat illud qđ
viliſſimum ē in illo genere videt̄ ne pluſ
petere. Et reſpondet q̄ ſic. q2 adhuc electō
nem ſoluendi ꝓmiſſori adimere videtur
Sepe enim accidit vt ꝓmiſſori facilius
ſit ſoluere illud qđ maioris precij ē. Om-
nibus iſtis modis dr̄ plus peti. ex quocū
q̄ iſtorum modoꝝ plus petebatur cade
bat plus petens a cauſa. Hodie non eſt ſic
vt patet in primo. §. Sed hoc quidem an
tea ⁊c̄. Ab illo. §. ſi quis agens vſq3 nunc
ſolum habuiſtis q̄ quattuor ſunt modi
plus petendi ⁊ quicunq3 aliquo iſtorum
modorum plus peteret cadebat a cau-
ſa ſua ꝓpt̄ qđ dicit dñs iuſti. q̄ hoc vide
tur iniquū ⁊ correctione dignum. Et dic̄
q̄ hoc antea in vſu fuerat. Sed poſtea lex
ʒenoniana ⁊ noſtra ꝯſtitutio hoc artaue-
runt. Et hodie obtinet q̄ nullus a cauſa
cadat: niſi qui plus petit tēpore aut alio
modo. Sed ſi plus petatur tempore: tūc
in penam petentis plus tempore dupli-
cabuntur iducie. ita q̄ ſi illud qđ poſt an
num debebatur incontinenti petat: non
poterit illud petere niſi poſt biennium. ⁊
etiam neceſſe habebit adhuc ſoluere om-
nes expenſas quas in lite fecerit reus. Si
autem re vel loco vel cauſa plus petat
Reſpondet imperator q̄ tunc omne dam
num qđ ſuſtinebit reus ꝑ pluris petitio
nem reſarciet ſibi actor in triplum. hoc di
cit. Sed videtur p̄ hoc qđ dicitur hic q̄
non habeat locum id. C. de plus peti. l.
vnica. reſponſio. immo quia titulus ille ī
alio caſu loquitur vt patet in apparatu ꝓ
pter mendacium enim ibi punitur. Si
minus ⁊c̄. Vidiſtis iam de eo qui plus pe
tit qualiter puniebatur olim: ⁊ qualiter
hodie punitur. Dominus iuſti. nihil vo-
lens dimittere indiſcuſſuʒ adhuc tractat
de eo qui minus petit quid iuris ſit. ⁊ di-
cit q̄ qui minus petit hoc poteſt facere ſi-
ne periculo ⁊ in eodem etiaʒ iudicio plus

petere poteſt. quia ex conſtitutione bone
memorie ʒenonis fuit hoc introductum
q̄ ille qui minus peteret poſſet in eodem
iudicio plus petere. Et ſcire debetis q̄ hec
materia illius. l. C. đ eden. l. edita actio. ⁊
ea que ſuper repetitione illius. l. dicunt̄
pñt hic repeti. Quidam autem per. §. iſtū
voluerunt dicere q̄ emendatio libelli et
mutatio poſſit fieri vſq3 ad ſententiaʒ dif
finitiuam quia vſq3 ad ſententiam diffi-
nitiuam ſemper manet idem iudicium.
Doctores tamen noſtri in hoc reſidēt om
nes q̄ ante liteʒ conteſt. poteſt fieri emen
datio ⁊ mutatio. ⁊ litteram iſtam ita intel
ligunt in eodem iudicio .i. ante litem con
teſt. vel ſic in eodem iudicio .i. apud eun-
dem iudicem nō in eadem inſtantia iudi
cij. Vocatur tamen iudiciū idem propter
identitatem iudicis ⁊ cauſarum. Si q̄s
aliud pro alio ⁊c̄. Supra vidiſtis quid iu
ris de eo qui plus petit. ſed quid ſi aliquiſ
aliud pro alio petierit vel ſi vnam actio-
nem pro alia ꝓpoſuerit. Reſpōdet q̄ nō
propter hoc periclitabitur ei aliquid ſed
in eodem iudicio cognita cauſa errorem
ſuum corrigere poteſt. ⁊ hoc dicit. Sunt
preterea actiōes ⁊c̄. Jam vidiſtis in titu-
lo de actionibus varias ⁊ diuerſas diui-
ſiones actionū. Adhuc etiam eſt alia di-
uiſio actionum quam innuit nobis iuſti
nianus ⁊ vſq3 ī finem tituli ꝓſequitur. ⁊ ē
diuiſio iſta talis. Actionum quedaʒ ſunt
quibus proſequimur ſolidum: quedaʒ q̄
bus non ſoliduʒ: ⁊ quedam q̄bus minuſ
Et ponit exemplum. d. q̄ per actionem đ
peculio aliquando ꝓſequimur ſolidum
veluti ſi tempore lit̄ conte. tātuʒ reperiat̄
in peculio deducto omni eo qđ de iure de
duci debʒ quantum nobis debetur ⁊ q̄3
admodum peculium intelligi dēat ſuo
loco ꝓponemus. hoc dicit. Item ſi de do
te ⁊c̄. Jā vidiſtis exemplū de vna actione
que quandoq3 perſecutoria eſt ſolidi quā
doq3 non. Modo dabo vobis exempluʒ
de alia actione que quandoq3 datur in ſo

lidum quãdoq̧ nõ ⁊ eſt exemplũ de act. ꝺ dote que ē perſecutoria ſolidi quãdo maritus ſolidum facere poteſt. Si autem nõ hẽat vnde ſolidum facere poſſit: tunc debet condemnari inq̄ʒtum facere põt. h̄ dic̄ Propter retentionē ⁊c̄. Jam vidiſtiꝭ vnuʒ caſum in quo non conſequitur mulier ſolidum per actionē de dote. Hic ponit dñs iuſti. alium caſum. puta quando maritus vtitur retentione ꝑpter impenſas fcãs in dote. hoc dicit. Sed ⁊ ſi quis. Preter actiones iam dictas ſunt ⁊ alie quibus quandoq̧ proſequimur ſolidum quãdo q̧ non. eiuſmodi ſunt ille que dantur cõtra parentes ⁊ prõnos ⁊ contra ſocium. Idem dico in actionibus que competunt contra eum qui conuenitur ex ſua donatione. hoc dicit. Compenſatiões ⁊c̄. Sup̄ vidiſtis qualiter quandoq̧ per actiones ꝓſequimur ſolidum ⁊ quandoq̧ non. ⁊ hoc per naturam actionis vt in ſuperioribus patet. Hic autē dicit ꝙ ſimiliter per actiones quandoq̧ nõ proſequimur ſolidum ꝑpter cõpenſationem factam vel cõpoſitam ab homine. ⁊ hoc dicit. Cũ eo quoq̧ ⁊c̄. Adhuc ponit dominus iuſti. nobis aliud exemplum actionis. in quo exẽplo nõ ſp̄ proſequimur ſoliduʒ: ſed aliqñ minus ſolido. pone ꝙ habebã debitorem qui ceſſit bonis: deinde tamen ad pĩguiorem fortunam deuenerit intendo contra eum actionem vtilem que mihi ante bonorum ceſſionem cõpetebat directa: condemnabitur ne in iſta actione ſecunda in ſolidum. Reſpondet ꝙ non ſed inq̄ʒtum facere poteſt. Inhumanum enim eſſet ꝙ de poſtea acquiſitis inſolidum condemnaretur. hoc dicit.

Qđ cum eo qui in aliena poteſtate ē negocium geſtum eſſe dicetur.

Upra vidiſtis de natura oĩm actionum que naſcuntur ex contractibꝰ que fiunt cum eis qui ſunt ſui iuris. Modo autē vult tractare de actionibus que naſcuntur ex contractibus eoruʒ qui ſunt in poteſtate noſtra. ⁊ ideo ſubijcitur hic rubrica. Quod cum eo ⁊c̄. Et ſubaudi ꝙ rubrica iſta de negocio. ſic ſimiliter. ff. ſubauditur. Quia tamen ſuperius. Sup̄ titulo ꝓximo. §. ſi quis cũ parente tractatum eſt de actione de peculio que datur cõtra parentē vel dominum ꝓ contractu facto cũ filiofa. vel cũ ſeruo ſed non plene ⁊ propterea dicit in hoc loco ꝙ de ea vberius tractare ꝓponit ⁊ actione inde ſumpta tractat de oĩ negocio qđ geſtum eſſe dicetur cum eis qui in noſtra p̄tãte ſunt. Dicit ergo ſiue cum filiofa. ſiue cuʒ ſeruo negocium geſtum ſit. ꝙ in oĩbus fere eadem natura ſeruatur: ⁊ ſine dubio ĩ quolibet articulo poſſemus tractare ⁊ exemplificare de ambobus: q꞉ tamen in his duobus eadem fere natura intelligit̃ ne verboſa fiat diſputatio ſmonem noſtruʒ in perſonam ſerui ⁊ domini dirigimꝰ. Et idem intelligamus in parentibus ⁊ liberis. ⁊ de hoc tractabimus infra. e. §. illud ꝓprie. ar. eius qđ dicitur. opus eſt vt de hac actione: alias materia ⁊c̄. Uoluerunt quidam dicere ꝙ hoc verbum de peculio ē proprium nomen actionis: nos contra ſed ſunt adiectiones vt notat̃ in fine huiꝰ §. Si igitur iuſſu domini ⁊c̄. Supra dictum ē ꝙ tractandum erat de act. ſine adiectionibus actionũ que competunt propter negocia geſta cum ſeruis ⁊ filijſfa. Uideamus igitur primo de illa actione que competit propter negocium geſtum cũ ſeruo iuſſu domini. dicit igit̃ ꝙ ſi aliq̄s iuſſu domini cũ ſeruo contrahat cum domino contraxiſſe videtur. Et ideo contra dominum cõpetit ei actio inſolidum cuʒ hac adiectione ꝙ iuſſu ⁊ inſolidum. Fidē enim domini ſeq̄ videt̃ qui eius iuſſu cuʒ ſeruo cõtraxit. Similiter poſſet poni exemplum in filio cum quo iuſſu patris ꝯtractum ē: ſed ne verboſa ſit verboruʒ diſputatio. Ideʒ intelligas in filio ⁊ p̄rē qđ di

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ctin ſeruo et dn̄o. Eadem ratione pretoꝛ
ꝛc. Uidiſtis duas actionū adiectiones in
ſolidum: adhuc p̄ter illas duas adiectio
nes p̄toꝛ pponit alias duas. Quarū vna
vocatur exercitoꝛia ꝛ alia inſtitoꝛia. ꝛ pri
mo ponit exēplum de exercitoꝛia dicens
ꝙ tunc ꝯpetit exercitoꝛia cū dominus na
uis ſiue nauta q̄ exercitoꝛ dr̄ ſeruū ſuū ma
giſterio nauis pponit. ꝛ cū ſeruo illo con
tractum fuerit. Datur eñ tunc cōtrahenti
cōtra dn̄m nauis actio exercitoꝛia inſoli-
dum cū p̄poſuerit eū inſolidū ꝛ quāq̄ȝ lit
tera in ſeruo ſuo loquat̄: idē tn̄ intelligas
in ſeruo alieno vl̄ libero hoīe magiſterio
nauis p̄poſito ſi cū eo contractū fuerit eiꝰ
rei gratia ad quā p̄poſitus fuerit ꝛ ſic tra
hit exercitoꝛia nomē ſuum ab ip̄o dn̄o na
uis q̄ alium p̄poſuit alicui negocio q̄ exer
citoꝛ dicitur. ſȝ inſtitoꝛia econuerſo trahit
nomen ab eo q̄ certo negocio p̄ponitur q̄
exercitoꝛ appellat̄. ꝛ hoc dicit. Inſtitoꝛia
ꝛc. Supra vidiſti q̄n locum hȝ exercitoꝛia
adiectio: mō videati q̄n hȝ locum inſtito-
ria. ꝛ certe hȝ locum cū q̄s preponit ſuuȝ
taberne aut alicui negociationi ꝛ cū eo cō
tractū fuerit eius rei gratia cui p̄ponitur
Tunc eñ dat̄ actio contra eū ex eo ꝯtractu
cū hac adiectione inſtitoꝛia. q̄ aūt a dn̄o p̄
ponitur inſtitoꝛ appellat̄. hoc dicit. Iſtas
duas actiones ꝛc. Sup̄ dixiſtis ꝙ locū hȝ
exercito. ſiue īſtito. cū ſuū ſuū naui vl̄ tab
ne vl̄ alteri rei ſicut certe negociatiōi dn̄s
p̄poſuerit. Iſtas duas actiones p̄toꝛ red
dit ꝛ donat. ꝛ ſi dn̄s ſeruum alienū vel li
berum hoīem alicui negociationi p̄poſu
erit q: eadē rō eq̄tatis ī eo caſu inuenitur
hoc dicit. Introduxit ꝛc. Preter p̄dictas
actiōes ꝙ iuſſu. exercito. ꝛ inſtito. adinue
nit adhuc p̄toꝛ aliam adiectionē q̄ vocat̄
tributoꝛia ꝛ hȝ locū hec adiectio q̄n dn̄o
ſciēte ꝛ iubente in mercibus peculiaribꝰ
negociatur ſeruus. Tūc eñ ſi aliq̄s in il-
lis mercibus cū ſeruo cōtrahat: ſtatuit pre
toꝛ ꝙ q̄cq̄d ſit in illis mercibus cum ſeruo
ꝯtractū ē vel inde receptum ꝙ totū inter
dn̄m ꝛ creditoꝛes tributoꝛia agentes di-
ſtribuat̄. ꝛ q: dn̄o p̄mittit̄ diſtribuere ſi cō
tigeret q: male diſtribueret dn̄s. ꝓpterea ī
h̄ cāu accōmodauit p̄toꝛ hāc actionē ſiue
adiectionē creditoꝛi ꝯq̄rēti de mala diſtri
butiōe. hoc dicit. Quidā tn̄ dicūt nō hȝ lo
cum tributoꝛia ꝯtra dn̄ȝ niſi ī eo caſu quā
do dominus iam male diſtribuit: tu dic
cōtra. Preterea introducta ꝛc. Iam vidi-
ſtis naturam diuerſaꝝ adiectionū videlȝ
adiectionis ꝙ iuſſu exercitoꝛie ꝛ inſtitoꝛie
ꝛ tributoꝛie. adhuc p̄ter iſtas ſunt inducte
a p̄toꝛe alie adiectiones quarū vna vocat̄
de in reȝ verſo ꝛ alia de peculio. ꝛ ſunt di
uerſe a predicti q: ſupradicte adiectiones
nunq̄ȝ hn̄t locū ꝯtra dn̄m ꝓ contractu fa
cto cum ſeruo niſi hoc factum fuerit dn̄o
volēte. ſȝ iſte due actiones dant̄ cōtra do-
minū ꝓ contractibus facti cum ſeruo dn̄o
ignorāte ꝛ nolente adeo ꝙ ſi ſine dn̄i volū
tate negociū geſtū ſit: tn̄ ſi q̄d ī eiꝰ negociū
verſum fuerit id totū p̄ſtare tenet̄ dn̄s. et
ad hoc pōt agi actione ex illo ꝯtractu cum
hac adiectione de in rem verſo. ſi aūt non
ſit aliq̄d verſum in rē eius: tunc pōt dn̄s
ꝯueniri quatenus ē in peculio. Deīde do
cet q̄d videt̄ verſum in rē dn̄i. d. ꝙ illud vr̄
verſum qð in rem eius neceſſario impen-
dit ſuus ꝛ de expēſis neceſſarijs pōit mul
ta exempla. ſed pone ꝙ ſeruus alicuiꝰ qui
ſciente domino in negocijs peculiaribus
negocietur a ticio. x. aureos acceperit mu
tuo. ꝛ. v. au. creditoribus ſuis ſoluerit re
liquos vero. v. alio modo cōſumpſerit ꝓ
illis. v. q̄s in rem dn̄i ꝯuertit: dȝ dn̄s inſo
lidū ꝯueniri. ꝓ alijs vero. v. peculio tenus
dn̄s cōuenitur. ſi aūt oēs. x. au. in rem do
mini verſi fuiſſent oēs. x. cōſequet̄ ꝑ act.
de in rem verſo. lȝ enim vna ſit actio ſiue
adiectio que de peculio ꝛ de eo qð in rem
dn̄i verſum ſit agit̄: tn̄ duas hȝ cōdēnatio
nes. Iudex ergo corā quo de in rem ver-
ſo agit̄ dȝ inſpicere an in rem domini ver
ſum ſit an nō. Nec aliter dȝ venire ad eſti
mationē peculij niſi aut nihil in rē domi
ni verſum ſit aut nō totū. ꝛ hoc dicit. Ca
ue tibi a glo. ſignata ſup illo verbo lȝ vna

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ꝙ eam bene intelligas. Cum aũt queritur ⁊c. in fine primi. §. habuiſti ꝙ tunc dein/ de tranſeũdũ ẽ ad eſtimationẽ peculij qñ nihil ẽ in rẽ dñi verſum vel nõ totũ. Sed dñe ꝓ deo dicatis mihi qualiť in illo caſu d̕buit eſtimari peculiũ. frať. Reſpon. cum q̃ritur quãtũ peculiũ ſit ſolũ qđ ſupererit deducto eo qđ dño debeť ⁊ etiã eo qđ illť debeť q̃ ĩ ſua poteſtate ſunt vel tutela. il/ lud qđ ſupeſt diciť eſſe in peculio. hoc dič Aliqñ tñ. Jam intellexiſtis ꝙ peculium ĩtelligiť illud qđ remanet deducto eo qđ dño debetur ⁊ etiã illis q̃ in eius poteſta te ſunt. qñqꝫ tñ contingit ꝙ dñs nõ p̃mo deduxit qđ ſeruis ſuiſ debeť. puta ſi habe am ſeruũ ordinariũ ⁊ ipſe habeat ſeruum vicarium. ⁊ ordinariꝰ meus debeat m. c. ⁊ vicario ſuo. l. ego poſtea ↄuentus ſuꝫ act. de peculio ꝓ ↄtractu ſerui mei ordinarij p̄ deducã illa. c. que m̃ debebat. potero ne deducere illa. l. que ſeruo ſuo. ſ. vicario de bebat. dicitur ꝙ nõ. Et ratio huius ẽ hec qꝛ ĩponẽt verbis ⁊ nõ rebus. Si eñi dñs deduceret debitum vicarij de peculio or/ dinarij ⁊ illud poneret in peculio vicarij hoc nihil aliud eſſet q̃ꝫ vna manu aufer/ re de peculio ordinarij: ⁊ alia manu pone re idẽ in peculio ordinarij cũ peculiũ vica rij ſit peculiũ ordinarij. ⁊ h̕ dicit. Ceterum dubiũ nõ ẽ ⁊c. Dixi iuſti. Dñe ſup̄ feciſtis mẽtionẽ de adiectionibus ⁊ duas vltimo poſuiſtis. ſ. de peculio ⁊ de in rẽ verſo. ſed dñe poſuiſtis eas vltimo ꝓpterea qꝛ non dãtur in caſibus in q̃bus alie q̃ttuor dan tur. Frater rñdet dñs iuſti. nõ immo nulli dubiũ eſt quin ille qui iuſſu dñi contraxit poſſit etiã de peculio vel de in rẽ v̕ſo age re. ſed ſtultiſſimus eſſet ſi omiſſa act. ꝙ iuſſu per quã facile ſoliduꝫ cõſequi poſſit tranſeat ad difficultatẽ ꝓbãdi in rem dñi verſuꝫ. vel ꝓbãdi ꝙ tñ ſit in peculio ꝙ ſo lidũ ꝑ actiones illas ↄſequatur. h̕ dič. Jtẽ aũt cui tributoria. Scire debeñ ꝙ ille etiã cui ↄpetit tributoria põt agere de peculio ⁊ de in rẽ verſo. ⁊ qñqꝫ expedit plus age/ re tributoria. ꝙ in tributoria nõ hꝫ dñs p̄

uilegiũ ↄductionis ſeu p̄ deductiõis. ſed cũ alijs creditoribus vocatur in tributuꝫ aliqñ dicit plus expedit agere de peculio puta ſi nõ fuerit ↄtrũ in toto peculio ſed ĩ quadã merce peculiari q̃ eſt in tercia vel quarta pte peculij. Maior aũt pars pe/ culij nõ eſt in merce: ſꝫ in p̄dijs ⁊ peculijs ⁊ funebri pecunia ⁊c. ſi agat tributoria ha bebiť nõ ſolum eius merces in q̃ negocia tur ſꝫ eius qđ inde receptũ ẽ. ſi autem de peculio agat: habebiť rõ peculij tocius. ⁊ ꝓpterea dꝫ quis caute ꝓuidere ⁊ eligere illã actionẽ q̃ magis ſibi ꝓficere poſſit: ſꝫ quicunqꝫ põt probare in rem dñi verſum de in rem verſo agere põt vel dꝫ. ⁊ hoc dič Que diximus oĩa illa ⁊c. Que diximus d̕ illo q̃ ↄtraxit cũ ſeruo intelligatis in eo q̃ cũ filio vel filia nepte vel nepote cõtraxit hoc dicit. Jnđ ꝓprie ſuatur ⁊c. Licet idẽ ſit de ſuo quo ad dñm qđ in filio q̃ ad pa trẽ ⁊ ecõuerſo. Aliq̃d tñ ſpãle ẽ in filio qđ nõ hꝫ locũ in ſeruo ſcꝫ ſe. cõ. macedoñ. qđ ꝓhibet filioſa. mutuari qđ nõ loquiť de ſuis. quare aũt ſe. cõ. mace. introductum fuerit melius hẽbitis in lr̃a q̃ꝫ in aliq̃ pte iuris hoc dicit. hẽtis hic gloſaꝫ magnã que nihil aliud facit q̃ꝫ enumerare caſus in quibus ceſſat mace. ⁊ ſunt ſex. Jllđ in ſumma. dixi iuſti. dñe ſatis dixiſtis de na tura iſtaꝝ adiectionũ. frať dicit ipſe veruꝫ ẽ: adhuc in ſumma dẽs ſcire ꝙ ſi aliq̃s cõ traxit cũ filio vel cũ ſeruo iuſſu patris vel dñi vel in rem patris vel dñi aliquid v̕ſuꝫ fuerit: poterit agere cũ patre vel domino acſi cũ eo cõtraxiſſet ⁊ ab eo condicere di recta adiectione vt inſti. vl' ꝙ iuſſu vľ alia ſpe. n. qui põt agere exercito. vel inſti. po terit agere directã ↄtra dñm vel patrẽ: quia iuſſu ipſoꝝ contraxiſſe videť. ſemp̄ eniꝫ q̃ inſtituit vel p̄ponit quaſi iuberet ⁊ velle videť ꝙ cũ eo ageretur. ⁊ hoc dicit.

De noxalibus actionibus.

Uia nõ tãtũ ex ↄtractu eorum qui in noſtra ptãte ſunt. ſed etiã ex eorũ maleficijs ↄuenimur. iđ tractat hic de no xalibus. d. Ex maleficijs ⁊c. Queſiui a le/

giſlatore in q̃bus habẽt locum noxales
actiones. ⁊ ipſe rñdet dicẽs ꝙ introducte
ſunt ex maleficijs ſeruoꝝ ⁊ ponit exẽpluz
ĩ littera de diuerſis maleficijs ꝓ q̃bus dã
tur actiões noxales. In q̃bus noxal. act.
ſi ꝯdẽnatus fuerit dñs noxalit̃ ꝯuentus
liberũ ẽ ei ſoluere eſtimationẽ damni vel
dare ſeruũ ꝓ noxa. Sꝫ dñe q̃d eſt noxa: di
cit ipſe. Noxa ẽ ipſum corpus qđ delinq̃t
ſiue nocet. noxia ẽ ipm̃ maleficiũ ꝑ ꝑcelo
quẽdo: ꝓmiſcue tñ vtimur his v̓bis. ſ. no
xia ⁊ noxa. h̓ dicit. Sũma aũt ratiõe. Que
ſiui a legiſlatore quare fuit ꝯſtitutũ ꝙ dñſ
q̃ cõuenitur act. noxali poſſit liberari dã-
do ſeruũ ꝓ noxa. Frater dicit ipſe: h̓ ſum
ma rõne fuit introductũ. Iniquũ eñ eſſet
ſi ſeruus ꝑ nequitiã ſuã dño ſuo vltra eſti
mationẽ corporis ſui poſſet dãnũ dare et
hoc dicit. Dñs noxali. qđ iã dictuꝫ ẽ de no
xalibus actionibus ſufficeret ꝓ toto titu-
lo. In. §. tñ iſto dicit̃ ꝙ ſi dñs cõueniatur
ꝓ maleficio ſerui dãdo ſeruũ liberat̃. ⁊ in
iſto caſu lꝫ dñs ꝓ delicto ſerui ⁊ nõ ꝓ facto
ſuo ſuũ tradat ipi actori tñ dominiũ trãſ
fert in ipſuꝫ actorẽ: ſicut trãſferret domini
um ſerui in tradẽdo ſeruuꝫ ꝓ ꝓprio facto
puta ſi vẽdidiſſet euꝫ. veruntñ ſcire debe
tis ꝙ ſi ſuus datus ꝓ noxa. q̃ſita pecunia
ab amicis ſuis damnũ velit reſarcire auxi
lio p̃toris manumittet̃ qđ ẽ mirabile. ſꝫ h̓
ẽ in fauorẽ libertatis. hoc dicit. Sunt autẽ
conſtitute ⁊c̃. Ego dixi imperatori. dñe vel
lem ſcire an actiones ille noxales ꝓcedãt
a iure ciuili an a p̃torio: ⁊ dixit ꝙ ab vtro
qꝫ iure ꝓcedũt. Eſt eñ vna actio noxalis q̃
ꝓcedit a le. xij. tabularũ. ſ. actio furti non
manifeſti. Eſt ⁊ alia noxalis q̃ deſcẽdit a
l. acq̃lia. ſ. dãni iniurie. ⁊ alie ſunt actões
noxales q̃ deſcẽdunt a iure p̃to. veluti vi
bo. rap. ⁊ iniuriaꝝ. Omnis eñ actio noxa
lis ⁊c̃. Scire debetis ꝙ omnis actio noxal̓
caput ſeq̃tur. vñ ſi ſeruus tuus damnum
dederit ⁊ poſtea incipiat alius eũ poſſide
re: agitur noxalit̃ ꝯ nouũ dñm ipſuꝫ ſuuꝫ
poſſidẽtẽ vl̓ ſi manumiſſus fuerit tũc po
terit directo ꝯueniri de delicto ſuo. ⁊ ſimi-
lit̃ ꝯtingit ecõuerſo plerũqꝫ ꝙ ille q̃ tene-
bat̃ directo p̃mo ex delicto ſuo poſtea ĩci-
piat teneri noxalit̃. ⁊ de hoc exemplificat
dñs iuſtinianus ſatis in littera. ⁊ h̓ dic̃. Si
ſeruus dño. Pone ꝙ ſeruus deliq̃rit ꝯtra
dñm ſuũ. certe de hoc nulla actio ꝓdita ẽ
q꞉ nulla ẽ obligatio ciuilis int̃ dñm ⁊ ſer
uũ. ⁊ adeo hoc verũ ẽ vt ſi nouũ dñm ince
perit ſeruus ille q̃ ꝯtra dñm deliq̃t obti-
nere. vel ſi liber fact̓ fuerit nõ poterit quõ
dam dñs ꝯtra eum agere. nec nouũ dñm
noxalit̃ ꝯuenire. Sꝫ q̃d ſi ſeruus alienus
aliq̃d deliq̃rit ꝯtra te ⁊ poſtea fact̓ fuerit
ſeruus tuus: poteris ne agere cõtra dñm
quõdã ſuũ tuũ nũc ex illo delicto. Et rñdet
dñs iuſti. ꝙ iam finita ẽ illa actio q̃ p̃mo
ꝯpetebat. deducta ẽ eñ in eũ caſuꝫ a q̃ nõ
poterat incipere. ⁊ quãuis poſtea illũ ſuũ
alienaueris adhuc nõ poteris ꝯtra euꝫ ſi
cut nec poterit ſeruus alienat̓ vel manu-
miſſus in quẽ dñs ſuus deliquerat agere
ꝯtra ipſum. ⁊ hoc dicit. Sꝫ veteres ⁊c̃. Di
xi vobis qualit̃ dñs ꝯuenitur actiõe noxa
li. ⁊ qualit̃ poterit ſe liberare dando ſuũ
ꝓ noxa. Hoc etiã habebat oliꝫ locũ ĩ filijs
vtriuſqꝫ ſexus. noua auteꝫ ꝯſtitutio rẽe
ſpuẽdo hãc aſperitatẽ exiſtimat ⁊ ſtatuit
hoc ſolũ in ſeruis habere locũ. ⁊ maxime
q꞉ veteres legũ actores ſcripſerunt filioſfa
milias ꝓ delictis eorum conueniri poſſe.

Si q̃drupes pauperiẽ feciſſe dicatur

Rubrica iſta bñ ꝯtinuatur in appa-
ratu hoc excepto. q꞉ loco illius v̓bi
ex maleficijs ſuoꝝ ꝓpter q̃ maleficia ſui
dantur ꝓ noxa. qđ verbũ ponit̃ ĩ p̃ncipio
tituli p̃cedẽtis: ponitur in p̃nci. iſtius titu
li illud verbũ animaliũ noĩe. vnde dicit
Animaliũ noĩe ⁊c̃. Queſiui a legiſlatore q̃
liter ꝯueniamur noĩe animaliũ q̃ rõne ca
rẽt ſi damnũ dederint. Et rñdet ꝙ ſi ani-
mal rõne carẽs laſciuia vl̓ feritate damnũ
dederit vel pauperiẽ fecerit alicui: poterit
contra te agi act. noxali de pauperie. Que
quidẽ actio deſcẽdit ex. l. xij. tabularũ: po
teris tñ liberari dãdo illud animal ꝓ no-
xa. Sꝫ dñe qualit̃ animal irrationale põt

dare damnuꝫ aut pauperiē facere. Et ipē
rn̄det. frater ſi equus tuus calcitroſus cal
ce pcuſſerit: aut bos tuus ſolitus cornu p
cutere cornu pcuſſit. ꝛ damnum dant et
pauperiem faciunt. ꝛ ꝑpter hoc locum hꝫ
hec actio ſm ꝙ de hoc in ꝓrimo. §. appa
rebit. Hec aūt actio ꝛc̄. Queſiui a dn̄o iu
ſtiniano. Dn̄e ꝓ deo dicatis mihi vtrum
hec actio locū habeat in omnibus anima
libus q̄ carent ratiōe. Et rn̄det. Frater hec
actio locū hꝫ in omnibus animalibus q̄
carēt ratione: dūmō ꝯtra naturam ſui ge
neris ꝛ ꝯſuetudinē moueātur ꝛ alicui dā
nū dederit. ceterū ſi ex naturali feritate ali
cui damnū dederint: ceſſat hec actio. vn̄
ſi vrſus a dn̄o ſuo fugerit ꝛ alicui nocue
rit vel pauperiem fecerit nō pōt dn̄s eius
quondā ꝯueniri: qꝛ ex quo fera euaſit de
ſinit eſſe dn̄s. Pauperies ꝛc̄. Dn̄e ꝓ deo
exponatꝭ ꝛ dicatis m̄ q̄d eſt pauperies. Et
rn̄det. Frater pauperies ē damnū ſine in
iuria. Animalia aūt irrationabilia q̄ ra
tione carēt nō poſſunt iniuriā facere. qꝛ in
iuria pertinet ad noxalē actionē. Ceteruꝫ
ſciēdū ē ꝛc̄. Jam dictū ē ſupra ꝙ nō habet
actio noxalis de pauperie locum niſi ani
mal fuerit ſine rōne ꝛ contra naturam ſui
generis nocuerit. Et ſcire debetis ꝙ edili
cio edicto ꝓhibitū ē ne q̄s habeat canem
verrē vel aprum vel aliud animal qđ trā
ſeuntibus nocere poſſit ea parte q̄ vulgo
iter ſit ꝛ ſi habeat ꝛ illđ animal libero ho
mini nocuerit ꝯdemnabitur ille qui illud
animal habuerit ī quātū iuſtū viſuꝫ fuerit
iudicāti nō habēdo deformitatꝭ eſtimatio
nē qꝛ deformitas humani corporis eſtiā
ri nō pōt. Si aūt in alijs rebꝰ dederit dā
nū ꝯdēnabitur in duplū. Preter has aūt
ꝛc̄. Scire debetꝭ ꝙ qn̄ aliquod animal no
citurū cōtra naturā ſui generis ē in eo lo
co quo vulgo iter ſit p̄ter act. in factū que
deſcēdit ex edilicio edicto. ſimilr̄ hꝫ locū
ꝯtra euꝫ actio noxalis de paupie vtilis. ſꝫ
dn̄e ſi ſic ē ergo datis vos duas actiones
ꝓ eodē delicto. Frater verum ē. cū eīm plu
res ſint actiones penales ex eodē delicto
deſcendētes vna alterā concurſu non tol
lit. ꝛ hoc dicit

De his ꝑ quos agere poſſumus.

Unc admonēdi ꝛc̄. Dictū ē ſupra đ
his q̄ pro ſeipſis: hic aūt agit iuſti.
de illis q̄ pro alijs iudiciū ſuſcipiunt vel
agunt dicēs. Nūc admonēdi ꝛc̄. Acceſſi
ad dn̄m iuſtinianū ꝛ queſiui ab eo. Dn̄e
quis ē ille qui pōt ꝓ alio agere. Frater di
cit ipſe. ſcire debes ꝙ licitū ē cuilibꝫ nomi
ne ſuo agere vel nomine alieno. nomine
ſuo ſicut ꝓ facto ſuo. nomine alieno veluti
nomine ꝓcuratorio vel tutorio vel cura
torio. ꝛ ſic ſeruatꝛ hodie. Olim autē potuit
quilibet agere nomine ſuo ſꝫ nō noīe alie
no: niſi in caſibus poſitis in littera. ꝛ q̄a
antiquitas iſta modernis dura videbatꝛ ꝛ
magnam afferebat incōmoditatē ꝙ alie
no nomine agere nō licebat: eo ꝙ multis
de cauſis impediebātur homines quomi
nus res ſuas exequi poſſent. Propterea
ceperunt homines ꝑ ꝓcuratores litigare
hoc dicit. Procurator ꝛc̄. Acceſſi ad dn̄m
iuſtinianū ꝛ queſiui ab eo ſi ꝓcurator de
beat inſtitui certis v̄bis ꝛ preſente aduer
ſario. ꝛ rn̄det dn̄s iuſtinianus. d. ꝙ certa
ꝛ ſolēnia v̄ba nō oportet eſſe quibus ꝓcu
rator ꝯſtituitur. ſꝫ ꝑ quecūqꝫ v̄ba cōſtitui
pōt dū tn̄ ad hoc apta: cōſtituitur ꝛ ꝓcura
tor abſente aduerſario ꝛ etiā ignorāte eo
qui ꝓcurator cōſtituitur. ſꝫ dn̄e qualr̄ con
ſtituūtur tutores ꝛ ꝓcuratores. Frater đ ī
p̄mo libro habuiſti. hoc dicit.

De ſatiſdatione. Rubrica.

Ontinuatio huius rubrice patet ī
huncmoduꝫ. Superius dixit dn̄s
iuſtinianus de his q̄ alieno nomine agūt
ſed qꝛ nemo ſine ſatiſdatione alieno noīe
ē idoneus ꝓcurator: iō hic ſubiūgit de ſa
tiſdatiōe illoꝝ q̄ ꝓ alijs agunt. d. Satiſ
dationū ꝛc̄. Modus ſatiſdatiōis alius
fuit olim. alius ē hodie. Apud antiquos
ita erat olim ꝙ q̄cunqꝫ cōueniebatꝛ actiōe
in rem ꝛ ſuo nomine: ipē debebat ſatiſda
re ſub hac forma: ꝙ ſi victus eſſet rem reſti
tueret vel litis eſtimationem. ꝛ ſuper hoc

dabat bonū fideiuſſorē ꝛ licebat petitori
agere cū ipſo reo vel cum eius fideiuſſore
ꝛ iſta ſatiſdatio vocabatur olim iudicatū
ſolui. qm̄ ponebatur ꝓ iudicato ſoluēdo
ꝛ multo fortius debebat ꝑſtare iſtam ſa-
tiſdationem q̄ conueniebatᷣ in rem actiōe
ꝛ nomine alieno. Sed quid erat de eo olī
q̄ agebat act. in rē. Frater aut agebat no-
mine ſuo: ꝛ tunc non cogebatur ſatiſdare
dominum ſuum rē ratam habiturū. Pe-
riculū em̄ alias eſſet ipſi reo: ne ipſe dn̄s
iterum ageret pro eadem re. procuratores
etiam ꝛ curatores q̄ agebant actione ī re
nomine pupilloꝝ vel adultorū eandē ſa-
tiſdationē interponere ſolebāt. Sꝫ quid
erat olim in actiōe perſonali. Frater ī per
ſona actoris idē intellige qd̄ in pſona rei.
In perſona tn̄ rei ē differentia q: in pſōa
li actione reus ſi ſuo noīe conueniatᷣ nul-
lā ſatiſdationē preſtat de iudicato ſoluen
do. Si aūt alieno nomine ꝯueniatᷣ in actō
ne pſonali: tunc neceſſe hꝫ ſatiſdationem
ꝑſtare de iudi ſol. q: ī aliena re nemo ido-
neus defenſor ſine ſatiſdatione intelligitᷣ
hoc dicit vſqꝫ ad .§. illum. Sed hoc hodie
Nec debꝫ eſſe ꝓprius .§. q: vſqꝫ ad illū du
rat materia antiquitatꝭ. ꝛ quanqꝫ multa
verba ꝯtineat iſta antiq̄tas: tn̄ realiṫ non
ſunt ibi niſi duo iſta. ſ. q: olim in actione
reali reus tenebatᷣ ſatiſdare: ſiue ſuo noīe
ſiue alieno eſſet cōuentus. In actione aūt
pſonali ſi ſuo noīe eēt cōuentus: nō tene-
batur ſatiſdare. Si aūt alieno noīe cōue-
niebatur: tunc tenebatᷣ ſatiſdare. Et nihil
aliud dicit tota littera iſta. Sꝫ hoc hodie
ꝛc̄. In ſuperiorib' dixi q ꝯuētus act. in p
ſonā nō tenebatᷣ iudicatū ſolui ſatiſdare.
ſed cōuētus in rē actione ſuo noīe tenebatᷣ
ſatiſdare iudi. ſol. ſed hodie aliud eſt. ſiue
em̄ hodie aliquis ꝯueniatur in rē ſiue in p
ſonā ꝛ ſuo noīe nō tenetᷣ ſatiſdare de iud.
ſol. ſed tenetur ſatiſdare iudicio ſiſti vſqꝫ
ad terminū litis ꝛ in iſta cautione quādo
qꝫ ſtatur ſue ꝓmiſſioni cū iureiurādo. ali
quādo ſue nude ꝓmiſſioni: aliquando fit
iſta cautio per bonos fideiuſſores ſm̄ qua
litatē perſone ſi fuerit extraneus. Si eniꝫ
fuerit patronus vel parēs q̄libet fideiuſ-
ſor ꝓ idoneo hētur. hoc dicit. Si aūt ꝓcu-
ratorē ꝛc̄. Sup̄ dictum ē q ſi aliquis ſuo
nomine ꝯueniatᷣ q nūqꝫ ſatiſdabit d iud.
ſol. ſed ſolū ꝑſtabit cautionem vſqꝫ ad ter
minū litis. ſed q̄d ſi quis litiget per ꝓcu-
ratorem Frater ꝑ ꝓcuratorem poteſt actor
litigare vel reus. Et p̄mo videamus de il
lis qui litigant ꝑ ꝓcuratorem ex perſona
actoris. Tūc em̄ neceſſe ē q caueat de rato
ſi dubitetur de mādato. Si em̄ conſtet de
mādato: tūc nō tenetᷣ cauere de rato. ſed q̄
liter poterit cōſtare de mādato ꝓcurato-
ris. Frater tibi dico: de mādato ꝓcuratoris
ꝯſtabit ſi mandatū ē actis inſinuatū. vel
ſi dn̄s litis in iudicio ē pn̄s ꝛ in iudicio ꝓ
curatoris pſonā ꝯfirmauerit. Idem obſer
uādum ē de tutore ꝛ curatore volēte age-
re per ꝓcuratorē. Circa .§. iſtum nota q .§.
iſte loquitur in perſona actoris .§. aūt ſe-
quēs in perſona rei. Itē nota q nunqꝫ re
pio in. l. q aliq̄s excuſetur a ſatiſdatione
de iud. ſol. per lr̄as. quidā tn̄ h allegabāt
.§. ſequentē. ſꝫ non intelligūt ſe bn̄. tn̄ re-
perio q aliquis excuſetur per lr̄as a cau-
tiōe de rato. ff. ſi quis cautio. l. ſi q̄s abſen
tē. ſed cur hic tā varie. Frater reſpondeo
q: lr̄e nō faciunt ſatiſdationē ſꝫ littere au
tentice faciunt conſtare de mandato. ꝛ iō
per lr̄as releuatᷣ quis a cautiōe de rato ſꝫ
lr̄e nō faciunt cautionē: q: verboꝝ obliga
tio int abſ̄ntes ꝯcepta nō valet nec ē ꝓ eis
.§. qui loquitur in perſona rei: q̄re debent
intelligere inter preſentes hoc ē quando
ambo tam reus qꝫ actor erant preſentes
ꝛ tunc cautionem expoſuit reus qui ab-
ſens per procuratorem agit. de hoc eniꝫ
loquitur .§. qui incipit. ſecundum vero
iſtam materiaꝫ habetis. C. de ſatiſda. Si
autem conueniatur ꝛc̄. Iaꝫ habuiſtis q̄d
iuris ſit quando lis infertur per procura-
torem actoris: modo videamus quid iu-
ris ſit quando lis ſuſcipitur per procu-
ratorem rei. tunc enim poteſt reus pre-
ſens eſſe fideiuſſor ꝓcuratoris ſui corā iu

dice vel extra iudiciū: pōt eē fideiuſſoꝛ ſui
ꝓcuratoris ꝑ omnibꝰ clauſulis contētis
ſub illo verbo iud. ſol. ita ꝙ teneat̄ ꝑ illaꝫ
ſatiſdationē ⁊ etiā heres eius. dꝫ etiā ca/
uere ꝓcuratoꝛ rei: qꝛ reus veniet ad iudiciū
tpe ſnīe diffinitiue. vel ſi nō venerit: ꝙ ſol
uet omnia q̄ in diffinitiua ſentētia fuerit
niſi a diffinitiua ipſa fuerit appellatū. h̄
dicit. Hec tñ vltima cautio in ꝑſonam rei
hodie nō hꝫ locū. nec etiā alie due in ꝑſo/
na actoris. ſ. ꝙ caueat ſe ꝯteſtaturū litem
infra duos mēſes ⁊ ꝙ idē ſoluet decimaꝫ
partē litis ſi ſuccūbat. vñ ꝙ ſatiſdet̄ in .l.
cauetur ſed in vſu nō habet̄. Si vero reus
⁊c̄. Intellexi. §. p̄cedētē in eo q̄ pñs erat ⁊
ꝯſtituit ꝓcuratorē ad ſe defendēdū. Si āt
reus ſit abſens ſiue ꝯueniat̄ in rē ſiue in ꝑ
ſonā ꝓcuratoꝛ eius dꝫ ſatiſdare iud. ſol. ꝓ
litis eſtimatiōe nec alio mō admittet̄ quā
tūcunqꝫ hōe ſame fuerit qꝛ nemo ⁊c̄. Que
omnia apertius ⁊c̄. Dixi iuſtiniano. Dñe
materia ſatiſdationū q̄buſdā videtur ex/
tranea. ꝓ deo quare nō tractat̄ de ea aper
tius. Rñdet iuſti. Frater hec omnia tibi
apparere apertius poſſunt in ipſo iudicio
rum vſu quotidiano. ⁊ hec materia ſatiſ/
dationū nō ſolum ſeruari dꝫ in hac regia
vrbe. ſ. romana vel conſtantinopolitana
ſꝫ in omnibus ꝓuincijs quarū caput ipā
intelligit̄. ⁊ hoc dicit.

De ꝑpetuis ⁊ tēpoꝛalibus actionibꝰ

Stam rubricā ſatꝭ habetꝭ cōtinua/
tā ad rubricas p̄cedētes in appara
tu. vel ſic potes eā ſi vis ꝯtinuare. Supiꝰ
dixit iuſti. de actionibus ⁊ de his per q̄s
actiones exercētur. h̄ dicit de actiōibꝰ vita
⁊ ꝑpetuitate earūdē. vñ dicit. Hoc loco ⁊c̄
Scire debetis dicit iuſti. ꝙ quedā actiōes
erāt olī perpetue hoc ē ſine tēpoꝛis p̄fini/
tione durabāt: ſed hodie quedā ſunt per/
petue. i. durature vſqꝫ ad tēpus a ſacris cō
ſtitutionibꝰ cōſtitute. hoc ē vſqꝫ ad. xxx.
annos. cuiuſmōi ſunt ille actiōes q̄ deſcē/
dunt a legibus ⁊ a ſacris conſti: impatoꝝ
⁊ ſenatuſcō. ſꝫ pretoꝛie regularit̄ loquēdo
⁊ olim erant ⁊ hodie ſunt annales: qꝛ pre
toris īperiū ⁊ olī erat ⁊ etiā hodie ē anna/
le. ⁊ hoc dicit. Et caue tibi qꝛ ꝓpter hoc ꝙ
dicit littera. donec ſacre ꝯſtitutiones tam
in rē q̄ꝫ in perſonā ⁊c̄. Etiā nō vult innue/
re ꝙ actiones in rē ſole erāt perpetue: ſed
hoc ideo dicit qꝛ tā realibus q̄ꝫ ꝑſonalibꝰ
dederūt ſacre ꝯſtōes fines certos. Aliquā
do tñ īperpetuūꝫ ⁊c̄. Sup̄ ꝓximo. §. dixit
dñs iuſti. ꝙ plerūqꝫ ſunt annales p̄toꝛie
actiones. Sed dñe quare dicitis vos ple
rūqꝫ. Et rñdet ꝙ iō qꝛ nō oēs p̄toꝛie actio/
nes ſunt annales: ſꝫ aliqñ ſunt perpetue
hoc ē vſqꝫ ad finē ſacris ꝯſtitutionibꝰ con
ſtitutū durature: vt patet in bonoꝝ poſſeſ
ſoꝛia hereditatis petitione que datur ſuc/
cedēti de iure preto. hec eni ē p̄toꝛia et tñ
ꝑpetua. ⁊ idē ī fideicōmiſſaria qꝛ bonoꝝ
poſſeſſoꝛes ſunt heredes de iure p̄toꝛio. fi
deicōmiſſarij vero ſunt vtiles loco here/
dum. vñ cōiunctos immediate vnū poſt
aliū hētis iſtos titulos in. ff. veteri. ſimili
ter in penalibus pretoꝛijs quedā actio re
peritur perpetua. ſ. actio furti manifeſti q̄
a p̄toꝛis iuriſdictiōe deſcēdit. Abſurdum
eñi videbat̄ actionē ita famoſam anno fi/
niri. hoc dicit. In iſto. §. pōt queri quid ē
hoc qḋ dr̄ ꝙ actio iniuri. deſcēdit ex .l. coꝛ
nelia ⁊ ita ē ciuilis. ⁊ ꝓpterea perpetua
eſſe deberet: ⁊ tñ dr̄ hic ꝙ ē annalis. actio
aūt furti manifeſti pretoꝛia eſt: ⁊ ita debe/
ret eſſe annalis. ⁊ tamen hic dicitur eſſe
perpetua ⁊ ita odia que eſſent reſtringen
da hic āpliantur ⁊ fauoꝛes reſtringuntur
qḋ ē contra .l. ff. de li. ⁊ poſtu. cum quidaꝫ
ſed ratione ſuper h̄ reddit dñs. G. talem
Frater dicit ipē qñ volumꝰ an aliqua actō
ſit fauoꝛabilis vel odioſa ſcire: debemus
habere reſpectum ad principium ⁊ pꝛimi
tiuum fontem illius actionis. ⁊ videre
vtrum pꝛincipium illud ſit odioſum: et
tunc actio debet dici odioſa. Si autem p̄n
cipium ſit fauoꝛabile: tunc actio fauoꝛabi
lis debet dici. actio autem iniuriarum de
ſuo pꝛimitiuo fonte odioſa eſt. Eſt enim
de ſui natura tēdens ad vindictam: et ita
vt odium reſtringatur dicitur annalis

actio autem furti manifeſti non ē odioſa ſʒ datur ei cuius intereſt. ⁊ ita ē fauorabil᷑ Non aũt oēs ⁊c̄. Expediuit iã dñs iuſti. ꝓ mã parte rubrice: mõ incipit tractare d̾ ſecunda parte. d. Non aũt oĩs ⁊c̄. vnde q̃ſiui vtrũ oēs actiones dant̃ heredibus ⁊ in heredes. ⁊ rñdet q̃ nõ Certiſſima ē cĩ regula iuris q̃ dicit ex maleficio actiones in heredes nõ ꝯpetere. cuiuſmõi ſunt act. furti. vi bo. rap. iniuriarũ damni iniurie qđ intellige lit. nõ ꝯteſt. ꝯtra defunctũ ēt ſi ad heredes furtũ peruenerit ꝑ maleficium ⁊ poſſeʒ cũ iſto. §. ꝯiungere illũ. §. Penales actiones ⁊c̄. dicēdo q̃ penales actiones deſcendētes ex maleficio lite cont̃. cũ defuncto ꝯpetũt vel dãtur heredibus eoꝝ q̃ maleficiũ paſſi ſunt excepta actione iniuriarũ ⁊ ſi que alia ſimil᷑ inueniat̃. hoc dicit. Aliq̃n tñ ⁊c. Qr ꝓpter quandaʒ generalitatē quã vidiſtis mõ in. §. ꝓcedēti. Vidiſtis enĩ q̃ certiſſima iuris regula ē q̃ dic̃ ex maleficio penales acti. in heredē nõ cõpetere. ⁊ hētis regulã iſtaʒ ff. de pu. de li. videbat̃ a cõtrario ſenſu q̃ oēs actiões q̃ non ſunt penales ex maleficio dent̃ in heredes. ⁊ ſic q̃ oēs actiones ex cõtractu prouenientes dētur ꝯtra heredes. iõ ꝯtra generalitatē iſtã ſumptã a ꝯtrario ſenſu ex iſta generali regula loquit̃ lrã iſta ⁊ dicit. Aliquando tñ actio ex ꝯtractu nõ dat̃ contra heredem veluti ſi doloſe verſatus fuerit teſtator in ꝯtractu. ⁊ ex dolo teſtatoris ad heredeʒ res ꝑuenit. ⁊ hoc dicit. Penales actiones ⁊c. Sup̄ vidiſtis q̃ certiſſima eſt iuris regula q̃ dicit ex maleficio petetis q̃ penales actiones de q̃bus ſup̄ dixit. ſi ab illis ꝑncipalibus ꝑſonis in eis lis fuerit conteſt. heredibus dant̃ ⁊ in heredes trãſeũt ⁊ hoc dicit. Supereſt ⁊c. Omnia que iã dixi a ꝑncipio tituli vſq̄ nunc in duob᷒ ꝯſiſtunt. ſ. in vita ⁊ trãſitu actionuʒ. Mõ vult dicere de officio iud. ⁊ paruʒ defecit q̃ non poſuit hunc totũ titulũ de offi. iudi. ſed reſiduũ ſeruat vſq̄ ad titu. ſpecialem de offi. iudi. Dixit ergo iuſti. Volo q̃ vos ſciatis q̃ ſi ille q̃ cõuenit̃ ante cõdemnationē debeat ſatiſfacere offi. iudi. cõuenit eũ abſoluere lʒ erat talis q̃ debebat cõdemnari. Et lʒ iſtud iudiciũ de ſui natura debebat eſſe cõdemnatoriũ: ꝑ ſolutionem tñ ante ꝯdemnationē factam fit abſolutorium. hoc ē qđ vulgo dicitur omnia iudicia eſſe abſolutoria.

De exceptionibus Rubrica.

Rubricã iſtã habetis bñ ꝯtinuatã in notula. Sequit̃ ⁊c. Viſo de actionibus ſeq̃tur dicit iuſti. vt de exceptionib᷒ videamus. ⁊ dñe iuſti. ꝓ deo inſtruatis nos ꝯpetēteri materia de exceptionibus. Frat̃ dicit ipſe ſcire debes q̃ inuēte ſunt ſeu inſtitute exceptiones ad defenſiones reoruʒ Sunt enĩ arma reoꝝ. frequēter enĩ cõtingit q̃ actio ꝯpetēs actori ꝑma facie iuſta videtur. Iniquũ tñ eſſet reũ ꝯdemnari: vt puta ſi metu coactus aliq̃d ꝓmiſit ⁊ ideo datur reo ꝯtra actorē exceptio de dolo vel exceptio q̃ metus cã. oĩs enĩ exceptio adiuēta fuit ad actionē expugnãdã. hoc dicit Idē iuris. ⁊c. Iã dixi vobis vnũ exēplum in q̃ videt̃ equũ ꝑma facie vt actor debeat obtinere: iniquũ tñ inſpecta ꝑſona rei. q̃a ꝯpetēti. excep. põt ſe defendere ⁊ de h̄ eodē recito vobis h̄ aliud exēplũ. ſcʒ de eo q̃ cã credēdi pecuniã ſtipulatus ē pecuniam ſibi reddi. ⁊ poſtea pecuniã nõ nũerauit vnde ſi agat ſtipulator ꝯpetit ꝓmiſſori exceptio nõ nũerate pecunie. h̄ dicit. Preterea ſi debitor ⁊c. Iã vidiſtis duo exēpla in q̃bus ꝑma facie equũ videt̃ q̃ actor debeat obtinere. Iniquũ tñ videt̃ ĩſpecta ꝑſona rei. q: ꝯpetēti excep. ſe defendere põt Modo ponit tertiũ exēplum puta cũ creditor fecerit debitori pactum de non petēdo ſicut patet in littera. Eque ſi debitor. Iam vidiſtis tria exempla in quibus prima facie videtur equum q̃ actor debeat obtinere. Iniquum tamen videtur inſpecta perſona rei. q: competenti excep. ſe defendere põt. Hic ponit quartũ exēpluʒ de eodeʒ puta in except. iuriſiurandi cũ iura

mentū delatū fuerit debitori a vero credi
tore ⁊ ipſe ſe nihil debere iurauerit ſi agat
actor ꝯtra reū q̄ iurauit defendere ſe pōt
reus ꝑ exceptiōem iuriſiurandi. In his
quoqꝫ actionibus ⁊c. In ſupiorib' habu
iſtis qualit̄ exceptiōes opponūtur contra
actiones pſonales. mō intēdit tractare de
exceptionibus que opponūtur ꝯtra eos q̄
agunt actionib' realibus vt ſi rem tanqꝫ
meam vendicē dicēs rē meam eſſe: ⁊ verū
dico q̄a res mea ē: tū iniquū eſſet ꝙ ipe re
us q̄ iurauerit cōdemnetur ꝯtra ſtilū ſui
iuramēti. hoc dicit. Item ſi in iudicio ⁊c.
Adhuc de q̄bus ſupra dictū ē mētio facta
reperitur pret̄ excep. quedā alia exceptio
per quā pōt reus ſe tueri. veluti ſi verus
debitor per ſententiā iudicis fuerit abſo-
lutus ſententialiter. lꝫ eñ per impericiam
verus debitor abſoluatur naturaliter ta
mē manet debitor. ſed ꝯ creditorē agentē
poterit ſe tueri exceptio. rei iudi. ⁊ hoc dic̄
Sꝫ q̄d eſt qd hic dicit̄ ꝙ ſola naturali ob
ligatione poſſit agi. Frater dicit Ja. ex ſo
la naturali a prin. nō agit̄ ſed qñ natura-
lis ⁊ ciuil' fuerit ꝯiūcte a p̄n. ſi tollat̄ vna
ipſarum: ipſo iure ex altera poteſt agi licꝫ
agenti obſtet exceptio. Hec exēpli cā ⁊c.
In multis ⁊ varijs exēplis iaꝫ vidiſtis na
turā exceptionū ⁊ hec exempli cā ſufficiāt
alioquin ſi plene velis videre naturā oīm
exceptionū huius poteris videre ex latio
rib' digeſtoꝝ ſeu pādectaꝝ libriſ. Appellā
tur exceptiones ⁊c. Sup̄ vidiſtis multa d̄
excep. adhuc aūt circa naturā exceptionū
ſcire debetiſ ꝙ quedam exceptiones dicunt̄
ꝑpetue ⁊ peremptorie. vicꝫ ille q̄ ſꝑ agēti
bus obſtāt ⁊ ſꝑ rem perimūt de qua agit̄
ſicut ē exēplū de excep. doli mali ⁊ de ex-
cep. pacti. ꝯuenti. qñ cōuenit ne oīs pecu
nia peteret̄. i. ſine temporis p̄finitione ⁊ il
lud ē qd ſꝑ dicunt canoniſte. eccleſiam de
bere ſemper reſtitui. Tꝑales atqꝫ dilato
rie ⁊c. Tu vidiſti exēplū de exceptiōibus
ꝑemptorijs. modo videamus exēplum d̄
tēporalibus dilatorijs que ⁊ tempore no
cent: vtputa ſi ſit pactū factū de nō peten
do vſqꝫ ad tempus. ⁊ hic hēs aliquid de
materia pl' petitionis. ſi et̄ aliq̄s creditor
debitori ſuo fecerit pactū de nō petēdo vſ
qꝫ ad quinquennium: ꝓpterea actionem
ſuam nō ꝑdit. ſed infra q̄nquennium oli
ſuā cām ꝑdebat nec āplius agere poterat
ſed nō vult dñs iuſti. ꝙ hoc hodie ita ſtri-
cte ꝓcedat. ſed vult in caſu iſto ꝙ locū ha-
beat cōſtitutio ꝣenoniana de qua facta ē
ſupra mentio de act. §. ſed hoc quidem. ſ.
ꝙ debeant inducie duplicari. ⁊ poſt quin
quennium duplicatū adhuc nō audit̄ ni
ſi omnes expēſas quas reus in lite fecerit
eo ꝙ priuatiue eū conuenerit reo ſoluat. ⁊
hoc idē ꝯſtitutū ē vt tali pena ꝑterriti tē
pora litium doceantur obſeruare. Prete
rea ⁊ ex perſona ⁊c. Scire debetis ꝙ que
dam exceptiōes dilatorie ſunt que quidē
ex. l. vel ex natura rei dantur. quedaꝫ ſunt
dilatorie que ex perſona dantur veluti ſi
aliquis per mulierē agere velit. mlr enīꝫ
non poteſt eſſe ꝓcurator niſi ꝑ parte. ſilr
miles non poteſt eſſe ꝓcurator patris vl
matris vel alicuius alterius etiam ſi hoc
per reſcriptū imperiale ſibi fuerit indultū
qd intelligo niſi in reſcripto inferat̄ clau
ſula. hoc nō obſtāte ⁊c. ꝓ cā tamē ſua vel
iure ſuo ſine offenſa diſcipline ſue bñ pōt
eſſe ꝓcurator ⁊ agere. ⁊ illud verbum ita
intellexerunt quidā ꝙ miles ſuis ꝓprijs
negocijs intereſſe poteſt ſi ꝑ hoc nō impe
diatur officium diſcipline ſue: aliter nō. d̄
hoc plene hēs in gloſa. Eas vero exceptio
nes ⁊c. Iſte. §. tota die ī iudicioꝫ frequen-
tatur ad ꝓbandum ꝙ infamis poteſt eſſe
ꝓcurator q̄uis non poſſit eſſe aduocatus
⁊ rōem diuerſitatis reddunt quidam q̄a
ꝓcuratio eſt tm̄ onus. aduocatio autem ē
onus cū honore. His pretaxatis venio ad
caſum in hūc modum. Olim ita erat ꝙ ſi
tu eras ꝓcurator petri contra me potuit e
repellere propt̄ infamiam tuam vel ꝓpt̄
infamiā petri: ſꝫ hodie nō vult iuſti. ꝙ iſte
exceptiōes infamie in iudicijs freq̄ntent̄
ne dū ſup eis altercatū fuerit: ipſius p̄nci
palis negocij diſceptatio ꝓtelettur.

De replicationibus.

Rubricam iſtam habetis bene con
tinuatam in nota. Interdum
euenit ꝛc. Titulus iſte fact⁹ ē ad ſimilitu
dinē ti. precedentis. ca. po. ſic. In ſuperi
oribus dictum eſt quia illud qđ videtur
iuſtum prima facie ex pte actoris videtur
iniquum inſpecta perſona rei petentis ſe
defendere per exceptionem legitimam et
ad ſimilitudinem illius ſcire debes natu
ram replicationis. Sepius enim contin
git ꝙ reus prima facie habeat exceptionē
ſed forſan actor habet replicationem con
tra ſuam exceptionem quia iniquum eſ
ſet ꝙ ſua exceptio poſſet nocere actori cū
exceptionem rei per ſui replicationē poſ
ſit elidere. ꝛ de hoc ponit hic exemplum
faciendo mentionem eius qđ dicitur i. §.
pactus ne peteret. Rurſus interdum ꝛc.
Supra habuiſtis ꝙ replicatio datur pro
prio actori contra excep. rei. ſed quando
q̄ contingit ꝙ replicatio actoris aliquan
do prima facie videtur iuſta ſed inſpecta
rei perſona qui ſe per duplicationem cō
petentem poteſt defendere videtur iniu
ſta. Iniquum enī eſſet ꝙ actoris replica
tio ei noceret. ꝛ propterea datur ipſi reo
contra replicationem actoris duplicatio
ꝛ ſic vlterius poteſt varietas negociorum
iſta nomina multiplicare. contra enī du
plicationē rei datur actori triplicatio. et
contra triplicationem actoris datur reo
contra actorem quadruplicatio. Tunc ei
plerunq; infringit ſuum propoſitum pre
cedens ꝛ ſi naturam iſtarum omnium ac
tionum plene velitis videre hoc ex latio
ribus digeſtorum voluminibus facere
poteritis. ff. de excep. l. ij. Exceptiones au
tem ꝛc. Iſte. §. deberet poni in fine prece
dentis ti. hic tamen ſatis conuenient᷑ po
nitur quia omnes replicationes exceptio
nes dicuntur. dicit ei iuſti. in iſto. §. ꝙ om
nis exceptio que competit alicui reo deb;
competere ꝛ eius fideiuſſori. Parum enī
vel nihil ipſi reo prodeſſet niſi ſuo fideiuſ
ſori competeret qui recurſum haberet cō
tra eum. Sane exceptiones ꝛc. Dixi vob
ſupra ꝙ exceptio que competit reo compe
tit ꝛ eius fideiuſſori. hoc autem fallit in
vno caſu. ſ. quando debitor ceſſerit bonis
hec enim exceptio fideiuſſoribus non pro
deſt. illi enim qui alios pro reo obligant
hoc maxime proſpiciunt ꝙ ſi reus princi
palis fuerit facultatib⁹ ſuis lapſ⁹ poſſint
a fideiuſſorib⁹ totum ſuum debitum con
ſequi hoc dicit.

De interdictis Rubrica

Equitur vt diſpiciamus ꝛc.
Viſo de actiōibus ciuilibus ꝛ pre
torijs: de interdictis vel de actioni
bus que pro interdictis exercentur tracta
re intendimus. Dixi iuſti. domine que
ſunt ergo interdicta. Frater dicit ipſe olī
interdicta erat quedam ſolennis conce
ptio verborum per quam volebat pretor
aliquid fieri. vel prohibebat ꝛ maxime h̄
faciebat quando diſceptabatur de poſſeſ
ſione vel quaſi. hoc dicit. Summa autē
ꝛc. Dixi vobis ꝙ olim erant interdicta q̄
dam ſolennis conceptio verborum per
quā ꝛc. Modo volo ꝙ ſciatis primā diui
ſionem interdictorum. ꝛ eſt trimembris
Interdicta enim aut ſunt prohibitoria
aut reſtitutoria. aut exhibitoria. Interdi
cta prohibitoria appellantur ab effectu
prohibitionis: vtputa cum aliquis ſine
vicio iuſſu iudicis vel aliquo alio legi
timo modo poſſidet. prohibet pretor ei
vim fieri. Itē prohibet edificari aliquid
in loco publico vel in itinere ſolito. Itē
prohibet aliquid poni in flumine publi
co ripaue eius quo peius per flumen na
uigetur. hoc dicit. Reſtitutoria ſunt ꝛc.
Iam vidiſtis que ſunt interdicta prohi
bitoria. modo videatis que ſunt reſtitu
toria: ꝛ dicuntur reſtitutoria ab effectu re
ſtituendi vicīcum pretor iubet interdicto
alicui reſtitui. vbigratia. ſi ego ſum bono
rum poſſeſſor de iur. pto. ptor iubet mihi

reſtitui quicquid aliquis de hereditate il
la vel ꝓ herede vel pro poſſeſſore poſſidꝫ
⁊ aliquid competit mihi per interdictum
quoꝝ bo. Et nota ꝙ cum dicitur ꝙ interdi
ctum quorum bo. eſt reſtitutorium ſumit
hoc verbum reſtituere improprie ſcꝫ ꝓ eo
qđ ē per ſe dandi. ſicut ⁊ verbum redden-
di ſignificationem per ſe reddendi habet
vel potes dicere ꝙ ꝓprie dicatur hoc ver-
bum reſtituere habito reſpectu ad perſo-
nam defuncti qui res ipſas poſſedit ⁊ he-
res cenſetur eadem perſona cum perſona
defuncti. Sed diceret aliq̇s domine qua-
liter poteſt interdictum quorum bo. eſſe ī
terdictum recuperāde poſſeſſionis cum
ſit interdictum adipiſcende. Frater v̄buꝫ
reſtituēdi ſumitur hic improprie vt iam
dictum ē. Exhibitoria ⁊c̄. Jam vidiſtis q̄
ſunt interdicta prohibitoria ⁊ reſtituto-
ria modo videatis que ſunt exhibitoria
⁊ vocantur interdicta exhibitoria ab effec
tu exhibēdi. cum ſcꝫ pretor aliq̇d iubet ex-
hiberi mihi ⁊ de hoc ponuntur tria exem
pla in littera que ſatis patent. Sūt tamē
qui putant ⁊c̄. Scire debetis ꝙ tam pro-
hibitoria q̄ꝫ reſtitutoria ⁊ etiam exhibito
ria interdicta vocātur. ſunt tamen qui pu
tant ꝙ ſolummodo prohibitoria interdi
cta debeant dici ⁊ q: magis dēant dici de
creta q̄ꝫ interdicta. Nos aūt dicit iuſti. di
cimus ꝙ omnia debēt dici intꝰdicta quaſi
intꝰ duos dicta non habēdo reſpectum ad
hoc ꝙ īterdictū reſonat ꝓhibitionē. hoc
dicit. Sequēs diuiſio intꝰdictorum ⁊c̄. Su
pra vidiſtis vnā diuiſionem interdictoꝝ
hic ſeq̇tur alia ⁊ ē hec. ſ. ꝙ quedam ſunt ī
terdicta adipiſcēde poſſeſſionis tria ꝓdi-
ta vel etiam inuenta. ⁊ quedam etiam re-
tinēde poſſeſſionis gratia: ⁊ quedam recu
perande. adipiſcēde poſ. gratia inuētum
eſt interdictū quoꝝ bo. ⁊ quorum legato-
rū q̄ꝫuis de eo nō fiat hic mētio. ⁊ ſaluia
num intꝰdictum. Per intꝰdictum eñ quoꝝ
bonoꝝ pōt ille cui poſ. bo. data eſt petere
poſſeſſionē oīm rerū hereditariarū ab eo
q̄ ꝓ herede vel ꝓ poſſeſſore poſſidet. hoc
dicit. Et notare debetꝭ circa hunc. §. ꝙ ſuc
ceſſores de iure ꝑ̄torio vocantur bo. poſ.
Succeſſores autem de iure ciuili vocanť
heredes. ⁊ directe ꝯpetit ei hoc intꝰdictum
q̄ ē heres de iure ꝑ̄torio. vtile aūt dať here
di de iure ciuili. e conuerſo autē ē in peti-
tione hereditatis. Scire etiā debetꝭ ꝙ duo
neceſſaria ſunt ad hoc ꝙ mihi competat
interdictum quoꝝ bo. directum ſcꝫ ꝙ ego
ſuccedā de iure pretorio. ⁊ ꝙ ille contra quem
ago hoc interdicto poſſideat res aliquas
hereditatis vel totam hereditatem pro
herede vel poſſeſſore. Et no. ſimiliter ꝙ vbi
cunq̄ꝫ reperis operis reſtituendi in inter-
dicto adipiſcēde poſſeſſionis improprie
ponitur. vel potes dicere ꝙ proprie poni-
tur habito reſpectu ad perſonam teſtato
ris qui res illas poſſedit: heres tamen cuꝫ
eo cenſetur eadem perſona. Pro herede
autem ⁊c̄. Dixi ꝙ interdictum quorum
bo. appellatur interdictum adipiſcende
poſſeſſionis. Sed domine iuſti. pro deo
dicatis mihi quare ſic appellatur. Frater
dicit ipſe. tantum vult hoc dicere ꝙ nunc
primum velit adipiſci poſſeſſionem bo.
quorum poſ. nunq̄ꝫ habuit. vnde ſi aliq̇s
habuit poſ. aliquorum bo. ⁊ poſtea eam
amiſerit non competit ei hoc interdictuꝫ
ſed magis interdictum recuperande poſ-
ſeſſionis. Interdictum quoq̄ꝫ ⁊c̄. Jaꝫ ha
buiſtis vnum exemplū de interdicto adi-
piſcende poſ. adhuc dicam vobis aliud
exemplum de eodem. Interdictum enim
ſal. locum habet ad adipiſcendam poſſeſ
ſionem omnium rerum quas poſſedit co-
lonus tempore illo quo fundum meum
conduxit que quidē res pro mercedibus
fundi tacite erant obligate ⁊ competit mi
hi hoc interdictum vtile contra quēlibet
extraneum poſſidentem res q̄s colonus
tpe cōductiōis poſſedit. contra colonū au
tem poſſidentem res illas dať mihi iſtud
interdictum directum. hoc dicit. ꝑ vltimū
verbū iſtius. §. ſ. ꝑ illud verbum pepigiſ-
ſet videtur infringi ſentētia dñi Ja. quā
recitaui. ī. de act. §. Item ſeruiana. vbi

dixi vobis φ dñs Ja. dicit ſic. Seruiana
actio ita vocat̃ q2 ve ſeruit. Fuit ei dño fũ
di ſine facto ſuo. Habz enĩ locũ ꝓ rebuſ ta
cite obligatĩ. ſꝫ hoc int̃dictũ ſcꝫ ſaluianuꝫ
videt̃ exigere factũ dñi. cũ dicat littera pe
pigiſſet. ſed gloſa pepigiſſet. i. obligatas
tacite intellexiſſet ꝛ ſic ſtabit ſentẽtia dñi
Ja. Retinẽde poſſeſſionis ꝛc. Materia
iſtius. §. ẽ materia retinẽde poſſeſſiõis. ca
po. ſic. Sup̃ vidiſtis exẽplũ de iterdcõ adi
piſcẽde poſſeſſionis. mõ videatĩ de int̃di
cto retinẽde. poſ. Retinẽde aũt poſ. cã ad
inuẽta ſunt duo interdcã ſꝫ int̃dictum vti
poſſidetĩ ꝛ vtrobi. Sed dñe ꝓ deo qñ ha
bẽt locum hec interdicta. Frat̃ dicit domi
nus iuſti. qñ ab vtraqꝫ pte d̃ ꝓprietate ali
cuius rei q̃ritur. ꝛ etiaꝫ qñ de poſſeſſione
eiuſdẽ rei ẽ contentio q2 q̃libꝫ eoꝝ dicit ſe
poſſidere vt aduerſariũ ad onera ꝓbatio
nis ꝯpellat. tũc enĩ datur h̃ interdictũ ad
hoc vt appareat q̃s eoꝝ poſſideat q2 non
põt actoris petitio ĩſtitui anteq̃ꝫ appare
at q̃s rem poſſidet. q̃ꝫdiu enĩ q̃s rem deti
net eã petere nõ põt. ſꝫ q2 longe cõmodi⁹
ẽ rem poſſidere q̃ꝫ petere: ꝓpterea ſup poſ
ſeſſiõe frequẽter magna contentio exiſtit.
Sed dñe ꝓ deo dicatĩ m̃ qd ẽ illud cõmo
dũ poſ. Frater dicit ip̃e magnũ: q̃ꝫq̃ꝫ ille q̃
poſſidet nõ ſit dñs rei. tñ ſi ille qui petit rẽ
nõ põt ꝓbare rẽ illã ſuã eſſe remanebit reſ
illa penes poſſidẽtem. ꝛ etiã aliud. q2 in
dubio ſi iura poſſeſſoris ꝛ petitoris ſunt
dubia ꝓ poſſeſſore iudicari ſolet. hoc di
cit. Sed interdicto ꝛc. Jã habuiſtĩ de int̃
dicto vti poſſidetĩ ꝛ vtrobi qñ locum hñt
Sꝫ dñe iuſti. q̃ ẽ dña int̃ interdictũ vti poſ
ſidetis ꝛ vtrobi. Frat̃ dicit ipſe. ſcire debeſ
φ olĩ erãt due dñe int̃ iſta duo ĩterdicta. q̃
rum vna adhuc remanet ꝛ alia ẽ ſublata
olĩ aũt ꝛ hodie ẽ dña φ qñ de poſſeſſione
immobiliũ tractat̃ int̃ duos veluti d̃ poſ.
fundi vel ediũ. tũc locũ hꝫ ĩterdi. vti poſ.
Pro poſ. re. mobiliũ datur interdic. vtro
bi. ſꝫ dñe q̃ fuit olim dña que hodie nõ eſt
in vſu. rñdet differentia fuit iſta olĩ in int̃
di. vti poſ. vincebat ille q̃ tpe iudicij. i. tpe
lit. ꝯteſt. cõpleb atur poſſidere nõ vi. non
non clam. nõ p̃cario ab aduerſario. Dicat
aũt iuſti. φ ipſe vult φ hodie q̃ꝫtũ ad poſ
ſeſſionẽ retinẽdã adeq̃ta ſint iura: hodie
igit̃ ĩ vtroqꝫ mõ obtinebit ille q̃ ſe ꝓbaue
rit poſſidere tpe litĩ cõteſt. non vi nõ clam
nõ p̃cario ab aduerſario. Poſſidere aũt
ꝛc. Jã hũiſtis φ tã in ĩterdicto vtrobi q̃ꝫ ĩ
interdicto vti poſ. q̃ ſunt interdicta retinẽ
de poſ. ille vincit q̃ in poſſeſſione inuenit̃
tpe lit. conte. Sed dñe ꝓ deo dicatĩ m̃ q̃lit̃
aliq̃s dicat̃ poſſidere. ꝛ ip̃e reſpõdet. Fra
ter dicit ipſe nõ ſolũ dicit̃ quis poſſidere
ſi per ſe h̃ eſt ſi corꝑe ſuo poſſideat. ſꝫ etiã
ſi corꝑe alterius poſſideat q̃ꝫuis eius iuri
nõ ſit ſubiectus dũ tñ nomine ſuo poſſi
deat. ſicut ꝑ colonum ꝛ inq̃linum ꝛ depo
ſitariũ ꝛ ꝯmodatariũ: hoc ẽ qd cõit̃ dicit̃
aliquẽ retinere poſſe poſſeſſionẽ ꝑ quẽli
bet q̃ eius noĩe ẽ ĩ poſſeſſione ꝛ nõ ſolum
ꝑ corpus ſuũ ꝛ ꝑ corpus alterius q̃ ei⁹ no
mine poſſidet põt aliquis poſſidere ſiue
poſſeſſionẽ retinere: ſed etiã ſolo aĩo põt
quis poſſidere ſeu poſſeſſionẽ retinere lꝫ
ip̃e nõ ſit ĩ poſſeſſione vel aliq̃s ei⁹ nomi
ne dũ tamẽ aĩo deſerende poſſeſſionis eaꝫ
nõ deſierit ſꝫ poſtea reuerſur⁹ ad illã. hoc
dicit. Recuperande poſſeſſionis ꝛc. Vidi
ſtis. ſ. ꝑ exempla de interdicto adipiſcen
de poſ. ꝛ etiã de int̃dictis retinende poſ.
mõ videndum ẽ de interdictĩ recuꝑande
poſ. Recuꝑande aũt poſ. interdictũ. ẽ int̃
dictum vnde vi. per qd cogitur deijciẽs
vi deiectũ reſtituere ſcꝫ ĩ illã poſſeſſioneꝫ
a qua ip̃m deiecit. licet deiectus a deijciẽ
te vi vel clam vel p̃cario poſſederit. qd vi
detur mixtũ in glo. tñ habes hoc expedi
tum vno verbo. ſ. illud verbũ ex interual
lo. ꝛ hoc erat pena violẽti ſcdm iura anti
qua. ſꝫ alio modo punitur hodie violen
tus iſte per nouas cõſtitutiões p. l. ſ. ſi q̃s
in tantam. C. vnde vi. cuius effectus tal̃
eſt. Si q̃s rem mobilem vel inmobileꝫ in
uaſerit violent̃ ſi dñs erat illius rei quaꝫ
inuaſit violenter dominiũ illius rei amit
tit. ſi aũt non erat dñs illius rei ꝯpellit̃ re

ſtituere ꝛ ſoluere eſtimationē rei ꝑ violē-
tiam poſſeſſe ꝛ oēs pene iſte īponunť non
ſolum per actionē ciuilē ſꝫ etiā ꝑ actionē
criminalē. pōt em̄ q̄ aliū vi de poſſeſſione
deiecit accuſari. l. iul. de vi priuata ſi ſine
armis. Sꝫ dn̄e q̄d appellatis vos arma.
ſunt em̄ q̄dam q̄ ſolūmodo credunt eum
armis deijcere q̄ loricatus ꝛ cuꝫ gladio ꝛ
ſcuto ꝛ lancea ꝛ cōſimilibꝰ armis aliqueꝫ
deiecit. Frater nō eſt ita. armoꝝ enim ap-
pellatione nō ſolū ſcuta gladios ꝛ etiam
cetera arma appellari voluimus. ſꝫ etiam
fuſtes ꝛ lapides. hoc dicit. Tertia diuiſio
interdictoꝝ ꝛc̄. Poſitis duabus diuiſio-
nibus int̄dictorū quarū vtraqꝫ ē bimem
bris. hic ponit dn̄s iuſti. tertiā ꝛ ē talis. ꝙ
int̄dictoꝝ quedā ſunt ſimplicia ꝛ quedaꝫ
duplicia. Simplicia aūt ſunt iſta in qui-
bus nō reperiť niſi reus ꝛ vnuſ actor cuiuſ
mōi ſunt oīa reſtitutoria ꝛ exhibitoria. du
plicia ſunt illa in q̄bus q̄libet reperiť reꝰ
ꝛ actor. ſed int̄dictoꝝ q̄dam ſunt ꝓhibito
ria ꝛ iſtoꝝ quedā ſunt ſimplicia: q̄dā du
plicia. Simplicia ſunt veluti cū ꝓhibꝫ p̄-
tor in loco ſacro vel in flumine publico ri
paue eius aliq̄d fieri. Duplicia ſunt velu
ti interdictū vti poſ. ꝛ vtrobi. ꝛ hec iō vo-
cantur duplicia q2 in eis vnuſq̄ſqꝫ tā rei
q̄ꝫ actoris vicem ſuſtinet. hoc dicit. De or
dine veteri ꝛc̄. Dixi iuſti. dn̄e quare non
recitatis vos totā naturā ꝛ ſolennitatē an
tiquoꝝ interdictoꝝ. Frater dicit ip̄e ſupua
cuū eſſet hodie de ordine ꝛ ſolēnitate anti
qua interdictoꝝ dicere. nā quotiēſcūqꝫ ex
tra ordinē. i. ſolēnitatē antiquā ius dicit
ꝙ hodie in oībus iudicijs nō ē neceſſe int̄
ponere interdictū. Domine bn̄ dicitis ſed
bene dimitterē ſolēnitatē interdictoꝝ ni-
ſi loco interdictoꝝ eſſent in̄ actiones pro-
dite a pretore. Frater dicit iuſti. ſic poteris
hodie illas ꝓponere ſine aliqua ſolēnita
te ſicut poſſes ſi ea tibi dediſſet pretor ho-
die. ſilr̄ qn̄ dat tibi p̄tor hoc interdictum
poteris hodie loco illiꝰ īt̄dicti actionē ī fa
ctum vtilē ꝓponere ꝑinde acſi iſtaꝫ actio
nē vtilē pretor tibi accomodaſſet. h̄ dicit

De pena temere litigantium.

Rubricā iſtam ſatis habes cōtinua
tam in glo. ſuꝑ titulo iſto dominuſ
Ja. ſolebat dicere ꝙ qn̄qꝫ bonꝰ dormitat
homerus. hoc dicit ipſe ꝓpť hoc q2 dn̄s
iuſti. q̄ ordinatiſſime ſolebat ꝓcedere in
ti. iſto nō bn̄ ꝓcedit ordinate ſed q̄ſi ſom-
nolentus vl̄ ebrius loq̄tur. ꝛ tamen q̄cq̄d
ipſe dicius ꝛ lex fit. Quicq̄d em̄ ſomnia
bat iuſti. dicit Jac. lex erat. ꝛ dicit ī ti. iſto
ꝙ temeritas litigātium cohercet multis
mōis. Qn̄qꝫ metu infamie. qn̄qꝫ religione
iuriſiurādi. qn̄qꝫ metu pecuniarie pene.
Et notare debes ꝙ ex ti. iſto intelligimus
ꝙ nō eſt vis faciēda in ordine. ꝛ hoc q2 pri
mo ī ti. iſto tractat de iuramēto calū. in ꝑ-
ſona rei. deīde ī ꝑſona actoris. vn̄ per iſtū
ti. allegāt aliq̄ ꝙ p̄mo debet reus iurare
de calū. q̄ꝫ actor. ꝛ hoc ratione ordinis. q̄a
p̄mo tractat hic de iura. calū. rei ꝛ deinde
de iur. calū. actoris ꝛ ꝓ eis allegāt quod-
dam verbū ī littera. dicit enī littera ꝙ reꝰ
nō aliť ſuis allegationibꝰ vtatť niſi p̄us d
calum. iurauerit. ꝛ ita p̄us debet iurare re
us q̄ꝫ actor. Sed frater reſpōdeo vt p̄mo
iā dixi ꝙ nō ē vis faciēda in ordine ad illd
reſcriptū collocādo illud verbū p̄us q2 ꝑ
hoc qd dic p̄us nō vult inuere ꝙ reus de
beat prius iurare q̄ꝫ actor. ſed vt non au-
diatur reus p̄uſq̄ꝫ iurauerit. Nunc admo
nēdi ꝛc̄. His prenotatis accedimus ad ca-
ſus poſitiōem. ꝛ po. caſum ī hunc modū
Dixi iuſtin̄. Domine tot ꝛ tāta audiuimꝰ
ꝙ tedio afflicti ſumus. ꝛ vos eſtis nobis te
dioſus factus. Pro deo dicatis nob q̄d am
plius vos ītēditis dicere. Frať dic iuſtini.
Scire debes ꝙ multum ſtuduerunt ma-
giſtratus antiq̄: ꝙ nō de facili litigaretur
calūnioſe. ꝛ nos ſimiliter circa hoc ſtudea
mus q2 hoc maxīe fieret niſi temeritas li-
tigantiū tam actoꝝ q̄ꝫ reoꝝ aliquo de tri-
bus mōis. ſ. vel pena pecuniaria: vl̄ iure
iurando: vel metu īfamie puniretur. hoc
dicit. Ecce em̄ ꝛc̄. Dn̄e vos iam dixiſtis ꝙ
temeritas litigantium modis pluribus

cohercetur. Pro deo dicatis ſi vobis pla-
cet qualiter debeat p̄mo cohercери. Frater
dicit ip̄e: p̄mo dȝ p̄ iuramentū cohercери:
q2 oībus litigatoribus p̄cipit̄ q̄ iurent de
calūnia. hoc dicit. At aduerſus ꝛc. Dn̄e
bn̄ vidimus q̄liter iuramēti religione liti
gatorū temeritas cohercet̄: modo dicere
debetis ſi vobis placet q̄liter pena pecu-
niaria cōpeſcat̄. Certe dicit ip̄e: bn̄ verꝫ eſt
q̄ pena pecuniaria litigatoruꝫ temeritas
cohercet̄: q2 qn̄qꝫ actio q̄ ex ſui natura in
ſimplū cōpetit ꝓpter inficiatōem ip̄i9 rei
datur in duplū: veluti ſi dāni iniurie ꝛ le
gatoꝝ locis venerabilibus relictoꝝ nomi
ne agit̄: ꝛ tn̄ bene ſunt alique actiones q̄
ſine aliqua inficiatōne bn̄ dant̄ pluſq̄ꝫ in
ſimplū vt eſt actio furti manifeſti q̄ datur
in quadruplū. Itē actoris quoqꝫ ꝛc. Dixi
iuſti. dn̄e vidim9 ſupra qualiter p̄ iuramē
tum ꝛ p̄ penā pecuniariā rei temeritas co
hartat̄: ſed de actore q̄d dicetis. certe dicit
ip̄e nō ſolū reus ſ̄m qd̄ ſupius diximus:
ſed ꝛ actor compellit̄ ſubire calūnie iura-
mentum: īmo plus adhuc dico tibi q̄ nō
ſolum reus ꝛ actor iurāt ſicut diximus: ſꝫ
etiā vtriuſqꝫ aduocati iuſiurandū ſubeūt
ſ̄m qd̄ eſt in alia nr̄a cōſtitutione ꝓuiſuꝫ
ꝛ hec oīa introducta ſunt loco actionis ve
teris calūnie q̄ in diſſuetudinē abijt qua
tenebat̄ actor qui temere litigabat in deci
ma parte litis qd̄ nunq̄ꝫ inuenit factū eſſe
iuſtinia. vt hic dicit. Sꝫ ꝓ ea introductuꝫ
eſt iuſiurandū ꝛ vt in expenſis ꝛ damnis
litis puniatur improbus litigator. hoc di
cit. Ex quibuſdā iudicijs ꝛc. Viſo qualit̄
et iureiur. ꝛ pena pecuniaria litigatorum
ꝯteruitas cōpeſcat̄: videndū eſt q̄liter me
tu infamie refrenet̄: ꝛ certe quedā ſūt iudi
cia ſiue actōes in q̄b9 ſi q̄s fuerit dānat9 in
famis efficit̄: q̄s actōes lr̄a enumerat: ꝛ h̄
intellige qn̄ directe intētāt̄: q2 tūc ꝛ nō ali
ter dānat9 in illis efficit̄ infamis. In acti
one aūt ꝓ ſocio q̄ directa eſt ab vtraqꝫ p̄te
hoc eſt tam a p̄te intētantiſ q̄ꝫ a p̄te eius cō
tra quē intentat̄: ſecus eſt. ꝛ ideo quicūqꝫ
ſocioꝝ in act. ꝓ ſocio fuerit ꝯdēnatus infa
mis efficit̄. Sꝫ tn̄ ſcire dēs q̄ dr̄ia eſt inter
actōes hic notatas deſcēdentes ex ꝯ̄ctu vl̄
q̄ſi: q2 nō ſolū illi qui dānati ſunt in actōi
bus deſcendētibus ex delicto hic notatis
ſunt infames: ſꝫ etiā illi q̄ in iſtis actiōib9
trāſigunt: q2 certū videt̄ ꝯfiteri q̄ trāſigit.
in actōibus aūt hic noīatis deſcēdētibus
ex ꝯtractu vel q̄ſi ſolū dānati ſūt īfames
nō aūt illi q̄ trāſigūt. hoc dicit. Oim aūt
actionū ꝛc. §. iſte q̄ a multis male cōtinua
tur ſic pōt ꝯtinuari. In ꝓx. §. tractauit do.
minus iuſti. qualiter puniat̄ temeritas li
tigantiū metu infamie. hic tractat qualit̄
punit̄ temeritas litigantiū metu pene pe
cuniarie. vel ſic pōt continuari. temeritas
qn̄qꝫ ꝯſiſtit in p̄ſeuerādo improbe litigan
do. qn̄qꝫ aūt ꝯſiſtit temeritas in ius vocā
do. Cū ḡ ſup̄ dixerit dn̄s iuſti. q̄liter puni
tur temeritas litigantiū in p̄ſeuerādo im-
probe litigādo: modo dicit q̄liter punit̄ li
tigātis temeritas q̄ eſt in ius vocādo: dici
tur ergo q̄ p̄ncipiū inſtituendarū actionū
ab edicto de in ius vocādo ꝓficiſcit̄: ꝛ ex-
planat ſeip̄m in textu dicēs q̄ in p̄mis dȝ
aduerſarius in ius vocari corā iudice: ſed
quo ad iſtam vocatōem in ius ſatis abun
de ꝓſpexit p̄tor parētib9 ꝛ patronis. Sta-
tuit em̄ q̄ nō liceret liberis ꝛ libertis parē
tes vel patronos in ius vocare anteq̄ꝫ a p̄
tore hoc poſtulaſſent ꝛ etiā impetraſſent:
et ſi cnō ſufficit poſtulare ſed neceſſe eſt q̄
obtineant anteq̄ꝫ eos in ius vocēt: ſi quis
autem eorum aliter eos in ius vocaret ſta
tuit in eum penam. l. ſolidorū. hoc dicit

De officio iudicis Rubrica.

q

Uia mētionē habuimus ſup̄ d̄ tē
poralibus ꝛ ꝑpetuis actōibus: in
. §. ſupeſt de officio iudicis: ꝛ q2 q̄ꝫ
uis de eo fecerit mentōem nihil plene de-
terminauit: ꝓpterea vt pleni9 d̄ officio iudi
cis tractaret ponit h̄ ſpālē rubricā de offi.
iudicis. vl̄ ſic q2 ī ſupiorib9 dixerat de acto
rib9 ꝛ ēt de q̄buſdā reis. Modo vidēduꝫ
eſt de media p̄ſona q̄ eſt iudex: ꝛ iō ponit̄
hic rubrica de officio iudicis. Supeſt ꝛc.

Viſo de actõibus que intentant̃ ab acto-
ribus ↄtra reos: ſupeſt vt ꝺ officio iudicis
diſpiciam⁹. ꝛ in p̃mis ſcire debes ꝙ iudex
tenet̃ ad hoc vt ipſe iudicet ſm̃ leges vel
ſm̃ ↄſtitutões vel ſm̃ mores hoc eſt ſm̃ cõ
ſuetudinẽ: hoc dicit. ꝛ iſtud ꝓ toto ti. aliq̃
bus poſſet ſufficere. Ideoq; ſi noxali ꝛc.
Dixi vobis ſup̃ ꝙ iudex debet ꝓnũciare
ſm̃ leges: ꝛ ita patet ꝙ dñm conuentũ in
act. noxali ↄdẽnare debeat ꝓ delicto ſerui
et dꝫ eũ ↄdẽnare in hũc modũ. Lutiũ titiũ
dñm talis ſerui publio meuio i. x. ſoliꝺ.
cõdẽno aut noxã dare ꝑmitto: qꝛ leges vo
lũt ꝙ dñs dãnũ datũ a ſuo dẽat reſarcire
vel ꝙ poſſit liberari ſi velit ſeruũ dare pro
noxa. ſic eñ vult lex ꝙ dãni eſtimatio ſit
in ↄdẽnatõem: ſꝫ noxe deditio ſit in ſoluti
onem. Et ſi in rem ꝛc. In titulo iſto non
poſſent poni exẽpla oĩa q̃ ſunt neceſſaria
in materia iſta. Neceſſe eñ eſſet ꝙ hic po
nerent̃ exẽpla oĩm actionũ de mũdo: aliq̃
tñ hic ponunt̃ exẽpla forte illa de q̃b⁹ du-
bitabãt magis legiſlatores. Iſtis p̃uiſis
venio ad caſum ſic. Vidiſtis q̃liter iudex
debeat formare v̄ba ſñie in act. noxali Sꝫ
dñe ꝓ deo dicatis ſi placet q̃le dꝫ eẽ officiũ
iudicãtis inter aliq̃s in act. reali. Frat̃ dic
ip̃e libẽter: nã aut videt iudex ꝙ ferẽda eſt
ſñia ↄtra petitorẽ: ꝛ tũc nihil aliud incum
bit ei niſi ꝙ abſoluat poſſeſſorẽ: aut vidꝫ
ꝙ eſt ferẽda ſñia ↄ̃ poſſeſſorẽ: ꝛ tũc dꝫ ↄdẽ
nare poſſeſſorẽ vt rem cũ fructibus petito
ri reſtituat: ꝛ tenet̃ ↄdẽnatus in iſta act. re
ali incõtinẽti rẽ cũ fructibus reſtituere: ſꝫ
in actõe pſonali nõ tenet̃ incõtinẽti rem re-
ſtituere: ſꝫ hꝫ inducias a. l. ſꝫ dñe q̃d ſi di-
xerit poſſeſſor ↄdẽnatus ꝙ nõ poſſit rem re
ſtituere incõtinẽti: ꝛ petit tp̃s reſtituendi
Frater ſi videat iudex ꝙ calumnioſus ſit
et tp̃s petat fruſtratorie: nõ dabit ei tp̃s: ꝛ
niſi rem reſtituerit iurabit̃ cõtra eũ in litẽ
ſi vero fruſtratorie nõ petat tp̃s bñ dabit
ei iudex tp̃s ĩfra qꝺ reſtituat: ſꝫ qꝺ ſibi vi
debit̃ ita tñ ꝙ caueat ꝑ bonos fideiuſſores
ꝙ ſi infra tp̃s qꝺ ſibi datũ eſt nõ reſtituat
ꝙ eſtimatõem litis ſoluat. hoc dicit. Et ſi
hereditas ꝛc. Iã dixi vobis q̃le ſit officiũ
iudicis cũ adit̃ iudex in act. in rem. mõ vi-
deamus qꝺ eſt officiũ iudicis qñ aditur ĩ
act. mixta tã in rẽ q̃ꝫ in pſonã vt in petitõe
hereditatis: ꝛ q̃d dꝫ iudex tũc facere. Et di
co ꝙ dꝫ idẽ facere in peti. here. qꝺ in rei vẽ
di. q̃ dat̃ ꝓ ſingulaꝝ reꝝ petitõe ad dĩiam
peti. here. in q̃ multe res petunt̃. hoc dic.
et q̃cq̃d dicat lr̃a nõ eſt ꝑoĩa idem vt infra
videbit̃. Illoꝝ aũt fructuũ ꝛc. Dixi iuſti.
Iam bñ vidi ꝙ tã in rei vẽ. q̃ꝫ in peti. he-
redi. veniũt fructus ꝑcepti iudi. offi. qꝛ dꝫ
iubere rẽ reſtitui cũ fructib⁹: ſꝫ dñe q̃d di-
cemus de fructibus ꝑcipiẽdis in eo q̃ ↄdẽ
natur pet̃. hdi. vel rei ven. Frat̃ dic iuſti.
aut fuit bo. fiꝺ. poſ. aut maleſi. ſi fuit ma-
leſi. poſ. tũc fere idẽ eſt ĩ rei ven. ꝛ peti. hr̃.
vt eodẽ mõ teneat̃ maleſi. poſſeſſor de fru
ctibus q̃s ꝑ culpã ſuã nõ ꝑcepit in rei. vẽ.
ſicut in peti. her̃. ſi aũt fuit bo. fi. poſſeſſor
nõ tenet̃ ꝺ ↄſũpti nec ꝺ ꝑcipiẽdis niſi poſt
litis ↄteſta. ſicut p̃do tenet̃ de fructib⁹ cul
pa ſua. ſ. poſſeſſoris nõ ꝑcepti. vl' ꝑcepti ſꝫ
cõſumpti. hoc dicit. Si ad exhibendum
ꝛc. Dñe ꝓ deo dicatis ſi placet q̃le ſit offi-
ciũ iudi. in act. ad exhibendũ q̃ pſonalis
eſt: ſꝫ ſit in rẽ ſcripta. Frater dic ip̃e in act.
ad exhibendũ dꝫ iudex iubere ꝙ res exhi-
beat̃: ꝛ nõ ſufficit ꝙ exhibeat̃ niſi in eadem
cauſa exhibeat̃ in q̃ cauſa eſſꝫ ſi a p̃ncipio
fuiſſet exhibita: vnde ſi ille qui iuſſus eſt
exhibere rẽ eã exhibere diſtulerit ꝛ ꝑ eius
morã fuerit res exhibẽda a poſſeſſore vſu
capta: nihilominus cõdẽnat̃ ille q̃ iuſſus
fuerit exhibere. Itẽ ratõem fructuũ medij
temporis. i. eius tẽporis qꝺ ĩterceſſit poſt
lit. conteſt. ꝛ rem iudicatã debet habere iu
dex. Itẽ incõtinenti debet exhibere ille q̃
rem exhibere iuſſus eſt ſicut in reali cõdẽ-
natus debet rem reſtituere incõtinenti: et
ſic hec actio ad exhibendũ perſonalis eſt.
vt. ff. ad exhiben. l. ij. tñ dicit̃ ſcripta in rẽ
qꝛ ĩ multis habet naturã realis actõis. ſꝫ
dñe q̃d ſi ↄdẽnatus in act. ad exhibendũ
dicat ꝙ incõtinẽti non poteſt rem exhibe
re. Frater dicit ip̃e: ſi videat iudex ꝙ ſine

fruſtratione petat tēpus infra qđ rez exhi
beat debet ei dare tempus: ſic tñ vt ipſe
caueat p̄ bo. fideiuſ. ſe rem exhibituruz: ſi
aūt nec iuſſu iudicis rez exhibere velit nec
cauere ſe poſtea rem exhibiturū: tūc debet
condēnari actori q̄ti ſua intereſt nō exhi-
bitam rem fuiſſe. hoc dicit ſup illo. §. pxi.
q̄ti ſolet ſup illo verbo in vtraq3 actione
eadem ratio pene habetur: quare dicit
pene: ad hoc pōt dici ſm quoſdaz ſic q̄ ſi
male fidei poſſeſſoꝛ titulū habet: ꝓpter ti
tulū excuſatur in rei vendicatōe: ſ3 in pet.
hereditati nō excuſat᷑ male fidei poſſeſſoꝛ
a fructibus p̄cipiendis ꝓpter titu. Si aūt
non habet titu. male fidei poſſeſſoꝛ in rei
vendi. tūc eſſet in vtraq3 act. eadē ratio ſi-
cut dicit hic: qꝛ minus debet agi cū eo qui
cōuenit᷑ rei vendi. eo q̄ ipē nō eſt obligat᷒
vt. ſ. de act. §. j. ⁊ ideo p̄ titu. excuſat᷑ de p̄-
cipiendis. ſed ille qui ꝯuenit᷑ peti. hered.
obligatus eſt: qꝛ peti. heredi. mixta ē tam
in rem q̄ in pſonam: ⁊ ideo p̄ titu. non ex
cuſatur. Dñs aūt Ja. cōſonās dictis gar-
nerij antiqui dixit q̄ illud verbū pene hic
poſituz nō eſt aduerbiū ſed magis nomē
et dicit q̄ in vtroq3 eadez ratio pene. i. ad
eandē penā tenetur vterq3 ꝓpter malaz fi
dem. ſ. vt teneatur de fructibus p̄cipiēdis
Si famil. herciſ. ⁊c. Vidimus iam de offi
cio iudicis in act. ſimplicibus: modo vide
amus quare debet eſſe officiuz iudicis in
actionibus duplicibus: vtputa in iudici-
is diuiſorijs. ⁊ dicit q̄ ſi famil. herciſ. iudi
cio actū ſit inter duos coheredes: debet iu
dex ſi poſſit ſingulas res ſingulis heredi
bus adiudicare. ſ. p̄mo vni vnā: ⁊ poſtea
alteri alterā. ⁊ ſi aliq̄ res p̄cioſa vel magni
p̄cij vni fuerit adiudicata: ⁊ ad hoc alter
fuerit p̄grauatus: tūc debet iudex illū cui
res precioſa adiudicata ē alteri in certa ſū
ma pecunie ꝯdēnare vel qđ ſibi viſum fu
erit facere. Et ſi vnus heres rem heredita
riam cōpꝛehēdit: vel ſolus fructus alicu᷒
fundi p̄cepit coheredi eo nomīe tenetur:
et iſtud iudiciū quodāmodo h3 locū inter
coheredes vel quattuoꝛ plures ve ſicut in
ter duos. Eadē interueniūt ⁊c. Jaz habu
iſtis de officio iudi. in iudicio famil. herc.
S3 dñe p̄ deo dicatis qđ ē offi. ciū iudicis
in iudicio cōmuni diui. Frater dicit iuſti.
eodē modo debet ſe habere in iudicio cōi
diuidundo iudex ſicut in iudicio familie
herciſcūde: qꝛ ſi aliq̄ q̄bus plures res ſūt
cōmunes intendāt iudic. cō. diui. inter ſe
deb3 iudex ſi plures res ſint cōes: vni vnā
alteri alterā adiudicare. Si aūt de vna re
agant: ſi cōmode diuidi poſſit eā diuide-
re debet: ⁊ vni vnā partē ⁊ alteri alteram
partem adiudicare. Et ſi pars vni aſſigna
ta melioꝛ ſit q̄ altera que alteri aſſignat᷑:
tunc debet iudex eū cui meliorē partē aſſi-
gnauit alteri ī quadā ſumma pecunie ſm
qđ ſibi viſum fuerit ꝯdēnare. Si autē res
cōmode diuidi n̄ poſſit: tūc poterit iudex
eam totā adiudicare vni: ⁊ eū alteri in cer
ta ſumma pecunie ꝯdēnare. hoc dicit. S3
finiū regun. ⁊c. Jam vidiſtis officiū iudi
cis circa iudiciū famil. herciſ. ⁊ cōmu. di-
uidun. Modo videatis q̄liter ſe deb3 ha
bere iudex in iudicio finiū regun. ſ. coram
quo eſt cōtrouerſia. Et dicit iuſti. q̄ iudex
in iſto caſu d3 īſpicere an neceſſaria ſit ad
iudicatio qđ ꝯtigit ī vno caſu: videl3 qñ fi
nes in tali loco erāt poſiti: q̄ ꝓpt᷑ loci na-
turaz ſepius fit cōtentio ſup terminis: ve-
luti ſi locus fuerit humidus vel moroſus
Debet eñ iudex tūc in alio loco firmo ⁊ ſo
lido ponere fines: ita q̄ amplius ſup fini-
bus nō poſſit eſſe cōtentio: ⁊ ita ex agro al
terius partē aliquā adiudicare alteri ⁊ eū
qui de alterius agro partē adiudicauerit
in certa ſumma pecunie ꝯdēnare. hoc dic̄
Eo quoq3 noīe ⁊c. Scire debetis q̄ in iudi
cio fini. regun. ſi circa fines aliquid mali-
cioſe fecerit criminaliter pōt cōueniri. ⁊ h̄
dicit. Cōtumacie quoq3 noīe ⁊c. Per con-
tumaciam etiā debet quis in iudicio iſto
condēnari quantū viſum fuerit iudicanti
veluti ſi iudex iuſſit agros menſurari vt
fines ponant᷑: ⁊ aliquis agros metiri non
fuerit paſſus. hoc dicit. Qđ autez iſtis ⁊c.
Jā vidiſtis q̄ in iſtis iudicijs duplicibus

famil'.hercíſ.cõi diuidũ.fini.regun. ſepe illud qd erat vni adiudicatᷓ alteri: ꝛ alter in quadã ſumma pecunie condemnatur: modo ſcire debetis ꝙ quicquid in iudiciis iſtis alicui adiudicatur incõtinẽti fit illius cui adiudicatur.hoc dicit.

De publicis iudicijs rubrica.

Stam rubricã ſic poteſtis cõtinu
i are. Sup̃ dictũ eſt de iudicijs ciui
libus:nũc de publicis.i.d̉ crimi. videamus:hoc nomen eñ publicis qñꝙ p criminalibus accipitᷓ. vt.ff. de iureiur.l. qd ſenatus. vel ſic Dictũ eſt.s.de criminibus priuatis vt de furto:rapina: ꝛ iniuria nũc de publicis eſt videndũ:ꝛ q̃ ſunt crimina publica ſatis pñs titu. manifeſtat. Publica iudicia ꝛc. Queſiui a legiſlatore vtrũ publica iudicia.i.publica cri.ordinãtur ꝛ ꝯſtituantᷓ ſeu exerceantᷓ p ciuiles actiones de q̃bus dictũ eſt. Et ipe rñdet ꝛ dic. Kariſſimi ſcire detis ꝙ alio mõ inſtituuntᷓ et alio mõ exercentur publica iudicia q̃ꝫ actões. Et di. aliq̃s:dñe q̃re dicuntᷓ publi. iudi. Fratᷓ dic ipe ꝓpᷓ h qꝛ cuilibet de populo datᷓ eoꝝ executio: ꝛ hoc intelligendũ eſt dũ tñ ſit abilis ad accuſandũ.hoc dicit Publicoꝝ ꝛc. Scire detis ꝙ publicoꝝ iudicioꝝ quedã ſunt capitalia:ꝛ quedã non capitalia. Capitalia dicuntᷓ illa p q̃ infligitur mors vel exiliũ ꝑpetuũ vel ignis vl aque interdictũ vel in metallũ damnatio Publica aũt ꝛ nõ capitalia ſunt q̃ ingerunt infamiã cũ dãno pecuniario. Publica aũt iudicia ꝛc. Dñe p deo ponatᷓ nob exẽpla de publicis iudicijs ꝛ capitalibus Frater dicit ipe libent:vnde dicit ipe publicũ iudiciũ ꝛ capitale eſt.l. iul. maie. p quã puniũtur illi q̃ cõtra imperatorẽ vel rẽ publicã aliq̃d moliti ſunt. p.l.eñ iul. magis puniũtᷓ tales vltimo ſupplicio ꝛ ẽt eoꝝ memoria dãnatᷓ q̃ ꝯ pncipẽ aliq̃d moliti ſũt. Jtẽ.l.iul.ꝛc. Vidiſti iã vnũ publicum iudiciũ:hic ponit dñs iuſti. exẽpluꝫ de quodã alio iudicio publico.ſ.de.l.iul. de adulterijs:q̃ puniuntᷓ temeratores nuptiarũ vltio ſupplicio:ꝛ illi q̃ cũ maſculis rem nephãdã cõmittũt: ꝛ nõ ſolũ puniũtᷓ illi q̃ adulteriũ cõmittũt.l.iul.de adulterijs:ſꝫ ẽt q̃ ſine vi ꝟginẽ vl' viduã honeſte viuẽtem ſtuprauerit:ſi eñ honeſtus cum honeſta mlĩere fornicatᷓ:patietᷓ publicationẽ dimidie ptis bonoꝝ:ſi autẽ hũilis ſit relegabitᷓ. Jtẽ.l.cor. Sup̃ vidiſtis duo exempla publicaꝝ actionũ:adhuc dabo vobis vnũ exẽplũ videlꝫ in.l.cor.de ſicc. que homicidas punit ꝛ ẽt eos q̃ cũ telo ambulãt hoĩs iterficiẽdi cã. ſꝫ q̃ſiui a dño iuſti. dñe q̃d ẽ telũ. Fratᷓ dicit ipe ſtricte accipiẽdo telũ ẽ qd ab arcu emittitᷓ:large tñ loq̃ndo dĩ telũ q̃cq̃d emittitᷓ vl' de manu vl' de arcu dũ tñ nocere poſſit: ꝛ ponit ĩ lr̃a multa greca noĩa. Siccarij ꝛc. Dñe iuſti. vñ dicuntᷓ ſiccarij. Fratᷓ a ſicca qd ẽ cultrũ ferreũ vtrobiꝙ ſcindẽs. Eadẽ.l.ꝛc. Jã vidiſtis vnã.l.cor.q̃ tractauit de ſicca. mõ videamus aliã q̃ tractat de vñficijs.ꝛ.l. iſta tenentᷓ oẽs illi q̃ artib' odioſis vel venenis vel ſuſurris hoĩes occiderũt: ꝛ ẽt q̃ mala publice medicamina vẽdiderint. hoc dic. Alia deinde.l.ꝛc. Adhuc eſt quedã lex q̃ aſperrimũ crimẽ pſeq̃tur noua pena:qꝛ ſi q̃s prẽm vel mrẽm vl' auũ vl' ꝓauũ vl' aliquẽ eoꝝ de q̃bus fit mẽtio in lr̃a occiderit dꝫ cedi cũ virgis ſanguineis ꝛ poſtmodũ cõſui dꝫ in q̃dã ſacculo ꝛ cũ ipo dꝫ poni ſerpẽs viuus ꝛ canis ꝛ gallus gallinaci' et vipera ꝛ ſimia: ꝛ tũc cũ illis aĩalib' brutis dꝫ ꝓijci in vicinũ flumẽ vl' in vicinum mare ſcḋm ꝙ regiõis qualitas tulerit:vt ſic infferales ãguſtias deſiciat: ꝛ oĩm elemẽtoꝝ vſu viu' careat:vt ei celũ ſupſtiti ꝛ tra mortuo auferatᷓ. h dic. Si q̃s ãt. Jã vidiſti q̃litᷓ punitᷓ ille q̃ aliquẽ d̉ linea deſcẽdenti vl' aſcẽdẽti iterfecerit:ſꝫ certe ſi q̃s alias pſonas ſibi ꝯiunctas aliq̃ affinitate vel cognatõe q̃ꝫ illa d̉ q̃ dictũ ẽ.s.§.pr. nec iuenit:p.l.cor.d̉ ſic.ſilr punitᷓ. Jtẽ.l.cor.ꝛc. Jam vidiſtis mltas actões publicas:adhuc ponit vnã actõꝫ publicã:videlꝫ ſi q̃s falſũ iſtrumẽtũ vl' teſtioniũ ſcpſerit, vl' ſignauerit vl' ſubiecerit.l.cor.d̉ falſis punitᷓ ita ꝙ ſi ſeruus ẽ vltimo ſupplicio affligetᷓ

negatoria. vt. ff. ſi ſer. ven. l. ij. in ꝑn. ⁊ in
ſtitu. de act. §. ꝯtra quoqȝ. ſup quo formā
dus eſt libellus ⁊ in ruſti. p̄di. ⁊ in vr. ſed
primo in ſerui. ruſti. p̄di. formemus libel
lū ſic. Dico ego a. cōtra b. ꝙ cum ipe ſit q̄ſi
in poſ. ſer. ſ. eundi ꝑ fundū meū ad fūdū
ſuū ⁊ ipe nō habeat in fundo meo ſuitu
tem ꝓponendo negatoriā contra ipm b.
peto abſolui a tali ſeruitute. in iſto libel
lo poteſt opponi cauſa loco actionis: vnd
cū ſeruitutē nō hēat eundi peto ⁊c̄. Simi
liter formabis in alijs ſeruitu. p̄dio. vrb.
negando. ſ. vt actio ſit negatoria ⁊ cauſa
ſimiliter ſit. vnde cum ius ſeruitutis iſti
us ꝓponitur nō habeat peto ⁊c̄. poteſt eti
am in act. negatoria que datur ꝑ ſeruitu.
vrba. p̄di. denegandis formari ſic libel.
Dico ego c. ꝯtra b. ꝙ cū ipe ſit in poſſeſſio
ne īmittēdi tignū de edibus ſuis in edes
meas ⁊ ipe nō habeat ius īmittēdi tignū
in edibus meis peto ⁊c̄. ⁊ ſic formabit li
bellus in alijs ſerui. vrba. p̄di. denegan
dis formando ꝑ verba negatiua. ⁊ ſimi
liter formatur libel. quando negatur ſeruitus
altius nō tollendi in qua nō formabit li.
verbis affirmatiuis ſȝ negatiuis hoc mō
Dico ego a. contra b. ꝙ cum ipe ſit quaſi ī
poſ. ſerui. ediū mearū ꝙ ipe habet ſerui
tutē in edes meas ne mihi liceat edes me
as altius tollere: vnde peto ꝓponēdo ne
gatoriam actionē contra ipm b. ab hmōi
ſeruitu. abſolui: ⁊ eundē ne me altius tol
lentē impediat mihi ꝯdēnari: ⁊ cauſa pro
hac actione ꝓponit in hoc libello tal. vñ
cum ipe nō habeat ſeruitutē in edib' me
is ne m̄ liceat altius tollere peto ⁊c̄. Nūc
de actionibus p̄torijs realibus videndū
eſt: ⁊ p̄mo qualiter libellus formatur in pu
bliciana: vñ ſciendū eſt ꝙ actio publicia
na competit vt quando res aliena traditur
ex iuſta cauſa: vnde ſi cadat a poſſeſſione
aliquo caſu poterit agi hac act. cōtra poſ
ſeſſorē niſi ſit dñs qui poſſidet. vt. ff. d pu
bli. l. j. ⁊. l. penl. ⁊ fi. ⁊ inſti. de act. §. vt ec
ce plerunqȝ. formabis ergo ſic in hac act.
libellū. Dico ego a. cōtra b. ꝙ ipe detinet

rem mihi traditā ex cauſa emptōnis quā
quaſi vſucepi: vñ ꝓponendo publicianā
contra ipm b. peto ipam rem iur. q̄ſi dñij
mihi adiudicari ⁊ eūdē b. ad eius reſtitu
tionē ꝯdemnari: ⁊ in hoc libel. licȝ nomē
actionis nō ꝓponatur ſufficit vt cā edatur q̄
talis eſt. vñ cum ipam quaſi vſuceperim
peto ⁊c̄. vt in p̄dicto. §. vt ecce plerūqȝ. vel
poteſt aſſignari ꝓ cauſa hec. vñ cū ipa fu
erit mihi tradita ex cā emptionis peto ⁊c̄.
et eſt eadem p̄ma cū iſta qꝛ traditio ex iu
ſta cā parit vſucapionē. vt. ff. de publi. l. j
ij. iij. ⁊. iiij. Nunc videamus de actiōe re
ciſſoria qualiter libel. in ea formatur. Et ſci
endū eſt ꝙ actio reciſſoria locū habet cum
abſens cā reipublice vel captus ab hoſti
bus vel ex alia neceſſaria cā vel ꝓbabili
vſucepit rem p̄ntis: vel p̄ns rem abſentis
ex cauſis p̄miſſis. vt inſti. de act. §. rurſus
ff. ex qui. cau. ma. ī integr. reſt. l. j. ⁊. ij. vñ
reuerſo abſente formabit li. in hūc modū
Dico ego a. cōtra b. ꝙ ipe in abſentia ſua
rem meā vſucepit: vñ ſupplico vobis dñe
iudex implorando officiū veſtruȝ q̄tinus
reſcindatis vſucapionē vt ea reſciſſa poſ
ſim rem meā petere quaſi eam non vſuce
piſſet: quo impetrato poterit agere vtili
reciſſoria rei ven. nec erit ꝓpriū nomē acti
onis hoc qd dico reciſſoria ſed adiectio q̄
dam ⁊ illa que p̄mo erat directa dabitur vti
lis. vt. C. qui. ex cau. ma. in integ. reſti. l. j
et de capti. ⁊ poſtli. reuer. l. ab hoſtibus.
Item ē ⁊ alia actio p̄toria ⁊ ꝑſonalis que
datur creditori ad reuocandū ea q̄ in frau
dem ipius ſunt alienata: ⁊ appellatur pau
liana ſiue in factū. vt. ff. de vſufr. l. videa
mus. §. in fauiana. ⁊. ff. de his q̄ in frau.
cre. l. hec in factū. ⁊ ponit hic int act. rea
les ꝓpt quandā ſimilitudinē quā habet
cū ſupiori: qꝛ ſicut reſcīdit in ea vſucapio
ita ⁊ iſta traditio. vt inſti. de act. §. Iteȝ ſi
quis. ⁊ forma in ea libellū ſic. Dico ego. i
contra b. ꝙ debitor meus in fraudem alie
nauit ⁊ vendidit ei bona ſua: ⁊ ꝙ ego iuſ
ſus fui ex ſnīa p̄ſidis bona poſſidere ipſi
us debitoris: vnde ꝓponendo ꝯtra ipm

paulianaꝫ actionē peto poſſidere illa bo-
na acſi nō eſſent tradita ipſi b. ⁊ bo. poſ.
in me transferendam adiudicari peto. cā
iſtius actionis eſt hec: ⁊ quia in fraudem
alienauit peto ⁊c. ſufficit vt loco actionis
ponatur cauſa ſic. vnde cum in fraudem
meaꝫ debitor alienauerit peto ⁊c. ⁊ datur
pauliana iſta ad reuocanduꝫ corporalia.
actio vero in factum datur ad incorpora-
lia ſm quoſdam: ſꝫ dicas ꝙ pauliana nō
eſt propriū nomen actionis: ſed eſt quedā
adiectio ⁊ dabitur actio in factū tam pro
corporalibus q̄ꝫ pro incorporalibus. actō
vero fauiana datur patrono ad reuocan-
dum ea que libertus in fraudem patroni
alienauit. ⁊ eodem modo formabis libel
lum in ea ſicut in pauliana vel in factum
vt ſupra dictū ē. caluiſiana vero actio da
tur vtriqꝫ ſcꝫ tam creditori q̄ꝫ patrono: in
qua eodē modo forma libel. ſicut in p̄di-
ctis. Reſtat videre de ſeruiana actione ⁊
quaſi ſeruiana: que etiaꝫ ypothecaria vo
catur: ⁊ qualiter in eis libellus formatur.
Et ſciendum eſt ꝙ ſeruiana datur domis
fūdi in rebus coloni que pignoris vice vl'
iure pro mercedibus fundi eidem tenent
vt inſti. de act. §. Item ſeruiana. ⁊ ff. qui.
ex cau. pig. ta. contrah. l. ij. forma ergo li
bellū in actione ſic. Dico ego a. contra b.
ꝙ bona que ſunt illata ⁊ īuecta in fundo
meo ſunt mihi obligata pro mercede fun
di. vnde proponēdo ſeruianam ſiue ypo
thecariam contra ipm b. peto illa pigno
ra mihi tradi ⁊ eundē b. ad reſtitutionem
eorundē pignorum mihi condēnari. cum
aūt pro iſta actione poterit poni hoc ſalꝫ
vnde cū bona illa vbicunqꝫ ſunt ipo iure
tacite ſint mihi obligata peto ⁊c. eodem
modo formabis libellū in illa ypotheca
ria ſiue ſeruiana que datur dn̄o domus ī
bonis inquilini in eadem domo illatis. q̄i
ſeruiana ſiue ypothecaria datur creditori
ad pignora ſua perſequenda. vt inſti. de
act. §. ſeruiana. ⁊ formatur libel. ſic in iſta q̄
ſi ſeruiana. Dico ego c. contra l. ꝙ ipe de-
tinet equū quem mihi obligauit pro. x. li

bris. vn̄ proponēdo contra ipm ypothe-
cariam: peto dictum equū mihi tradi et
ipm ad reſtitutionē ipſius equi condēnari
et cauſa erit in hoc libello quā ſufficit p-
ponere ſcꝫ hec. vn̄ cū dictus equus ſit pro
x. libris mihi obligatus peto ⁊c. he vero
actiones ſcꝫ ſeruiana ⁊ quaſi ſeruiana que
ypothecaria vocatur ſunt in rem: vn̄ datur
cōtra quēlibet poſſidentē. Reſtat videre
de actionibus p̄torijs pſonalibus qualiter
in eis formatur libel. ⁊ p̄mo de act. de cōſti-
tuta pecunia videamus. ⁊ naſcitur actio de
cōſti. pe. quotiēs aliqs ↄſtituit ſe ſoluturum
qd ipe debet vel alius. vt. ff. de ↄſti. pe. l.
qui aūt. in fi. ⁊ l. ſequenti. dū tn̄ ſit debi-
tum ciuiliter ⁊ naturaliter vel naturaliter
tm̄. ſecus ſi ciuiliter tm̄. vt. ff. de ↄſti. pe. l. j
§. penul. ⁊ l. iij. §. j. vn̄ ſic formabis libel
lū. Dico ego a. cōtra b. ꝙ ipe ↄſtituit ſe ſo
luturū. x. libras quas mihi debebat cau-
ſa mutui. vn̄ ꝓponēdo act. de ↄſti. pe. cō
tra ipm peto eundē mihi in dictis. x. libris
condēnari. ⁊ erit cā iſtius actionis hec ſcꝫ
q: ↄſtituit ſe mihi ſoluturū qd debꝫ mihi
vn̄ peto ⁊c. ſed ſi pro alio conſtituit ſe. x. li
bras tibi ſoluturū formabis in narratiōe
ſic libellū. vnd cū ipe pro tali ↄſtituerit ſe
x. libras mihi ſoluturū peto ⁊c. ⁊ eodem
modo formabis ſi ex alia cā q̄ꝫ ex mutuo
debeantur. Nunc videamus de actione de
peculio que datur ↄtra dn̄m ex contractu
ſui ſerui. vt inſti. qd cū eo. in p̄n. ⁊ etiā da
tur contra prēm noīe filij. formabis ergo
in eo libellum ſic. Dico ego a. contra b. ꝙ
vendidi ſticho ſeruo ſuo equū pro. x. qua
re ipe b. de peculio ſerui ſui ſtichi mihi te
netur. vnde proponendo contra ipſum b
act. ex vendito peto vt quatenus eſt in pe
culio ipſius ſerui ſtichi vſqꝫ ad quātitateꝫ
illorum. x. p̄dictoꝝ b. mihi condemnari.
Et notandum ꝙ hec dictio de peculio nō
eſt nomen actionis ſed eſt adiectio quedā
ſicut exercitoria: inſtitoria: ⁊ tributoria. vt
ar. ff. de pecul. l. iij. §. iul. ⁊ erit cauſa ī iſta
actione talis ſcilicet quia vendidi: quam
ſufficit proponere loco actionis ſcilicꝫ ſic.

ſi vero liber eſt deportari debet. Item lex
iul. ⁊c̃. Iam vidiſtis multas accuſatões
publicaſ: adhuc ẽ quedã accuſatio publi
ca ꝑ quã punit̃ violẽtia ſiue ſit publica ſi
ue ꝓuata. qꝛ ꝑ. l. iul. ꝺ vi publica punitur
q̃s de vi armata qꝛ deportat̃. ꝑ. l. aũt iul.
de vi priuata aliq̃s punit̃ q̃ vim fecit ſine
armis ꝙ tercia ps bonoꝝ ſuoꝝ publicat̃.
Si aũt ꝑ vim ⁊c̃. Sup̃ vidiſtis de illo qui
cõmiſit ſtuprũ cũ vi: vel qꝛ viduã vel vir
ginẽ vel monialẽ rapuit: vel potes conti
nuare iſtũ. §. ad p̃cedentẽ ſic. In. §. px. di
ctũ eſt qualiter punit̃ ille q̃ ꝑ vim armatã
vel ſine armis aliq̃d alicui abſtulerit: mõ
aũt tractat qualit̃ punit̃ ille q̃ ſtuprũ com
miſit ꝑ vim. Itẽ lex iul. ⁊c̃. Non ſoluꝫ le
ges ſupiores dicunt̃ accuſatões publice:
ſed etiam accuſatõ legis iul. peculatus di
citur accuſatio publica. ⁊ hac. l. punit̃ ille
qui pecuniã reipublice ſubripuit: ⁊ ſi fue
rit iudex vel magiſtratus q̃ hoc fecerit pe
na capitali puniet̃ ⁊ omẽs eius cõplices.
Si aũt q̃s extraneus q̃ nõ fuerit iudex vł
magiſtratus pecuniã reipublice ſuripue
rit: ipe ⁊ eius cõplices deportari debent.
Eſt int̃ publica iudicia ⁊c̃. Nõ ſolum iſta
ſunt publica iudicia q̃ vos vidiſtis: ſed ⁊
l. fauia de plagiarijs q̃ interdũ penã capi
tis infligit ⁊ interdũ minorẽ dicit̃ publi
cũ iudiciũ. ⁊ habꝫ locũ hec lex ſi aliq̃s fi
liũ alterius ſubripuerit ⁊ eũ vẽdiderit. ta
lis eñ magnã plagam parẽtibus infert.
Idem eſt ſi ſeruũ alienũ ſuripuerit ⁊ di
ſtraxerit. Sunt p̃terea ⁊c̃. Scire debetiſ ꝙ
oĩa fere iudicia publica de q̃bus tractatũ
eſt a p̃ncipio iſtius tituli vſqꝫ hic ſunt pu
blica ⁊ capitalia. Mõ aũt tractaturus eſt
iuſti. de quibuſdã iudicijs q̃ ſunt publica
ſed nõ capitalia: ⁊ enumerat ea in littera
Prima ẽ lex iul. de ambitu. Secũda ẽ lex
iul. repetundarũ. Tercia ẽ lex iul. de ãno
na. Quarta ẽ lex iul. de reſiduis. qñ autẽ
et in q̃bus caſibus locũ habeãt iſte leges
plene habes notatuꝫ in gloſa ordinaria.
Iſte aũt leges minorẽ penã q̃ꝫ capitalem
inferũt eis qui p̃cepta earũ ſiue earũ iudi
cia neglexerũt. Sed de publicis iudicijs
⁊c̃. Dixi iuſti. dñe quare tm̃ ꝺ publicis iu
dicijs tractaſtis: ⁊ tot exempla de eis po
ſuiſtis. Frater rñdet dñs iuſti. hoc fecim⁹
ad vtilitatẽ vr̃am vt de eis aliquã notici
am generalẽ haberetis ſiue cognitionem
ſed plena eoꝝ cognitio ſiue ſcientia ex la
tioribus. ff. libris deo ꝓpitio aduentura
eſt. Modo aũt ſufficiant vobis hec: ſum
mo digito ⁊ quaſi ꝑ indicẽ tetigiſſe. Et
nota ꝙ ꝑ hec duo verba aduẽtura: ⁊ ſum
mo digito duo dat nobis intelligere. ſ. ꝓ
funditatem ꝑ hoc qꝺ dicit ſummo digito
et beatã ſpem ꝑ hoc qꝺ dicit aduentura.

Expliciũt caſus dñi Guidonis ſuper
inſtitutionibus.

Incipiũt formationes libelloꝝ in ti
tulo de actionibus.

N titulo de actionibus poſt p̃maꝫ
diuiſionẽ actionũ: p̃mo tractat do
i minus impator de act. in rem. ſ. ꝺ
rei ven. in qua ſi libellum quis for
mare velit nõ poterit niſi ꝯtra poſ
ſeſſorẽ: qꝛ poſſeſſio parit in rem actionem
aduerſario. vt. C. de alie. iudi. mutan. cã
ſa. l. vnica. vł ꝯ illũ q̃ dolo deſijt poſſider̃
vt. ff. ꝺ noxa. ac. l. electio. ff. ꝺ re. iu. l. q̃ do
lo. extra ꝺ re iud. c. dilecti ꝓpt̃ qꝺ ſic intro
gat reũ cũ vult expiri ꝯtra eũ vtrũ poſſide
at vł dolo deſijt poſſidere ne fruſtra expe
riat̃. vt. ff. de rei ven. l. q̃ petitorio. ⁊ cogit̃
rñdere ⁊ in iure faciẽda ẽ introgatio ⁊ rñ
ſio. vt. ff. de inter. act. l. cõtra ſeruũ. §. q̃ in
re. ⁊. l. j. i p̃n. ⁊ ſi neget ſe reus poſſider̃ cũ
poſſideat amittet poſſeſſionẽ ⁊ transfert̃
in actorem ꝓpter mendaciũ ſuũ. vt. ff. de
rei ven. l. ſi. in p̃n. ⁊ ſi non poſſideat liber
erit niſi dolo deſierit poſſidere quẽ doluꝫ
oportebit actorem ꝓbare. vt. ff. de ꝓba.
l. quotiens. §. qui dolo. ſi vero dicat ſe poſ
ſidere maxime cũ poſſideat tũc formabit̃
libellus in hũc modũ. Propono ſiue di
co. a. contra. b. ꝙ ipẽ detinet rem meam.
vñ ꝓpono rei ven. contra euꝫ ⁊ peto rem